

vi människor

Pengarna och LiveT

Pengarna eller livet, hojtade vi till varandra när vi lekte rövare och banditer som barn.

Pengarna och livet gäller det väl snarare nu när vi är vuxna.

Men på olika sätt.

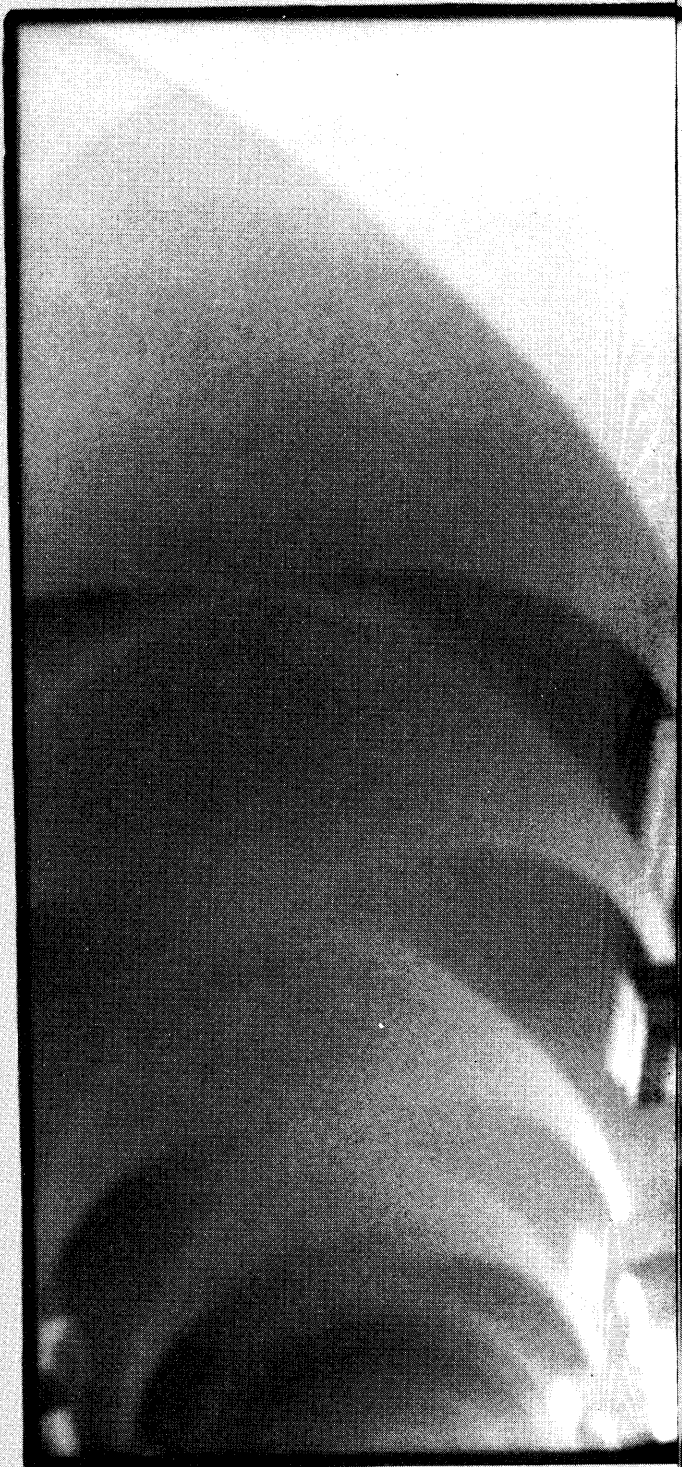
— Folk skall inte, tack vare en stor plånbok, kunna köpa viktiga saker som andra inte har råd med, tycker Birgitta von Otter, gift med finansministern.

— Nu för tiden vet jag inte vad man skall ha pengar till, säger Johne, luffare.

Spel och lotterier drar till sig förhoppningsfulla som aldrig förr, i takt med att allt fler får det svårare att klara reallönesänkningarna.

Vi börjar i den "bingohall" där chansen till utdelning är allra störst enligt sannolikhetskalkylerna — Börsen.

STOCKHOLMS FONDBÖRS

BILDER AV PEKKA PÄÄKKÖ

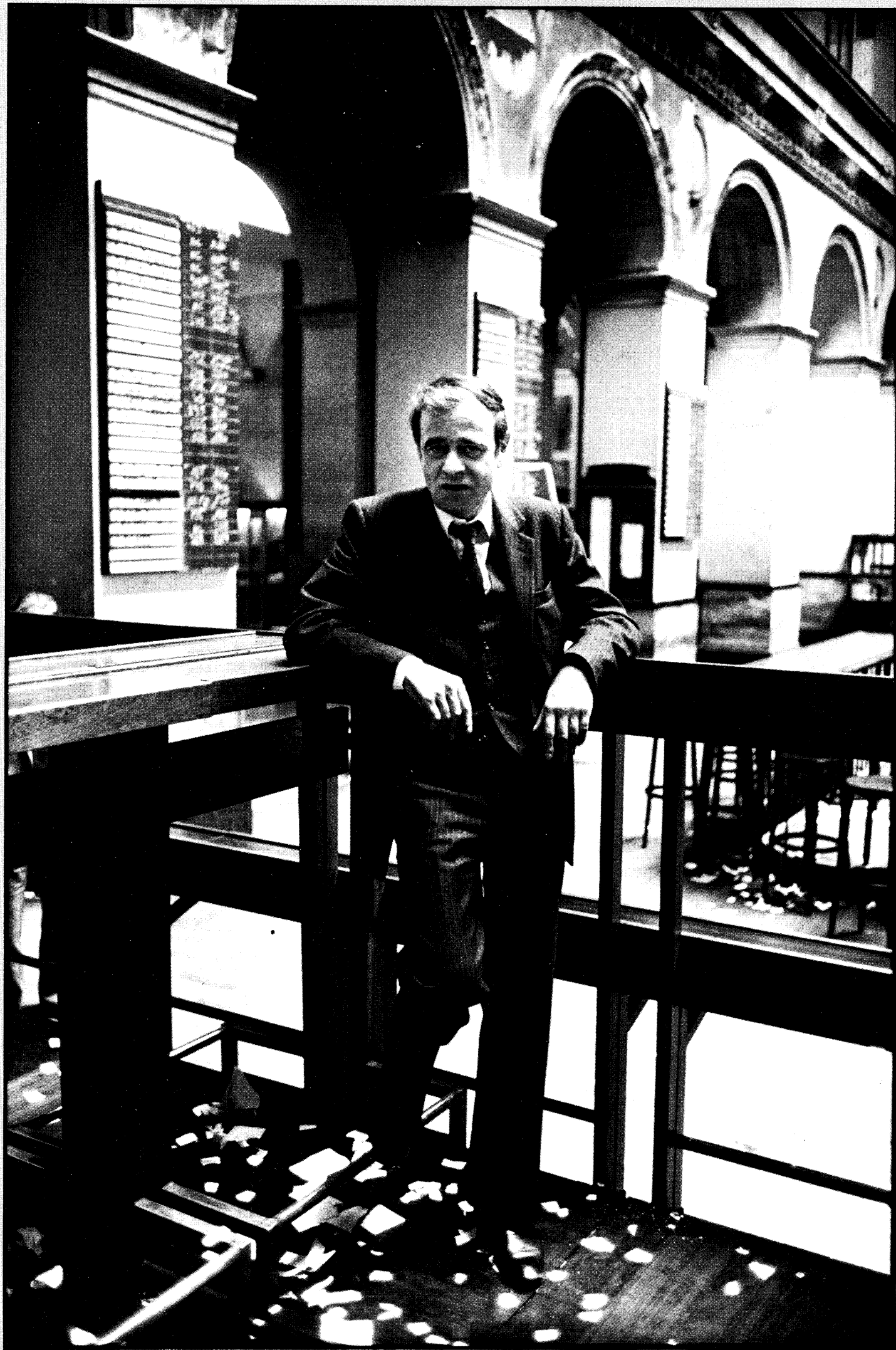

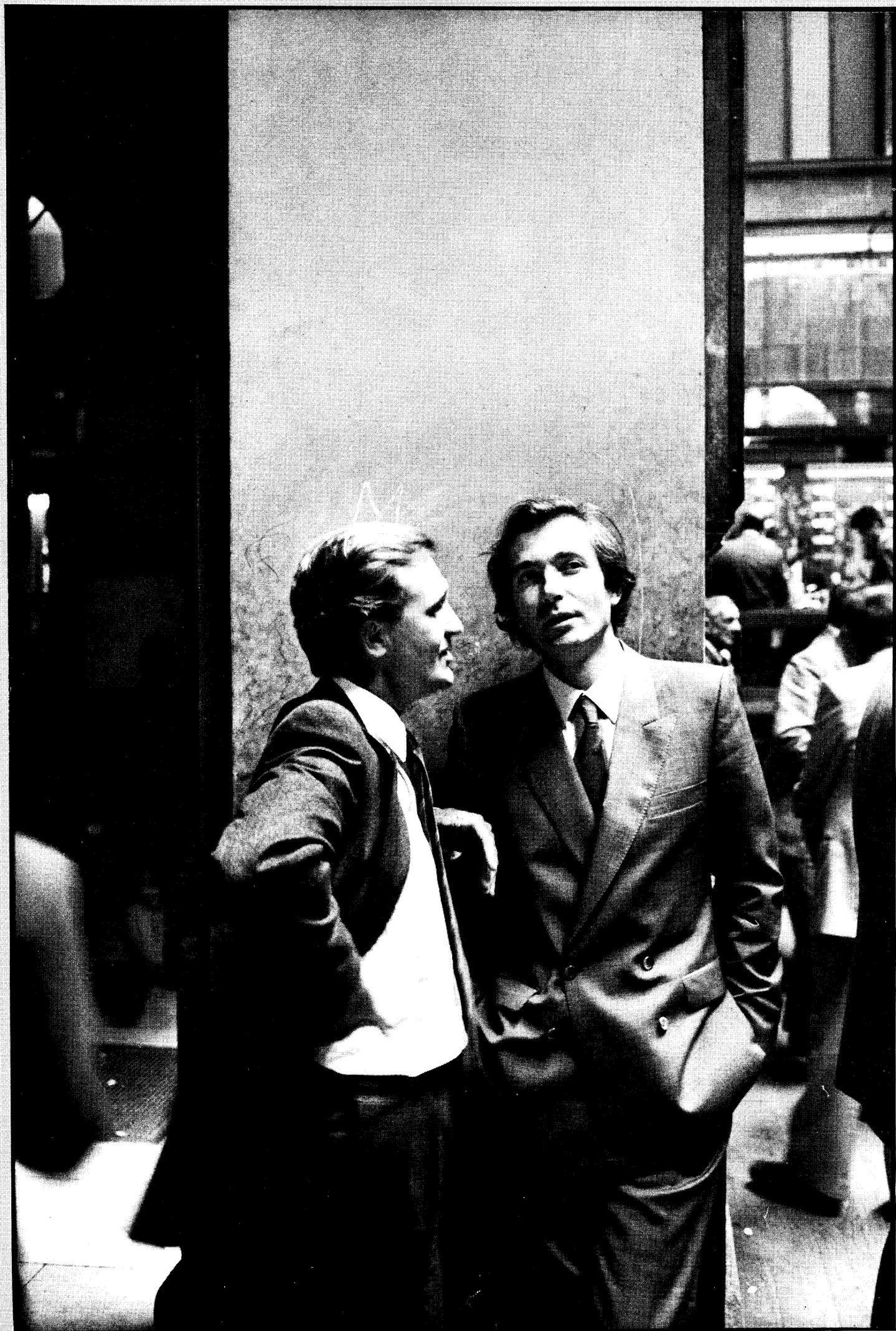

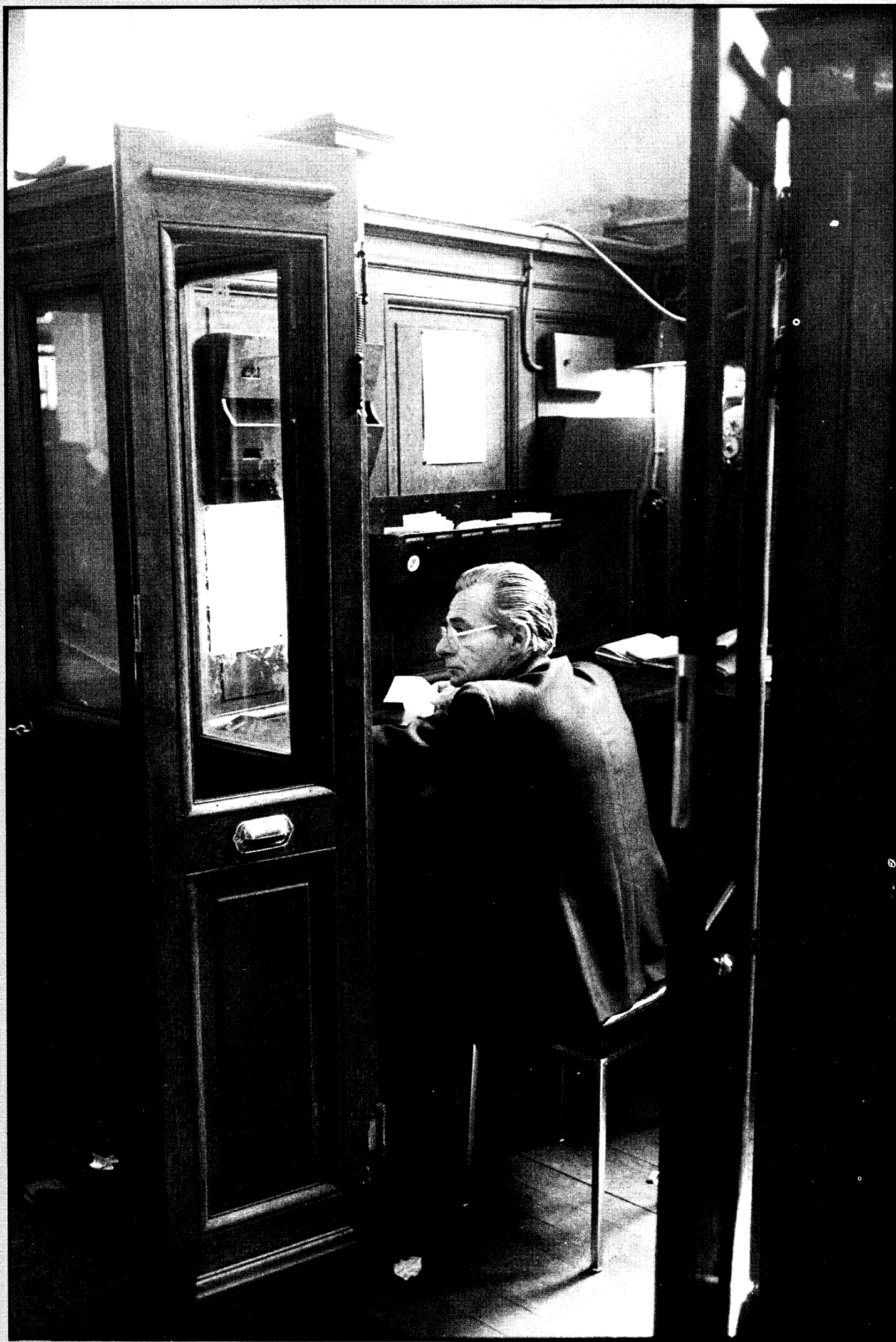

BÖRSEN I PARIS

BILDER AV
CINA GOTBY

När det regnar i Hong Kong

En regnig augustimorgon i Hong Kong tar en busskö skydd i en bankentré.

En börsmäklare tvärs över gatan tror att folk köar för att få ut sina pengar innan banken går omkull.

Hong Kong-börsen gjorde en verklig djupdykning innan det verkliga förhållandet kom fram.

Denna lilla historia stod nyligen att läsa i den brittiska finansstidningen Economist.

Den visar på vilken bräcklig grund hela den internationella lånekarusellen vilar — en verksamhet som rör tusentals miljarder kronor.

Economist kan också berätta hemligheten som håller ihop bankväsendet.

"Bankerna är helt beroende av att en illusion hålls uppe — illusionen om att de kan betala tillbaka insatta pengar."

En bank, fortsätter Economist, kan bara betala så länge insättningarna är övertygade om att den verkligen kan det.

För om de som satt in sina pengar början köa för att ta ut dem, finns det inte en bank i världen som kan betala tillbaka.

Dessa pengar är — i bästa fall — utlånade på flera års sikt.

I normala fall är dessutom en stor del av de utlånade pengarna överhuvudtaget omöjliga att få igen eftersom de som lånat är mer eller mindre bankrutta.

Om alla tveksamma lån verkligen redovisades för vad de är, skulle en mängd banker gå i konkurs.

Därför redovisas helt förlorade lån som goda, betalningssäkra lån — allt för att hålla illusionen uppe.

"Men det rör sig om smala marginaler. En bank går i konkurs om det sker uttag som överstiger bankens eget kapital."

För de flesta banker räcker det med att fem-sex procent av de insatta medlen tas ut för att det ska hända.

En annan finansstidning — Euromoney — berättar om hur den amerikanska storbanken Chase Manhattans holländska dotterbank — Nederländska Kreditbanken — kallade till en helt vanlig presskonferens.

Ryktet kom i sväng. Och handeln med Chase Manhattans aktier stoppades på Chicago-börsen. Det är en allvarlig

åtgärd som bara tas till då ett företag har allvarliga problem.

Och allt som verkligen hade hänt var inbjudan till en helt vanlig presskonferens.

"Rykten och rykten om rykten kan vara tillräckligt för att bringa en helt sund bank på fall", skriver Economist.

Nu rör det sig inte om "helt sunda banker". Det rör sig om banker som lånat miljarder på miljarder till länder och företag som inte förmår betala.

Det finns ett ord som jagar sida upp och sida ner i den internationella finanspressen — default — att någon inställer betalningarna.

För att undvika detta hemska default — görs omförhandlingar, uppskov av avbetalningar, anstånd med räntebetalningar — nästan allt.

För om något land inställer betalningarna så spricker illusionen som håller bankväsendet samman.

"Ett sådant default hotar hela det internationella korthuset, det kan bli panik och massuttag från bankerna."

En bank som drabbas måste då redovisa den förlust man försökt dölja.

Insättningarna blir osäkra på om de kan få ut sina pengar. Och när de försöker — eller snarare om fler än sex procent försöker få ut sina pengar, så klarar inte banken av det.

Den går i konkurs.

Och bankerna är ytterst beroende av varandra. Nästan hälften av den internationella utlåningen sker mellan bankerna själva.

En bank som faller drar ofelbart med sig andra.

Och en bankkrasch sprider sig omedelbart till företagen. Många företag måste på grund av tillfälliga eller mer långsiktiga problem förlita sig på lånade pengar för att överleva.

"Vid en bankkrasch går de i konkurs. Arbetslösheten ökar språngartat. Då

minskar köpkraften, andra företag får i konkurs, fler blir arbetslösa osv.

Den nuvarande djupa lågkonjunkturen kan vid en bankkrasch övergå i en depression med kanske 20-25 procents arbetslöshet.

Nu kan regeringarna ingripa och gör det kanske innan det går så långt. De kan stilla oron genom att pumpa in pengar och hålla bankerna flytande.

Förra våren klarade en mindre, okänd mäklarfirma i USA — Drysdale — inte av att betala sina räntor till storbanken Chase Manhattan, som lånat stora pengar till mäklarfirman.

Marknaden blev "hypernervös".

Federal Reserve (den amerikanska motsvarigheten till riksbank) pumpade in nästan 3 miljarder dollar för att lugna ner uppjagade nerver hos bankirer och mäklare."(Economist)

Här rörde det sig om förluster på några hundra miljoner dollar.

Den dag det gäller tio-tals miljarder dollar krävs insatser av en helt annan storleksordning.

Det skulle kanske vara nödvändigt att pumpa in hundratals miljarder dollar för att lugna nerverna.

Och om regeringarna tvingas till det ökar ju inflationen eftersom hundratals miljarder nytryckta dollar som inte har någon motsvarighet i nyproducerade varor ofrånkomligen kommer att driva upp priserna.

Det är ett verkligt dilemma: antingen en bankkrasch med svåra, för att inte säga okontrollerbara, ekonomiska följder eller en räddningsaktion som ger inflationen en sjusärdeles skjuts uppåt.

Sten Ljunggren

Där ej annat anges är källan Anthony Sampsons "The Money Lenders", som även finns på svenska med titeln "Bankernas värld".

Artikeln har tidigare varit publicerad i Internationalen.

— För kvinnor är ofta ekonomi det dåliga samvetets vetenskap. Men kunskap och handling växer bäst ur vrede och nyfikenhet.

Erja Lempinen

I STÄLLET FÖR DÅLIGT SAMVETE

Vrede och nyfikenhet

De årsrapporter som alla företag enligt lag är skyldiga att publicera är bara till nytta för aktieägare och börsspekulanter.

Om företagets verksamhet är "lönsam" för oss andra berättar de inte.

Att det går att skriva andra slags företagsredovisningar visar Agneta Stark, forskare i företagsekonomi vid Stockholms universitet.

Varje vår, ungefär när blåsippona slår ut i Mellansverige, så publicerar svenska företag den redogörelse för sin verksamhet som lagen kräver. Det är den enda obligatoriska offentliga redogörelsen. Glansiga och färggranna, dyrt tryckta på tjockt papper ligger broschyrerna där, för var och en att hämta och läsa. Vad händer sedan? Rusar skolbarnen i nian för att få tillämpningsmaterial till samhällskunskapen? Kappas miljögrupper, kommunbor och studiecirkel för att se hur företagen skött sig under året? Nej, inte alls. Om du aldrig öppnat en årsredovisning är du i gott sällskap — de flesta människor har aldrig gjort det. Av dem som gjort det är det en minoritet som begriper vad som står där. Och av den minoriteten är det ännu färre som tycker att läsningen är rolig.

Varför läser ingen årsredovisningarna? Jag vill påstå att det finns en rad goda skäl att låta bli. De handlar om saker som inte angår de flesta, de är tråkiga, svåra att förstå och man får veta det man behöver på annat sätt.

Mycket om pengar, inget om makt
De här skälen hänger ihop. Årsredovisningen är riktad till dem som satsat pengar i företaget, till ägare och långivare. Man får i den veta mycket om ägarnas pengar, men bara litet om deras makt. Och nästan ingenting alls om själva vardagslivet i företaget, om det som berör de flesta: om produktionen och arbetsmiljön, om produkterna och hur den används av kunderna, om råvarorna, om miljöeffekterna. Man får inte veta något om löneläget i företaget. När anställda avsedats under året beskrivs det oftast som "anpassning av arbetsstyrkan till behovet" — en beskrivning som få människor känner igen sig i. Står det sågot om framtidsplanerna är det i allmänna och svepande skön målningar.

Det här blir ointressant. Och tråkigt och svårt att förstå, särskilt som språket är snårigt och långt ifrån god vardags-svenska. Dessutom vimlar det av siffror. Och då överlåter de flesta på facket, på journalister och experter att läsa och begripa, att varna eller att lugna. Det är fullt förståeligt. Och varför inte låte dem hållas, experterna och journalisterna?

Två svar vill jag ge: den svenska produktionen, vad som tillverkas, hur det går till, vem som bestämmer och vad det hela får för följder — det är inte något vi kan lämna åt företagare, experter och journalister. Och: när nu grundfrågorna är så viktiga, borde man inte då bli rasande på dem som beskriver företagets verksamhet så här obegripligt och trist? Borde man inte kräva att beskrivningarna kan förstås av varje person som gått ut grundskolan?

Ekonomijargongen sprids som mögel

Vad är nu det här? Propaganda för att alla ska intressera sig för företagen på företagets villkor? Förslag att grundskolan ska utbilda alla till ekonomer?

Nej, tvärtom. Just nu lever vi mitt i en ekonomisk propagandakampanj utan motstycke. Ekonomibevakningen i pressen, i radio och TV handlar om börsklipp och finansfinesser. Vinst är fint. Företagande är inne. Men granskningen av själva villkoren för alltsammans, den är mycket blygsam.

Och det ekonomiska fackspråket sprider sig som ett mögel över Sverige. Jag är ekonom och tycker att jag har ett viktigt och spännande arbete. I mitt dagliga jobb använder jag det ekonomiska fackspråket och jag lär blivande ekonomer vad orden betyder och hur de kan användas. Som arbetsverktyg för ekonomer är det här språket bra. Men jag undervisar ock-

så om det språkets begränsningar. Dagligen blir jag upprörd när jag hör hur människor döljer beslut eller tystar frågor genom att gömma sig bakom ekonomiska facktermer där de inte hör hemma. Språket används då medvetet för att få andra att känna sig okunniga och dumma, så att de inte ställer besvärliga frågor. Det används så här inte bara av ekonomer och företagsledare utan också av tekniker och politiker.

"Lönsamheten kräver ..." Vad menar du med lönsamhet? Räknad hurdå? "Våra kalkyler visar att det är nödvändigt att ..." Visa upp kalkylerna! Förklara dem för mig! "En effektiv resursallokering nödvändiggör ..." Du menar att pengarna ska läggas där de bäst behövs! Vad menar du med "bäst"? Exempelen är alla hämtade ur en vecka i massmedia. Men följdfrågorna är mina egna — de ställdes aldrig offentligt.

På bokbussen, på dagis, i folktandvården pratas det ekonomi som aldrig förr. Det är nödvändigt och bra att man diskuterar hur pengarna ska räcka och var de gör mest nytta. Men för det mesta sker den här diskussionen på ekonomernas språk, därför att problemen presenteras på det språket. Och med språket följer tänkesättet. Den som inte är van blir osäker och får svårt att hävda sin åsikt. Ekonomspråket blir ett sätt att styra diskussionen och att gå tyst.

Alla system behöver bokföring

I alla ekonomiska system ställer företag och organisationer ihop rapporter om sin verksamhet: en siffra på en lapp om hur många får det fanns i flocken vid nyår och hur mycket mjölk som levererats till det kooperativa mejeriet, en stencil om hur företaget fyllde sin andel i den statliga produktionsplanen, börsföretagets flotta framställningar av komplicerade koncernsiffror.

I alla ekonomiska system försöker man se till att det mänskliga arbetet ordnas så att det fyller samhällsmålen vare sig de bestämts demokratiskt, diktatoriskt, genom tradition eller på annat vis.

Målen behöver inte handla om pengar utan kan vara att bibehålla kunskap, fylla religiösa krav eller skapa samhällsnyttiga produkter. Men hushållningen med arbete och råvaror, med maskiner och jord finns alltid med på något vis, vare sig vi talar om IBM eller om en vävstuga i Tanzania. Man bedömer effektiviteten, som just betyder att man ser om målen uppnåtts.

Svensk lag kräver att företagen rapporterar noggrannt om sin effektivitet i förhållande till kapitalägarnas mål. Med hjälp av en årsredovisning kan man svara på:

Har verksamheten gått ihop så att låneräntorna blivit betalade? Hur mycket kan ägarna ta ut ur företaget utan att verksamheten minskar? Har företaget lånat så mycket pengar att långivarna bör oroa sig? Skulle ägarna tjäna mer på att sätta sina pengar på banken eller i statsobligationer än att ha dem i det här företaget?

I vårt ekonomiska system är det här frågor som avgör om företaget överlever. Om man under flera år får så litet över att man inte kan betala låneräntorna så går man i konkurs, vare sig man är privatperson eller företag. Om ägarna tjänar mer på att ha sina pengar på banken så kommer de att ta pengarna ur företaget. Ska företaget då överleva måste man finna en ägare som inte kräver avkastning, och det är mycket svårt.

Till frågor som dessa kan man använda årsredovisningen, och svenska företag gör internationellt sett öppna och bra årsredovisningar. Men minst lika viktiga frågor får inga svar, eftersom den inte främst är ägarnas frågor: *Är det farligt att jobba här? Skadar produkterna miljön när kunderna använder dem? Håller företaget på att ersätta de anställda med maskiner? Håller råvarorna på att ta slut?*

Svenska företag lämnar många besked om sådant till myndigheter. Men uppgifterna ställs inte samman företagsvis. Det krävs kunskaper och energi för en utomstående att finna dem hos myndigheterna.

Men det finns försök med rapporter som vänder sig till anställda, kunder, kommunalpolitiker eller som handlar om naturmiljön. I Tyskland och Holland är sådana företagsrapporter vanliga. I Frankrike är det lag att alla företag med mer än 300 anställda ska lämna en sådan rapport varje år.

I de länderna har de ansatta drivit på genom facket. I Sverige är de anställd i stället med och fattar besluten i själva företagen, ofta med svag maktställning men ändå. Men det löser inte problemet att få underlag att bedöma företaget med

annat än ägarperspektiv, mer än för de anställda i samma företag.

Några försök med rapporter med nya utgångspunkter har gjorts också i Sverige. Jag har själv arbetat med att rapportera om två stora företag, ett stålverk och ett läkemedelsföretag.

Utgångspunkten för rapporten var de pengar som kom in i företaget genom försäljningen av varor. *Hur mycket gick till råvaror? Hur mycket till anställda? Hur mycket betalades i olika skatter? Vad lades på konsumentservice och vad gick till miljörening? Hur mycket fick ägarna ut och hur mycket fanns kvar i företaget för dem att bestämma över?*

Och sen kan man jämföra miljöpengarna med vad som faktiskt släpps ut i luften, med hur många gånger reningsverket gick sönder så att vattnet rann ur ornat och med hur avfallet hanterats.

För de anställda kan man beskriva lönerna jämfört med andra företag. Arbetsolyckor och yrkesskador kan jämföras med vad skyddsarbetet fått kosta. Man kan rapportera om avskedade och nyanställda, om strejkdagar, om utbildningstimmar och vem som utbildats: högutbildade män eller lågutbildade kvinnor.

Alla uppgifter kan ges för flera år och jämfört med gränsvärden och normer eller med andra företag. Man kan jämföra vem som får det bättre och vem som får det sämre vid förändringar av arbetsprocesserna.

Maktfördelningen blir synlig

Det här underlaget löser sannerligen inte alla problem. Men det pekar ut en del av problemen. Med en rapport som den här kan mycket preciserade och underbyggda frågor ställas vid ett beslut. Det är lättare att dra egna slutsatser, att ta hjälp av experterna i stället för att överlåta bedömningen helt åt dem. Man får möjlighet att följa vad som händer i klippens och finansmännens spår. Maktfördelningen i företagen blir synlig.

Under arbetet med rapporterna har jag diskuterat redovisning och ekonomi med flera hundra av dem som arbetade i företagen. I pauser under nattskiftet i glämt lysrörsljus över perstorpsbordens gröna skivor ställde de mängder av väl motiverade och svåra frågor om företaget de arbetade i. Med material som detta är det lättare att göra frågorna konkreta och det blir mycket svårare för den som svarar att glida undan med allmänna och betydelselösa facktermer. Också frågor om hur företag ska drivas och hur förhållandet mellan samhälle och företag borde se ut kom upp, naturligtvis politiska frågor, medan kaffet kallnade i plastmuggarna. För det är i företagen den ekonomiska politiken visar sig i praktisk handling.

Företagande är viktigt, för det handlar om organisation och villkor för

mänskligt arbete. Och om varor och tjänster vi alla behöver — eller som vi inte alls behöver. Företagande är alldeles för viktigt för att lämnas åt företagsägare, tekniker och ekonomer. Företagandets villkor och resultat är alldeles för viktiga för att överlåtas åt män.

Jag har undervisat nybörjar i företagsekonomi länge nu, både på universitetet och i organisationer och företag. Män har i allmänhet gott självförtroende och utgår från att ekonomi är något för dem. Men kvinnor som utan att blinka räknar ut hur mycket mer man behöver för två personer extra i ett sexpersoners köttbullsrecept, som räknar om en stickbeskrivning till en tröja till två storlekar mindre samtidigt som de förhör en geografiläxa eller som med ett ögonkast ser hur många rader tipssystemet omfattar, samma kvinnor förklarar att siffror, det förstår de sig inte på. Kvinnor som får hushållspengarna att räcka samtidigt som de ser till att tonårsdottern får järnbehovet tillgodosett i maten, att den som hatar pölsa slipper och att middagsresterna blir något nytt i matlådan dagen efter, just de kvinnorna påstår att ekonomi, det är alldeles för svårt för dem!

Kunskap ur vrede och nyfikenhet

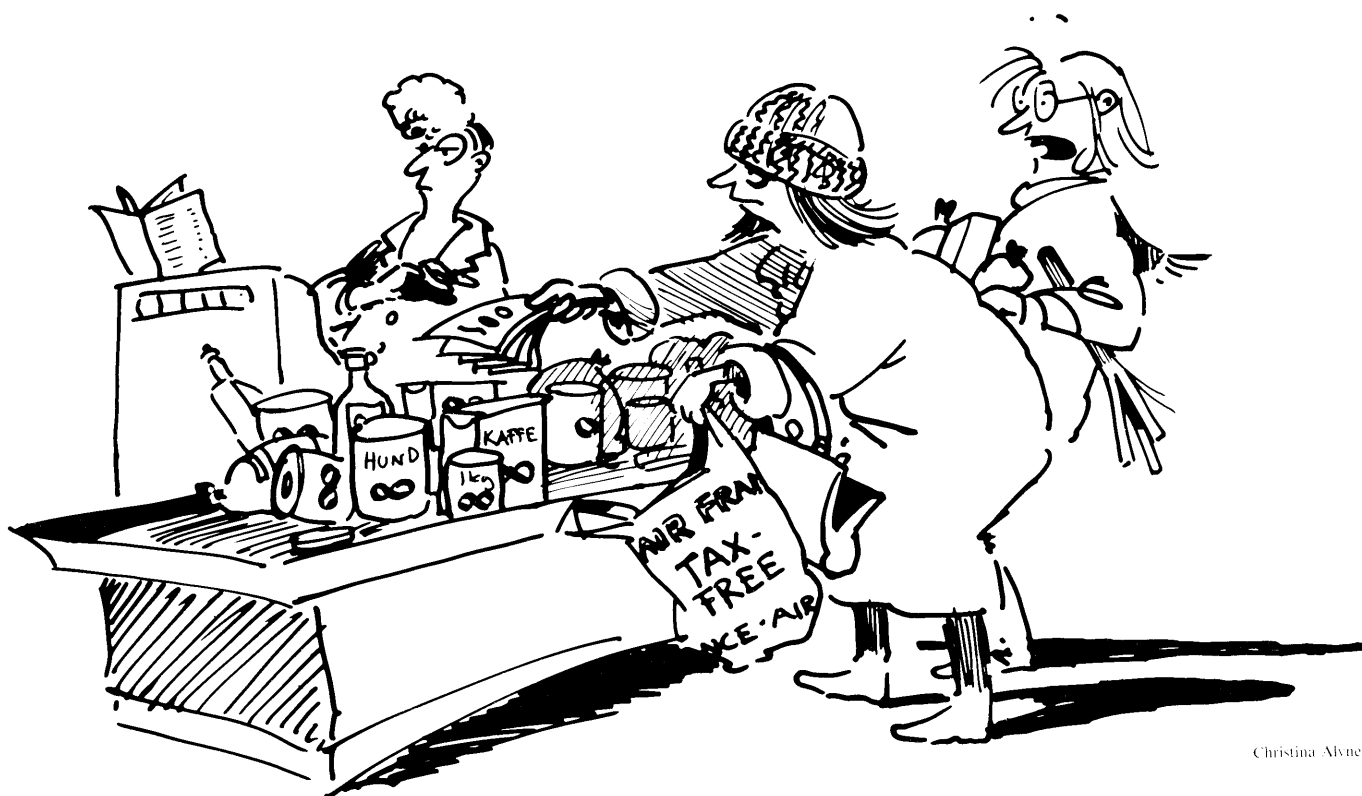
För kvinnor är ofta ekonomi det dåliga samvetets vetenskap. "Man borde väl lära sig ..." "Man skulle väl orka bry sig om ..." Ur dåligt samvete växer bara huvudvärk och olust. Kunskap och handling växer mycket bättre ur vrede och nyfikenhet. Det finns all anledning att kvinnor tar med sig sin långa och gedigna kunskap om hushållning med knappa resurser, om det som kallas ekonomi, ut ur hemmet och använder den till att lära sig om hur vårt gemensamma arbete hanteras och organiseras, om vem som bestämmer över det och att själva avgöra om besluten är tillräckligt bra.

Och det finns ingen anledning att finna sig i att kunskaperna erbjuds på företagets villkor: fackspråk och ägarperspektiv. Ekonomer kan tala begriplig svenska om man kräver det av dem. Men av sig själva gör de oftast inte ansträngningen.

Kvinnor står för en mycket stor del av produktionen i vårt land, vare sig man räknar i hemmen eller i företag och i organisationer som sjukhus och skolor. Men kvinnor har lågt ifrån motsvarande andel i besluten om hur produktionen går till och vad som ska produceras. Kvinnor arbetar mer än män — män beslutar mer än kvinnor. Bara genom att fråga och kräva begripliga svar, genom att vägra ha dåligt samvete och i stället kräva plats i de ekonomiska besluten på alla nivåer i samhället kan vi ta vår rätt att utforma varor, tjänster och produktion som vi vill ha dem.

Agneta Stark

SVART KAVIAR

Christina Almqvist

och blåvitt bröd

Jag står i konsumkön och tänker på pengars värde och betydelse för olika människor medan jag väntar på min tur. Framför mig står en kvinna som handlat massor.

Varubandet gnisslar under högar av pålägg, kaffe, bröd, hundmat och toapapper. Nästan allt, utom en burk svart kaviar och lite till, är av blå-vit sort.

"Det finns alltså de som går in för det där. Det kanske lönar sig i alla fall", tänker jag och fortsätter fundera på hur folk använder sina pengar.

Kassaapparaten rasslar fram summan, femhundra nånting. Kvinnan gräver i väskan och hivar upp en bunt med åtskilliga hundralappar, lösgör sex stycken och sträcker fram dem lite lakoniskt.

När hon ska packa ner alltihop halar hon upp medhavda plastkassar ur sin väska och jag hajar till, för något sådant har jag inte sett på flera år.

"Gör folk så fortfarande, när en femtioöring inte är värd mer än en halv krona, d v s ingenting?"

Sedan ser jag att flera av kassarna bär texten "tax-free" plus namnen på olika flygplatser världen över. Jag kan inte låta bli att le åt det paradoxala i situationen och blir nyfiken på denna kvinna som uppenbarligen har så hon klarar sig men ändå handlar blå-vitt och återanvänder plastpåsar.

"En sån skulle man ju prata pengar med", tänker jag men slår bort tanken. Man kan ju inte gå fram till en vilt främmande människa och säga "Hördu, jag tycker det ser så intressant ut att du köper svart kaviar och ändå tar med egna kassar, får jag intervjua dig?"

Men när jag plötsligt känner igen kvinnan ökar nyfikenheten och besegrar konventionerna.

Den jag stått och iakttagit är Birgitta von Otter, gift med Sveriges finansminister.

Bing Han

Att handla blåvitt är att spara pengar
Pengar är ekonomi - är politik.
Om pengar och politik handlar detta samtal.
Och om Bob Dylan, diskmaskiner, Kina och politikerförakt.

— Sparsam. Ska jag karaktärisera mig själv i förhållande till pengar med något ord så är det sparsam. Åt det småsnåla hållet. Köper mycket på extrapriser och slänger nästan aldrig någon mat... eller jag *gör* inte det.

Birgitta von Otter, 46 år, arbetar som informationssekreterare på finansdepartementet och tjänar 13.000 i månaden på det. Hennes man, och chef, är en av landets viktigaste politiker och tjänar ännu mer. De skulle, i klartext, kunna leva flott. Men det gör de inte.

Familjen bor i ett av de mindre husen i ett för övrigt ganska pompöst villaområde utanför Stockholm. På gårdsplanen står en lätt rostig Datsun från sjuttiotallets mitt. Deras hem är enkelt, bitvis sparsamt, möblerat. Soffor av manchester, inte skinn. Bord av trä, inte glas. Enkelt och funktionellt.

— Det är nog lite småsnålt här i huset. Det här konsumtionsraseriet, att folk slänger så mycket och ska ha nya prylar jämt och ständigt, det retar mig, säger Birgitta med eftertryck.

— Det är ju inga problem att göra av med pengar, men det handlar om hur man värderar dem. Det är klart att vi inte skulle behöva vara så sparsamma men det är en värderingsfråga helt enkelt, säger hon och låter varken valbroschyrstorr eller fyrkantig, bara ärlig.

Det är klart att det inte hade passat sig om hon, socialdemokrat och allt, hojtat att åh, vad det är härligt med pengar och saker och jag älskar lyx. Vad jag menar

är att hon inte hade tyckt det även om det varit okay.

Miljondrömmar

Människors drömmar handlar inte så mycket om pengar. Det oväntade arvet, tipsvinsten eller det stora lyftet är frön som får våra fantasier att växa vilt. Eller de flestas, för Birgitta ser bara frågande ut när hon ska beskriva hur hennes miljondrömmar ser ut.

— Nej, jag har aldrig haft några sådana drömmar, säger hon sedan.

Jag tror henne inte och provar igen.

— Aldrig? frågar jag med hela misstron hos den som vill göra *så* mycket men har *så* lite pengar.

— Nej, aldrig, skrattar hon lite generat som om jag tyckte att det var fel på henne. Vilket jag nästan tycker.

— Men om du fick en miljon nu, här, varsågod och spendera?

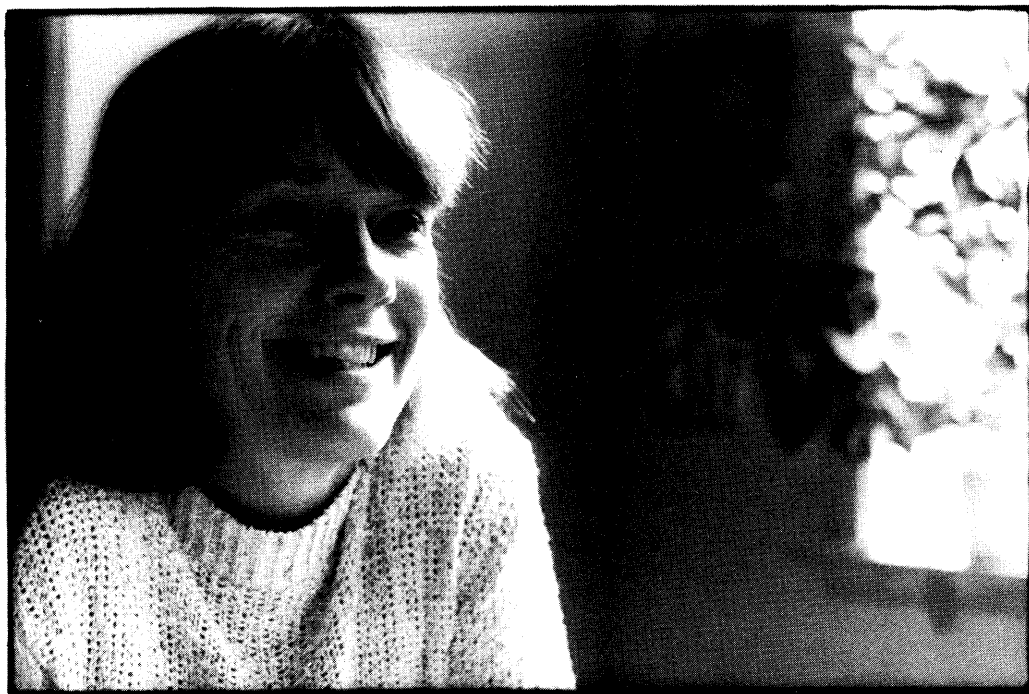
Tystnad.

— Jag skulle kanske spara dem för att göra en resa.

— Men en resa kostar knappast en miljon...?

— Nej, det är förstås sant. Jag vet inte. Jag vill inte flytta, någon ny bil vill jag inte heller ha... men det är klart, vår diskmaskin är 25 år gammal och hotar med att gå sönder när som helst, det tjuatar Kjell-Olof om. Så det kanske skulle bli en ny sådan.

En resa och en diskmaskin. Jag ger nästan upp.

— Möjligen att jag skulle...
 — Vadå, vadå?
 — Nja jag tänkte på en sak men det kanske låter larvigt.

— ???
 — Jag kanske skulle skänka pengar till Amnesty eller något liknande. Men det kan ju verka självgott att säga i en intervju. Folk kanske inte tycker att det låter trovärdigt — ”klart att hon säger något lite tjusigt sådär”. Men jag menar det.

— Och en sak till förresten. Jag skulle någon gång vilja prova på att skriva lite mer än vad jag gör som journalist, en bok eller så. Så om jag fick så där mycket pengar skulle jag kanske sätta mig hemma några månader och försöka. Inte för att jag vet om det skulle bli något, men för att ha gett mig själv chansen.

Pengar och lycka

— Att vara väldigt fattig blir man säkert olycklig av, men om man har det någorlunda tryggt ekonomiskt så ökar säkert inte ens lycka om man skulle råka få en massa pengar. Om jag tjänade en miljon om året skulle jag inte bli ett dugg lyckligare och jag skulle inte bli olycklig om jag tjänade mindre än vad jag gör heller. Jag är helt övertygad om att min glädje över att semestra i fjällen och ligga i tält skulle vara lika stor även om jag skulle kunna göra en lyxresa.

— Jag åkte med min äldste son Erik för att se Bob Dylan i Göteborg i somras. Vi tog tåget dit, jag hade inte ens plats-

biljett. Det var en väldig stämning. Några hade jättestora bandspelare med sig och körde Dylanmusik hela vägen. Väl framme i Göteborg strosade vi omkring på Avenyn och sedan satt och stod vi på Ullevi i åtta timmar.

— Erik stannade kvar med sina kompisar så jag åkte hem själv med nattåget som var fullt av en massa ölande ungdomar. Jag var vaken hela natten. För mig var det verkligen en upplevelse att göra det här tillsammans med ungdomarna. Det var första gången jag var på en popgala över huvud taget — det var nytt, spännande och jättekul!

— Bara som ett exempel på att lycka och pengar inte hör ihop.

— Pengar kan däremot bringa olycka och förstöra mycket för människor. Girighet till exempel. Eller arvstvister, det finns ju folk som förpestar hela sina liv med att kolla så att de inte blir lurade och som inte litar på någon. Det kan ju vara riktigt rika människor som råkar i bråk för några tusenlappar — men då kan det ju inte vara pengarna i sig som betyder något. Snarare att man känner sig förfördelad eller sviken. Till exempel om någon som står en nära väljer bort relationen för någon ekonomisk grej. En vän som struntar i att betala tillbaka ett lån eller något i den stilen.

Birgitta har ett efternamn som klingar av ekonomiskt oberoende. Hennes pappa var diplomat och familjen bodde

utomlands i långa perioder. Men under Birgittas tonår var pappan stationerad hemma i Stockholm. Hon minns fina middagar med inhyrd personal i sexrummaren på Östermalm.

Men hon minns också att familjen aldrig hade råd att ens gå på bio och att pappan var blek och trött efter långa nätter över kassaböckerna.

— Mitt intryck var hela tiden att vi aldrig hade några pengar, att vi i stort sett var konkursmässiga. Lönerna för diplomater var låga när de var hemma i Sverige och mamma var hemmafru. Men mina föräldrar var mycket borgerliga och det var väldigt viktigt för dem att upprätthålla en värdig fasad.

— En sommar skickades jag till en markisfamilj på ett slott i Frankrike, det måste ha kostat all världens pengar. Sådant kunde de kosta på sig samtidigt som mamma i detalj fick redovisa alla utlägg för pappa. För att få allt att gå ihop stampade hon på silverljusstakarna och jobbade extra på Tipstjänst några nätter i månaden.

— Så vi hade det ganska knapert. I dag tycker jag ju att vi hade kunnat leva helt annorlunda.

Egen ekonomi är frihet

Efter några års universitetsstudier gifte sig Birgitta med en man som var diplomat, liksom pappan. Själv blev hon hemmafru — som mamman. Under de åren lades grunden till Birgittas politiska medvetenhet.

”Jag tror inte att jag i hela mitt liv åkt taxi på egen hand innan jag gifte mig med Kjell-Olof.”

— Han var som pappa, delade ut hus-hållspengar i nåder. Så jag har inte bara sett mamma ha det så, utan upplevt det själv. Det var då jag förstod hur otroligt viktigt det är för ens självkänsla och frihet som kvinna att ha en egen ekonomi. Det är förtrycket som jag levde under då som gör att frågor om kvinnors rätt till jobb, utbildning och självständighet ligger mig nära.

— Jag blir väldigt upprörd så fort det blir tal om att strama åt på sådana områden, till exempel när den fria aborten ifrågasätts. Då måste jag genast skriva artiklar och debattinlägg.

I höstas gick Birgitta till skarp attack mot KDS och Alf Svensson på grund av den kvinnoosyn partiet företräder. Hon talade om kvinnoförakt rent av och hr Svensson och hans partibröder fick skrämselflicka för så starka ord rimmade illa med KDS image av trevlighet och godhet. Men Birgitta gav sig inte fast Alf Svensson försökte klappa henne på huvudet utan visade hur KDS ekonomiska politik innebär raka spåret tillbaka till spisen för kvinnornas del.

Och Svensson han svängde sig med uttryck som ”frihet att välja” och ”individens rätt” så som nymoralister och konservativa gör idag.

TV:s Magasinet hakade på debatten och gjorde ett program om de två och deras olika hemförhållanden.

Hos von Otter-Feldt var det inte lika välstädat som hos Svenssons och man

kunde se att här bor det människor. Och medan Sonja Svensson sprang och serverade sin man kaffe och nystrukna skjortor tvättade Birgittas son Erik sina kläder och sa att han var glad både för sin egen och sin mammas skull att hon hade ett eget liv och arbete.

Och hemma i den totalitära kärnfamiljen satt Alf Svensson och spelade handklaver bäst han kunde.

Birgitta bröt så småningom upp från sitt äktenskap och hemmafrutillvaron och började jobba. Men innan dess var hon med om något som också påverkat hennes inställning till pengar och konsumtion.

Från Kina till överflöd

— Min dåvarande man stationerades i Kina, så vi bodde i Peking i ett och ett halvt år. Det var strax före kulturrevolutionen 1965. Det var brist på väldigt mycket och kineserna levde hemskt enkelt, en del halvsvält. Jag blev väldigt tagen av Kina och tiden där — hur man försökte bygga upp detta väldiga land.

— Att komma tillbaka till Sverige var jättejobbigt. Alla varuhus, alla prylar, allt överflöd, det var hemskt. Det tog mig ett halvår att vänja mig, det blev så oerhört tydligt att vi levde i ett överflödssamhälle.

— I ren opposition mot konsumtions-samhället blev jag himla sparsam. Satt och sydde om kläder till barnen, jag är dålig på att sy, men ändå. Både kläd- och matkonto var väldigt lågt. Det var dess-

utom mitt sätt att hjälpa till med finanserna hemma — som hemmafru kunde jag inte bidra med pengar men däremot med att inte göra av med dem.

— En del saker som kostar förekom helt enkelt inte i min sinnevärld. Som att åka taxi. Jag tror inte att jag i hela mitt liv åkt taxi på egen hand innan jag gifte mig med Kjell-Olof.

Att Birgitta skulle komma att bli socialdemokrat berodde på flera olika saker. Kina gjorde antagligen sitt till medvetenheten, liksom att hon började läsa statskunskap.

— Det gjorde jag tillsammans med en tjej som var socialdemokrat och det var väl så det började. Äktenskapet var på upphållningen och den känsla av förtryck jag levde med då bidrog säkert också till att jag gled över åt det hållet. I den vevan träffade jag Kjell-Olof och det påverkade mig förstås, men jag var redan på gång i mig själv.

— Det är svårt, jädra svårt, att förstå politiken och se skillnaderna, inte minst i valtid. När jag skulle rösta första gången lät jag slutligen bli efter att i sex veckor försökt sätta mig in i de olika partiernas linjer. Problemet är att alla verkar vilja bra saker, åtminstone vid första anblicken.

— Det gäller att komma under ytan och det tar tid. Egentligen handlar det inte så mycket om vad de säger utan snarare om vilka riksdagsförslag de stöder. Att bara läsa valpropaganda hjälper inte.

”Jag förstår att människor kan fråga sig vad de styrande håller på med. Det gör jag ju själv ibland.”

— Det värsta med politiker är deras obenägenhet att svara ordentligt på frågor. Jag retar ofta upp mig på att en del nästan verkar ha förlorat förmågan att svara rakt och enkelt.

— Det ligger mycket i talesättet ”det dunkelt tänkta är det dunkelt sagda”. För ofta är det nog så att de inte har gjort klart för sig vad de egentligen tycker i en fråga och då blir abstrakta eller byråkratiska formuleringar ett sätt att skydda sig. Dessutom kan de ju vara rädda för att stöta bort vissa grupper.

Trots sin irritation över politikernas ludlighet i ord och handling vill inte Birgitta kännas vid något politikerförakt.

— Folk har en felaktig föreställning om hur en politikers liv är tror jag. Att de inte gör så mycket men lyfter stora pengar. Men jag vet ju att det är väldigt slit-samt, långa arbetsdagar och mycket ansvar.

Birgitta fick själv känna på politikerns förakt när hon efter förra valet tillsattes som sin egen mans informationssekreterare. Det blev, naturligtvis, ett ramaskri. Maken till ”svågerpolitik” hade man sällan skådat menade kritiker-na. Men några sakargument kunde de egentligen inte anföra. Birgitta hade haft liknande jobb under ganska många år. Dels på partiets presstjänst, dels på partitidningen ”Aktuellt i politiken”. Till något statsråd skulle hon, varför inte till sin egen man?

— Kunde makarna Curie arbeta tillsammans så kan väl ni, sa Palme. Och så blev det.

I sitt jobb är Birgitta en förbindelse-länk mellan finansdepartementet och massmedia. Hon tar emot samtal och korresponderar med myndigheter, organisationer, privatpersoner och ”journalister som luskar”.

— Det är ju inte alltid de gör det, men ibland. Då tänker jag att det är tur att jag är journalist själv, annars skulle jag bli förbannad och upprörd väldigt ofta. Jag förstår de politiker och andra som stundtals tycker att journalister är ett helvete, skrattar hon.

— Jag har kanske större förståelse och mer kunskap om hur saker och ting används och presenteras. Och när en journalist håller på och nosar och bökar och ska ha fram saker i förväg vet ju jag att det sällan är den enskilde journalisten, utan redaktionsledningen, som är ansvarig.

— Men visst undrar man ibland om de olika tidningarna har skrivit om samma sak, ibland är det väldigt kraftigt politiserat, till exempel när budgeten läggs fram.

— Jag är väldigt engagerad i hur politiken upplevs av vanliga människor, hur folk kan känna när en politiker har sagt eller gjort något. Jag förstår att människor ibland kan fråga sig vad de styrande håller på med. Det gör jag ju själv ibland.

Man kan ju inte låta bli att undra hur det är att vara gift med chefen, särskilt som han är finansminister och tongivande politiker. Sitter de och bollar miljoner över kvällskaffet? Eller är det rent av så att — hisnande tanke — att det är Birgitta som egentligen bestämmer alltihop...? Man har ju hört ett och annat om Reagan och Nancy.

Eller är båda så trötta på pengar och politik när de slutat för dagen att inte en endaste liten subvention kommer över tröskeln?

Birgitta skrattar när jag nämner det amerikanska presidentparet.

— Nej, så är det ju verkligen inte, det kan jag inte påstå.

Hon skrattar igen, så det kanske var en spännande tanke.

— Men skämt åsido så pratar vi väldigt mycket politik. Jag är väl den han pratar mest med eftersom vi delar både arbete och fritid. Även om jag hade något helt annat arbete skulle jag i alla fall hålla på att plåga honom på nätterna med mina frågor. För jag är fortfarande nyfiken på politiken och tycker att den är både rolig och spännande.

Politik vid frukostbordet

Ibland går debattens vågor höga i det röda huset. När Birgitta beskriver hur morgnarna kan te sig skrattar hon åt sig själv.

— Nästan varje dag så får jag utbrott redan vid frukostbordet. Det är nog lite jobbigt för Kjell-Olof att han inte ens får äta och läsa tidningen i fred innan jag börjar fråga och kommentera.

— Dels är det en del saker jag måste veta för jobbets skull, dels är det min nyfikenhet på vad som händer och hur han ser på olika saker.

— Jag tror ändå det är bra, inte minst ur familjesynpunkt, att vi har jobbet ihop. Jag vet varför han är trött, varför han måste iväg, att han drar ett tungt lass.

— Om jag hade jobbat för något annat statsråd hade det nog varit värre. Då hade jag väl kommit hem och grälat på Kjell-Olof på nätterna — ”varför får vi inte mer pengar, vi behöver ju verkligen just nu”.

— Du kan ju tänka dig hur hemskt det hade varit under hela budgetprocessen, då hade jag fått flytta ur huset, skrattar hon.

— Jag är ju inte ekonom och Kjell-Olof är en väldigt duktig sådan, så strikt ekonomiska saker har jag liksom ingen åsikt om. Om räntan ska höjas eller sänkas till exempel. Det är en viss typ av frågor som engagerar mig

Kärnkraft gav helveteskval

— Det värsta var nog kärnkraftsfrågan, där hade vi verkligen delade meningar. Jag var för linje 3 men samtidigt utsatt

för ohyggligt mycket argument för linje 2. Jag led alla helvetes kval en lång period.

— På valdagen hade jag fortfarande inte bestämt mig. Det var hemskt med den där vandan in i det sista. Jag grät när jag åkte till vallokalen och vacklade gråtande ur bilen, fortfarande utan att ha bestämt mig. Det var skitjobbigt. Staccars Kjell-Olof, vad skulle folk tro om honom som kom släpandes på en gråtande hustru?

— Det blev linje 2 till slut och det var en väldigt lättnad att det väl var över.

Sverige är, ännu så länge, befriat från extrem fattigdom. Antalet extremt rika människor har däremot ökat enormt de senaste åren. Våra miljonärer är ett talande exempel. Från att 1980 ha varit 7 500 stycken var de 1981 plötsligt 17 700 — en ökning på 230 procent!

— Ett samhälle där en, om än begränsad, grupp människor är oerhört rika är ju inte det man drömmer om och arbetar för på längre sikt. Att vara socialdemokrat handlar ju inte minst om inställningen till pengar — folk ska inte, tack vare en stor plånbok, kunna köpa viktiga saker som andra inte har råd med. Samhället ska tillhandahålla en bas som är lika för alla.

Men Birgitta tycker inte att den lilla gruppen väldigt rika människor är det största hindret på vägen mot ett rättvist samhälle.

— Jag tycker nog att det värsta är skillnaderna i boende. Inte minst för det uppväxande släktet. Att växa upp i Djurs-holm, eller för all del som vi bor här, måste vara annorlunda än att växa upp i halvslummiga höghusområden.

— Skulle jag få välja en sektor där man skulle utjämna väldigt snabbt och väldigt kraftigt så skulle det bli människors boende.

* * *

I höst är det val i Sverige. Vi står mitt i åttiotalet och kanske är detta ett år då skattesänkningar säljer bättre än dag-hemsplatser.

För varje val är det fler och fler, däribland jag själv, som tar avstånd från det politiska spelet, inte röstar, utan använder sin vilja till förändring på andra sätt.

Inte för att vi inte tar ställning eller bryr oss utan för att de som sätts att styra oss är så långt borta från våra liv.

Visserligen är Birgitta von Otter inte någon politiker men väl en kugge i det politiska maskineriet. Och det var en ny erfarenhet att en sådan inte tvärsäkert ger färdiga svar utan i stället tänker efter, tvekar ibland, och visar en orädd öppenhet.

Politiker skulle vinna mycket i trovärdighet om de visade mer av de sidorna hos sig själva.

Sett i det perspektivet vore Birgitta von Otter ett fynd för sossarnas valrörelse.

Agneta Furvik

Fattigdom – ditt namn är kvinna

Vi måste dra in svängremmen för att klara Sverige ur krisen, sägs det.

Alla har dock ingen svängrem.

De som drabbas hårdast av krisen är ensamstående med barn, i Sverige och i andra delar av världen.

I USA talar man idag om fattigdomens feminisering.

Sociala nedskärningar drabbar dem som redan har minst. Det är inte sant att alla är med och betalar lika mycket när det ska sparas. Krisen är inte könsneutral.

I USA talar man idag om fattigdomens feminisering. De hårda sociala nedskärningarna som Reagan har gjort har drabbat de svagaste, kvinnorna. Färgade kvinnor mer och mest dem som är ensamstående med barn.

På American information center i Stockholm är man mycket hjälpsam när jag vill ha fram artiklar som tar upp "feminization of poverty". Här hittar jag siffror som inte är smickrande för USA.

34 miljoner människor, eller femton procent av befolkningen lever under existensminimum. Av de svarta är det 35 procent som lever fattigt. Antalet fattiga ensamstående mödrar har ökat både bland vita och färgade familjer. Om ingen förändring sker kommer majoriteten av de fattiga i framtiden att bestå av denna grupp.

Amerikanska kvinnor tjänar bara 59 procent av den genomsnittliga manliga lönen. Nästan hälften av alla skilda kvin-

nor får inget underhåll till barnen från papporna. Bidragsförskott finns inte.

Nygamla bristsjukdomar dyker upp, barn är undernärda. Arbetslösheten är inget spöke utan en högst påtaglig verklighet.

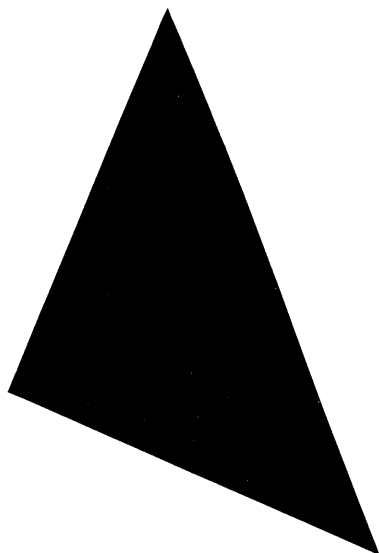
Det är ett bekymmersamt liv de lever dessa kvinnor, läser jag. Hälften av lönen går till hyran, hyresbidrag finns inte. Bidrag, som förr utgått till speciellt behövande familjer, finns inte längre. Matkupongerna håller på att avskaffas. Inkomstgränsen för statligt garanterad sjukhusvård sänks. Det finns helt enkelt ingen mat på bordet i dessa familjer.

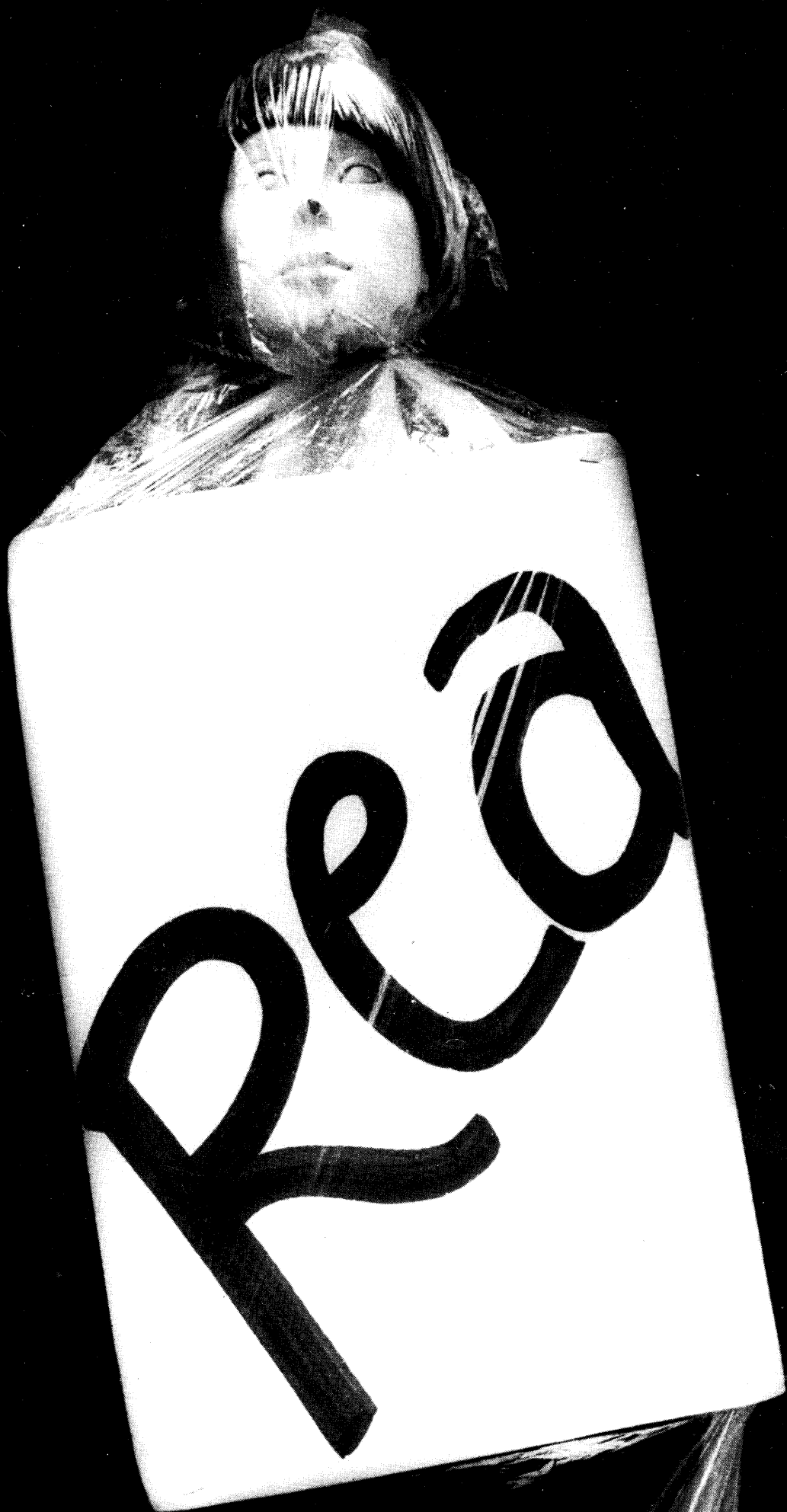
— Ge oss bröd, ge oss arbete bad kvinnorna i Sverige i början av 1900-talet.

I USA får kvinnorna sten i stället för bröd och ett rymdvapenprogram som kallas "stjärnornas krig".

* * *

Pengar är frihet. Ekonomiskt oberoende är en grundförutsättning för kvinnors frigörelse. Så länge du är ekonomiskt beroende av en man är du inte fri.

Här i Sverige är vi ganska många som resonerat så ett tag nu.

Vi kvinnor har nu inkomster och vi får ju bidrag, inte sant?

Vi jobbar vi också nu för tiden, men hur mycket får vi betalt?

Medelinkomsten för kvinnor var 1981 44 400 kr mot 70 100 för männen. Hälften av kvinnorna hade en sammanräknad inkomst under 40 000 kr. Medan ca 35 procent av männen hade inkomster över 80 000 kr uppnåddes samma inkomst endast av cirka 10 procent av kvinnorna.

Jaha, men det verkar ju orättvist, varför är det så stor skillnad?

Ja, det beror inte bara på att 43 procent av kvinnorna arbetar deltid. Kvinnor har lägre lön än män, helt enkelt. Män tjänar ungefär 20 000 kr mer om året än kvinnor.

Kommer kvinnorna någonsin i kapp, undrar du.

Nej, gapet ökar i stället hela tiden. Den procentuella ökningen för helårs- och heltidsarbetande män och kvinnor var densamma. Och det medför att gapet dem emellan räknat i kronor ökar.

Kvinnorna skulle alltså behöva en positiv särbehandling, som det heter. Vi borde få större löneförhöjning än männen. Och gärna gå in i de yrken som är mansdominerade och därmed bättre betalda.

Vem är fattigast?

Jag studerar siffror och statistik om pengar. Vem har minst pengar i Sverige idag? Ensamstående med barn säger tabellerna gång på gång. Trots bidrag har dessa kvinnor (för till allra största delen rör det sig om kvinnor) det avgjort sämst. Hur klara de sig i dyrtider med reallönesänkningar?

Helena, barnskötare, 37 år, ensamstående med Sofia, 9. Tjänar 7 100 i månaden.

— Jag förlorade 150 kr i månaden i och med att skattekolumnerna ändrades från fyra till två. Sådant märks.

— Förut har jag aldrig sparat men nu tänker jag ibland att det skulle vara bra att ha några tusen på banken.

En tredjedel av denna grupp kan inte skaffa fram 3 000 kr.

Helena pluggade innan hon fick sitt barn och arbetade sedan halvtid till för något år sedan. Det har gjort att hon har mycket skulder och avbetalningar som tär på ekonomin.

Hon har en hyra på 1 500 kr och får hyresbidrag på 287 kr. Det är en låg hyra om man jämför med nyproducerade lägenheter. Bidragsförskottet är 800 kr och barnbidraget 400 kr i månaden.

— Då och då gör jag en budget. Men min ekonomi har försämrats. När alla räkningar är betalda har jag lika mycket kvar nu som jag hade 1981 och nu är allting dyrare.

— Vi får dra in på vissa kostnader, t ex semester. Vi försöker i stället hitta på gre-

jor i Stockholm. Förra året var vi i Göteborg.

Nästan 30 procent av ensamstående med barn har inte gjort en semesterresa. 50 procent har inte tillgång till fritidshus.

Tidningar är lyx

Helena har ingen dagstidning.

— Dagens Nyheter läser jag på jobbet och Aftonbladet lånar jag av en granne.

Maten:

— Så fort jag går in i en affär undrar jag om jag om jag handlar för mycket. Räcker pengarna, tänker jag.

— Vi äter mycket grönsaker. Jag brukar också köpa allt som det är extrapris på.

Kläder är också en stor post.

— Här i Tallkrogen har vi klädbyte flera gånger om året. Men jag märker nu när Sofia börjar bli stor att hon nöter ut kläder på ett annat sätt.

Helena har ingen bil och röker inte.

50 procent av gruppen saknar bil.

Ibland går hon och Sofia på restaurang och ibland särskilt på sommaren, när Sofia är på sommarhem går Helena på bio. Det kan nämligen vara svårt att få barnvakt.

— Jag skulle vilja jobba trekvartstid, men jag har inte råd att förlora en tusenlapp. Sextimmars arbetsdag med bibehållen lön, det tror jag på.

Lotter köper hon nästan aldrig. Om Helena ändå köpte en lott och vann en miljon skulle hon köpa en cykel eller bil, arbeta kortare och skaffa sig större lägenhet.

Pengar kan alltså ge ett bättre liv.

Fortfarande beroende av mannen

Ensamstående kvinnor med barn i Sverige överlever på bidrag från myndigheterna. De bidragen balanserar ut gränsen mellan ett hyggligt liv och ett i fattigdom. På så sätt har det ekonomiska beroendet förflyttats från en enskild mans godtycke över till staten. I stället för en man är det en formell och neutral instans, styrd av *många* män, som kontrollerar oss.

Så vårt ekonomiska oberoende beror fortfarande på mäns välvilja. Det är män som har makten i samhället. Om kvinnor ska få mer makt måste männen avstå från en del av makten.

Också pengar är makt. Vi har litet pengar.

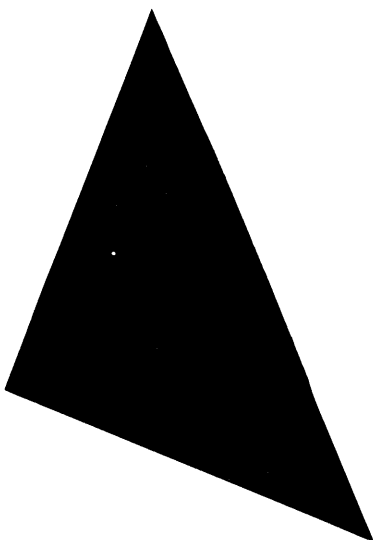
Det tar nog ett tag innan Sverige blir som USA. Men det gäller att se upp och ta nya tag i kvinnorörelsen.

Krisen är som sagt inte könsneutral.

Eva Ekelöf

Siffror ur:

På tal om kvinnor och män, SCB Valfärdbulletinen 1985 nr 1
Levnadsförhållanden, rapport 16
Diverse amerikanska tidningsartiklar.

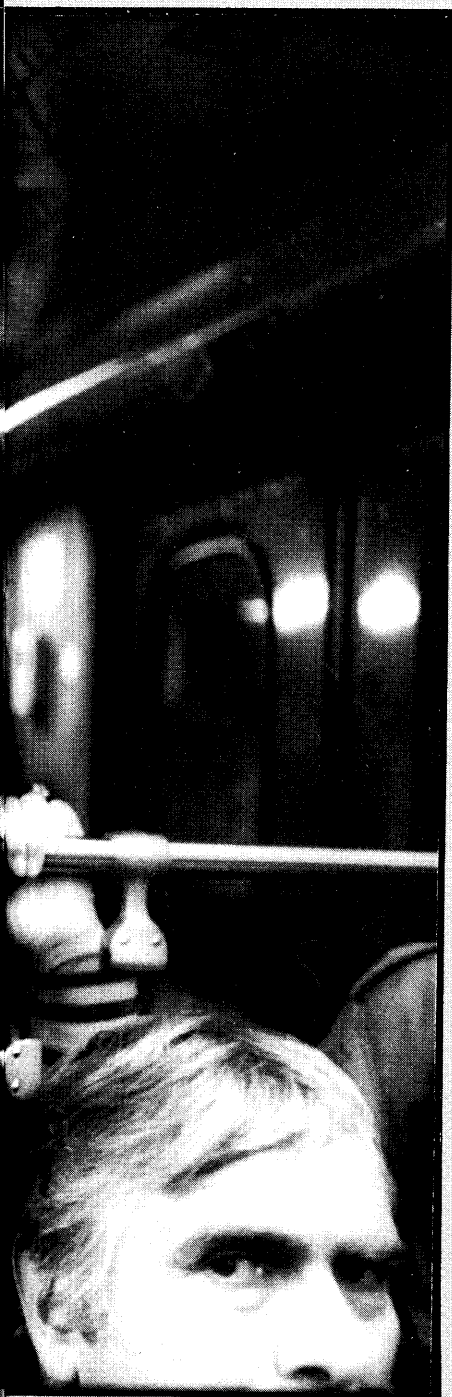
LINJE 13 — EN RESA

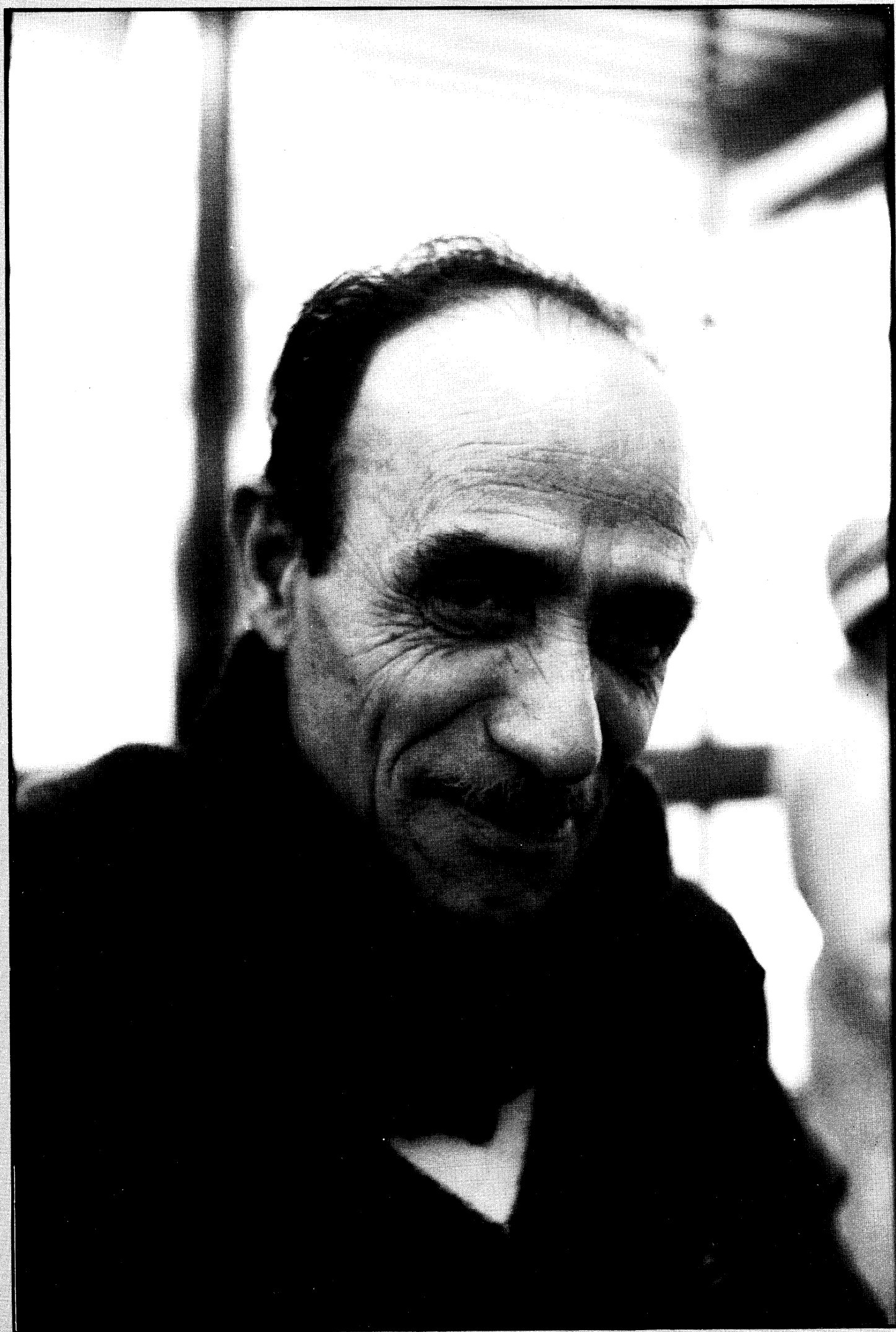
BILDER AV MARTINE DURAND

Fittja, Skärholmen
Tåget fortsätter
Centralen; folk byts ut
Nästa: Östermalmstorg

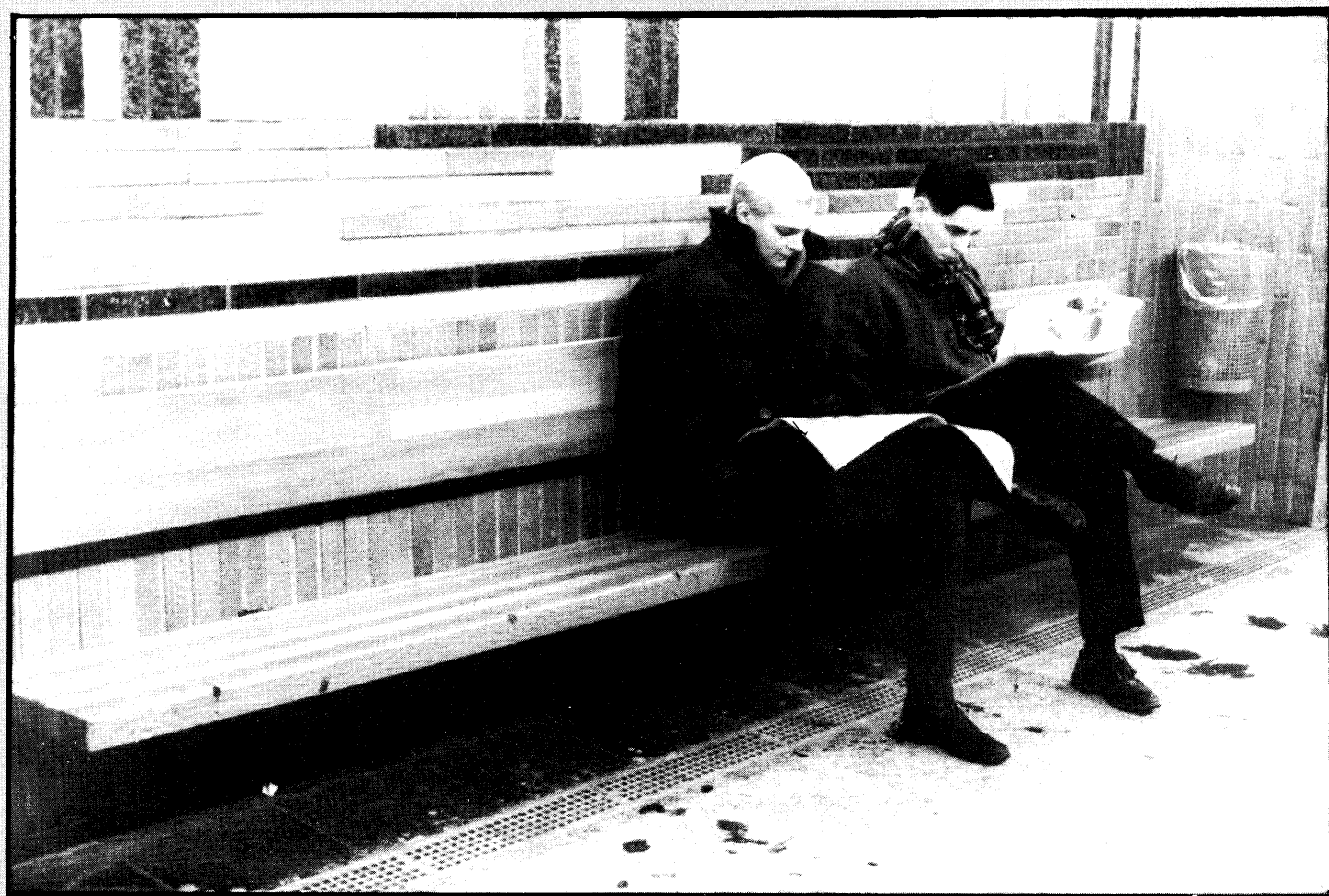
I det monotona bullret
och den ensidiga rörelsen
föds då och då
andra röster
andra rörelser

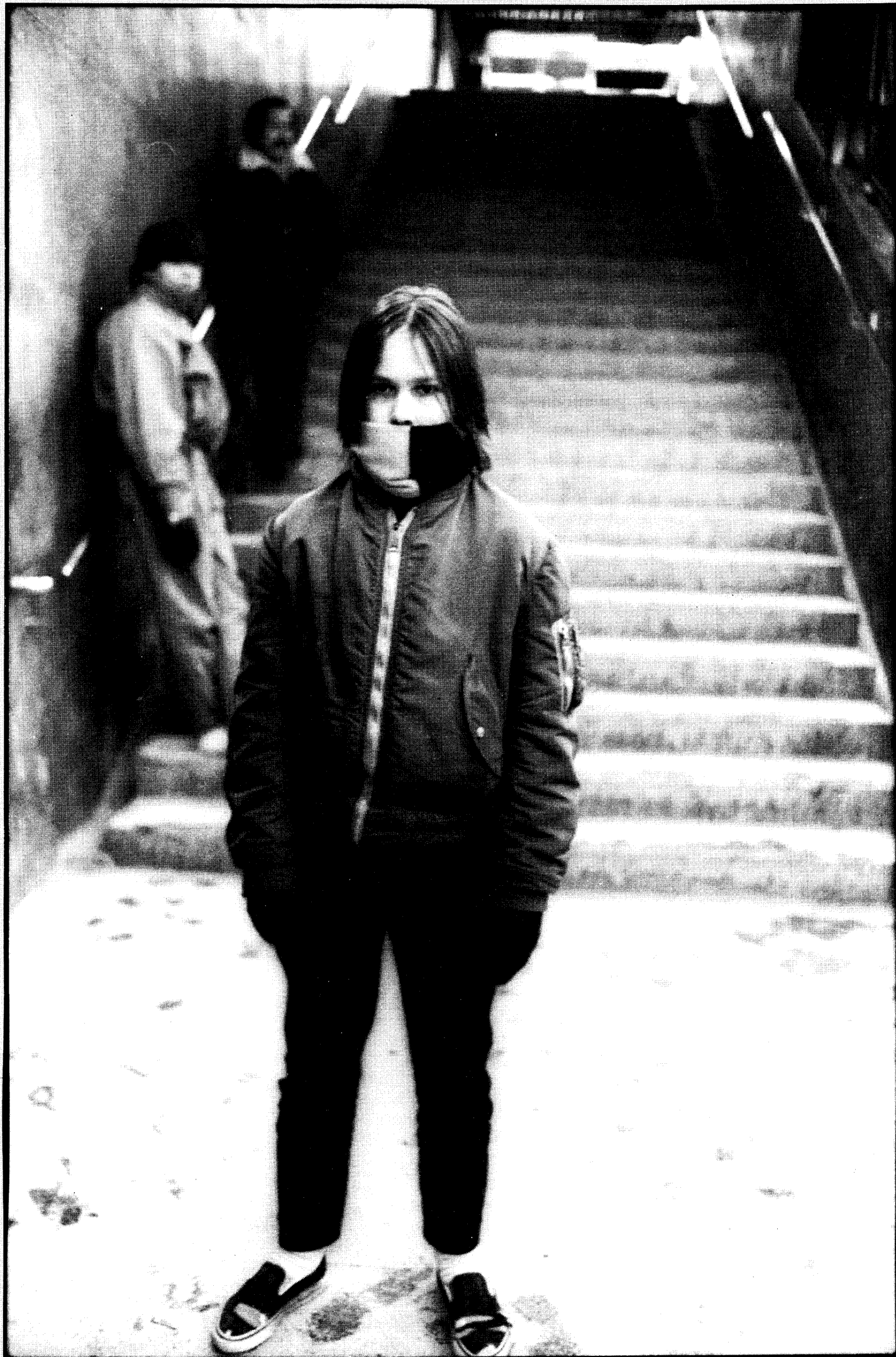

NÄR FÖRETAGARNA RÄKNAR SINA PENGAR

Ort ställs mot ort, anställd mot anställd

Varje anställd kostar hundratusentals kronor för skattebetalarna!

Svarta rubriker förklarar varför folk måste bort från företag i Borlänge, Kiruna, Landskrona, Uddevalla, vid Fagersta och Avesta.

Men om nu arbetarna är så dyra för samhället skulle det väl varit bra om de anställda vid Avesta emigrerat 1979? Eller?

Allt beror på hur man räknar.

Mönstret går igen. Vi har sett det upprepas mot de anställda i handelsstålsindustrin (SSAB), gruvindustrin (LKAB), varvsindustrin (Svenska Varv), specialstålindustrin (Avesta AB).

Det börjar med företagsekonomiska förluster. Rykten kommer och går om nedläggningar och nedskärningar.

Orter ställs mot orter, anställda mot anställda mot anställda. Nya förlustsiffror och en intensiv propagande om vilken börda de anställda är för samhället.

— Varje anställd kostar hundratusentals kronor för skattebetalarna!

När de anställda är tillräckligt uppmjukade och uppsplittrade, när de ägnar huvuddelen av sin kvarvarande energi åt att bekämpa varandra, då:

— PANG! PANG! PANG!

Avrättningen kan nu ske utan större motstånd.

— Tusen personer ska bort i Borlänge!

— Tusen personer ska bort i Kiruna!

— Två tusen personer ska bort i Landskrona!

— Två tusen personer ska bort i Uddevalla!

— Tusen personer ska bort i Fagersta och Avesta!

Sedan kommer plåster på såren.

— Nu ska vi satsa på framtiden!

— Den här orten har en lysande framtid!

— Nu ska vi satsa på småföretag, data-

företag och konsultföretag!

— Nu hänger det på er själva!

Massmedia går till verket. Från Landskrona till Kiruna får vi se och höra folk som satsar själva, bygger nya små företag. De gråa, taskiga siffrorna om hög arbetslöshet, om skilsmässor och självmord, trängs undan.

Detta är ett mönster som vi fått bevittna om och om igen. Man kunde tro att landets industripolitiker gått i skola hos någon psykoterapeut. Först ska man bryta ner en människa riktigt grundligt och ordentligt, sedan gäller det att använda sin "metod" för att bygga upp henne igen.

Det händer, ibland, någon gång — att det fungerar.

Den industislakt som sedan några år dragit över vårt land har medfört oerhörda mänskliga, sociala och ekonomiska kostnader. Arbetslösheten och den sociala situationen är — trots en glättad propagandabild — skrämmande i orter som Landskrona och Kiruna.

Ändå har vi en så kallad högkonjunktur idag. Även en inbiten småföretagsromantiker borde lätt inse vad som kommer att hända när konjunkturen vänder. Många, många av de småföretag som lockats att starta, ofta på rätt lösa och mycket optimistiska grunder, kommer då att svepas bort.

Vi kommer att få se mer av detta mönster så länge inte tillräckligt många protesterar tillräckligt högt.

Ett första steg är att försöka gå bakom de siffror som makthavarna presenterar. Stämmer de förlustsiffrorna som har använts för att bevisa vilken börda de anställda i krisindustrierna är för samhället?

Jag ska ta det senaste exemplet, Avesta-koncernen som nu tänker göra sig av med tusen anställda i Fagersta och Avesta.

De enheter som idag utgör Avesta-koncernen (Avesta Jernverk och specialstålrorelserna i Nyby-Uddeholm och Fagersta) gjorde under åren 1979 till 1983 en samlad företagsekonomisk förlust på en miljard kronor.

De förlustsiffrorna har använts för att eftertryckligt inpränta hos de anställda att de är en börda för samhället.

Men traditionella företagsekonomiska redovisningsmetoder har som uppgift att ge aktieägarna besked om hur det går med deras pengar. Ingenting i dessa traditionella metoder säger något om företagets resultat sett ur samhällets synpunkt. Ett vanligt bokslut svarar inte på frågan, hur mycket har företaget gett samhället i stort? Det svarar bara på hur det gått med aktieägarnas pengar.

Man kan ställa frågan så här:

Vad hade hänt om de anställda vid

Martine Durand

Avesta hade emigrerat 1979?

Om det är sant som det sägs, att Avesta gått med en miljard i förlust, då borde samhället ha tjänat på att företaget och de anställda helt enkelt försvann 1979.

Men i diskussionerna om "miljardförlusterna", vare sig det gäller LKAB, varven eller Avesta, glöms det bort att dessa företag,

- ☐ för det första betalt stora sociala avgifter till staten,
- ☐ för det andra betalt räntor och amorteringar till bankerna.

Om Avesta med anställda gått upp i rök, eller om de anställd emigrerat 1979, då skulle inte heller dessa utbetalningar ha kunnat ske.

Avesta-koncernen betalade under åren 1979-83 drygt 1,2 miljarder kronor i sociala avgifter till staten.

Företaget betalade 1,3 miljarder i räntor och 0,6 miljarder i amorteringar till bankerna.

Det gör tillsammans 3,1 miljarder kronor.

Drar vi ifrån förlusten på en miljard blir det ändå ett *överskott* på 2,1 miljarder.

Avestas överskott 1979-83

Sociala avgifter till staten	1,2
miljarder	
Räntor m.m. till bankerna	1,9
miljarder	

Företagsekonomisk förlust -1,0 miljarder
ÖVERSKOTT : 2,1 miljarder

Dessa dryga två miljarder är vad samhället skulle ha förlorat utan det arbete som de anställda svarat för.

Nu försvinner ju inte företag och anställda så där utan vidare. Det som i verkligheten är aktuellt är nedskärningar eller nedläggningar.

En del anställda blir överflödiga.

Kan de anställda få nya jobb, som skapar ett överskott för samhället, då blir det en vinst. Men så är det, som bekant, inte idag. Varje person som sparkas från Avesta idag betyder att det blir ytterligare en arbetslös. Det behöver inte nödvändigtvis vara samma person. En del av de som sparkas från Avesta kan få nya jobb, men det betyder bara att det är några andra som inte får de jobben.

När Avestas ägare, familjen Johnson, vill spara pengar åt sig själva då betyder det kostnader i form av arbetslöshet för staten och kommunerna.

☐ Varje avsked kostar staten och kommunerna 90 procent av den tidigare lönekostnaden.

☐ Till det kommer så kallade spridningseffekter, där varje avsked drar med sig ytterligare en arbetslös.

Det betyder att för varje krona som Avestas ägare sparar på löner, måste staten och kommunerna betala en krona och åttio öre.

Johnsons blir rikare och vi andra fattigare

Att privata ägare ser detta som en lönsam affär är naturligtvis förståeligt. Det är ju de som tjänar kronorna, medan andra får betala de ökade utgifterna.

De avsked som nu är aktuella vid Avesta-koncernen betyder att i runda tal 200 miljoner kronor omfördelas från vanliga skattebetalare till familjen Johnson.

Företagsledningen hävdar att nedskärningarna är oundvikliga, nödvändiga och ekonomiskt sunda. Sett ur ägarens synvinkel är det naturligtvis riktigt. Men ur ett bredare, samhällsekonomiskt perspektiv är nedskärningarna varken oundvikliga eller nödvändiga och de är framförallt inte ekonomiskt sunda. Hur man än vänder på det, skulle det för samhället i stort vara billigare att låta de avskedshotade arbeta kvar i Avesta. Även om det — med nuvarande stålkonjunktur — betyder att produktionen inte kan gå för fullt. Det är bättre och billigare att låta folk arbeta något mindre per dag, men till full lön, än att avskeda folk

Sten Ljunggren

POSTE RESTANTE GENUA

Följande är ett utdrag ur Stig Claessons bok "Om vänskap finnes".

Vännerna Nick Söderman (författaren själv) och Nils Johan Nilsson (en lätt förklädd Per Rådström) har flytt ett kyligt Paris och är på väg söderut.

En morgon på femtitalet anländer de luspanka till Genua.
Mer behöver man egentligen inte veta.

Tag har en förmåga att anlända för tidigt om morgonen till städer man inte riktigt känner sig hemma i. Vi stod där på stationen i den tidiga morronen och visste inte riktigt hur vi skulle börja.

Posten skulle ännu inte var öppen och heller inte pantbanken.

För om det på poste restante inte lag något brev innehållande pengar så skulle vi i alla fall vara tvungna att gå på pantbanken med skrivmaskinen när pengar anlände.

Det var ju ingen idé att ge sig ut i regnet även om regnet inte var svarartat utan mer dimmigt duggregn. Nan större värme var det inte heller men i jämförelse med Paris varmt.

En servering var öppen och där satte vi oss och medan vi satt där tillfrågades vi något av en kypare i sotig vit skjorta och svart fluga och Nils Johan Nilsson mumlade nanting till honom.

Och det dröjde inte länge innan kyparen kom med två dubbla kaffe med mjölk, två bröd och tvenne strega.

Denna morgonmåltid skulle ju inte kunna kosta många lire och jag antog att Nils Johan hade några franc undanstoppade samtidigt som Nils Johan utgick ifrån att jag inte var alldeles luspank.

Nils Johan smuttade på sitt kaffe och på stregan och sa att jag skulle äta bada brödbitarna då han medan jag slumrat till själv och utan att väcka mig hade ätit upp det hårdkokta ägg Shirley Lee lämnat oss.

Och jag åt bada brödbitarna ty jag tyckte det var ett jävla sätt att så själviskt trycka i sig Shirley Lees ägg.

Vi satt en bra stund och tänkte och sen kom kyparen fram till oss och ville ha betalt.

Nils Johan frågade då mycket artigt om han tog emot franska franc men det gjorde han inte. Vi kunde växla på stationen. Växlingskontoret skulle öppna om nan halvtimme och under tiden kunde vi ju lika gärna ta in ett par strega till. Eller hur?

Jo, det kunde vi, sa Nils Johan.

Jag har inte en enda franc, sa han.

Det har inte jag heller, sa jag.

Nils Johan Nilsson grubblade.

Sitt här, sa han som om jag verkligen hade tänkt ge mig iväg nanstans, sa återkommer jag. Hall ett öga på skrivmaskinen.

Han gick och jag satt och höll bada ögonen på skrivmaskinen.

Men jag var på intet sätt nervös, inte ängslig. Om vi inte kunde betala så kunde vi i vilket fall springa bra långt innan dom fick tag i oss. Kyparen såg inte ut att ha nan kondition och inte hans kamrat heller.

Efter ett tag kom Nils Johan tillbaka och satte sig ner lugnt rökande och slog upp en italiensk morrontidning.

Och du kan läsa italienska, sa jag.

Nej, sa han. Men det är inte så svårt att gissa sig fram lite.

Sen vinkade han på kyparen som kom med räkningen och han betalade. Räkade sina slantar igen och betalade för två strega till.

Nu får vi väl anse var resa påbörjad, sa han.

Var fick du tag i pengar, sa jag.

Jag gick fram och talade med killen som har bagageinlämningen, sa han. Jag frågade först om jag fick lämna in min rock, samtidigt som jag försäkrade mig om att den skulle vara i gott förvar då den ju var av san strålande kvalitet. Handsydd i London.

Sen sa jag med min utsökta lätthet:

Jag ska vidare om nan timme. Jag ska långt söderut och stanna borta länge. Och att överrocken bara skulle vara till besvär. Jag erbjöd honom att köpa den.

Salde du Jesus Dasilvas rock, sa jag.

Vad fan skulle jag göra, sa han.

Hur mycket fick du, sa jag.

Exakt så mycket att det räckte till var frukost, svarade han.

Det var en hård affärsman jag hade att göra med och naturligtvis begrep han omedelbart att jag inte hade ett jävla cent.

Vi är alltså panka igen, sa jag.

Inte riktigt, sa han. Jag har tillräckligt sa att jag kan få skorna borstade. Jag ger mig ogärna ut i en främmande stad med oborstade skor.

Jag tänker inte låta borsta mina skor, sa jag.

Det har du heller inte råd med, sa han. Tag nu omedelbart ur väskan den förnäma tröjan och lana mig.

Jag gav honom tröjan och han satte den på sig.

Sitt nu lugnt här, sa han. Sa gar jag och borstar skorna. Tag tidningen.

Jag tog tidningen och försökte stava mig igenom en artikel om favoriterna i årets Giro di Italia som skulle börja om nan månad och dom verkliga favoriterna, ja dom enda som riktigt räknades, var Coppi och Bartali.

Det är inte så svårt att stava sig igenom en italiensk dagstidning om man verkligen maste och har tid.

Nils Johan Nilsson kom tillbaka men han var inte ensam.

Med sig hade han en man i en lang blå rock, en man med en liten fanig mustach och ett ännu fanigare leende som på huvudet hade en mössa som det stod nåt i. Hotell Garibaldi stod det att läsa strax över pannan på honom.

Den här mannen, sa Nils Johan Nilsson, envisas med att vilja visa oss till det hotell han arbetar för. Han står här och fiskar upp vilsna personer som oss. Ska vi gå med honom.

Det är nog ett dyrt hotell, sa jag.

Vad spelar det för roll, sa Nils Johan. Vi har ju i alla fall inga pengar.

Hotell Garibaldi handgangne man brydde sig inte om vad vi sa till varann. Han tog Nils Johans skrivmaskin i ena handen och min väska i den andra och vandrade iväg sägande nånting om det inte var så långt att gå.

Nils Johan och jag kunde inte göra mycket mer än att tomta med.

Med mannen i den blå rocken före oss vandrade vi ut i det dimmiga duggregnet och kände omedelbart att det blaste hart med tvåra kastvindar och vi gick snett över torget och in på Hotell Garibaldi. Nils Johan lämnade de få lire han hade kvar till mannen som burit vårt bagage och han tog emot pengarna och hade bestämt tänkt ta av sig mössan men när han såg summan bara vände han på klacken och gick tillbaka till stationen där han hade sin plats.

På hotellet frågade nu portieren vad vi behagade och Nils Johan sa att vad vi behagade var ett dubbelrum.

Med frukost, frågade portieren.

Visst, sa Nils Johan.

Kanske med frukost och lunch, sa portieren.

Visst, sa Nils Johan.

Kanske till och med med frukost, lunch och middag, frågade portieren.

Och så fick det bli.

Herrarnas bagage kommer sa smaningom, förstar jag, sa portieren och vi nickade.

Sen följde han oss till hissen och lämnade oss en nyckel.

Två trappor upp skulle vi bo i ett inte alltför stort rum i den meningen att det inte såg så dyrt ut att sova här. Men vi skulle ju få mat också.

Och här har vi tagit in på helpension, sa jag. Du kan ta mig fan inte vara riktigt klok.

Vi kan inte göra ett enda jobb om vi står utan husrum och utan säkra måltider, sa han.

Nog har vi väl för ett par dagar liggande på poste restan-

te. Nog har vi fått ett litet förskott alltid. Jag kan inte tänka mig annat.

Efter att ha inspekterat rummet och tvättat oss en smula tog vi skrivmaskinen med oss och satte oss i matsalen och åt frukost.

I matsalen satt det många egendomligt fattigt klädda människor med adresslappar om halsen. Stora grå lappar med tydliga bokstäver inte varifran dom kom men vart dom skulle. Det var syditalienska och mellanitalienska emigranter från landets fattigaste avkrokar och antagligen analfabeter som i total tystnad väntade på amerikabatens avgång.

Nagon viskade något om Broccolino Pizzeburgo eller Montereole men annars var det ingen som sa nånting och inga smabarn skrek.

Manga var smabarn men många mycket gamla.

I denna församling såg vi faktiskt, Nils Johan och jag, ut som två utsända tidningsreportar från Chicago Tribune. Låt vara från deras pariskontor men i alla fall.

Efter frukosten gick vi en lång gata ner mot det stora postkontoret men i det sorta postkontoret hade vi inga brev.

Den satans vinden som kom i byar så starka att till och med paraplyer slets sönder var obehaglig men trots den lyckades vi hitta en pantbank.

På pantbanken lyckades vi panta på skrivmaskinen och fick för den ungefär etthundra svenska kronor vilket var mer än vi räknat med. Men mindre än vi trodde oss behöva sa min penna och dessutom min förnämliga läderjacka fick vi också lämna kvar.

Och har ingen hämtat ut dom är dom kvar där än.

För dom pengar vi nu hade ansåg jag och det gjorde nog Nils Johan Nilsson också att vi borde gå och betala för ett par dagar på hotellet. Men det gjorde vi inte.

Vi hade innan vi lämnade vårt hotellrum och efter det att vi tvättat våra händer skrivit ett brev till.

Saken var den att jag hade hösten före illustrerat en bok om Stockholm och den boken hade jag royaltyprocent på. Det hade jag talat om för Nils Johan. Nils Johan påpekade då att den procenten kunde man få ut tidigare, man behövde inte gå och vänta på förlagets redovisning. Lite kunde man i alla fall få ut. Jag hade skrivit till förlaget och bett att få tusen kronor skickade till Genua och det brevet avsände vi nu per express Stockholm.

Sen vandrade vi fram och tillbaka den smala hamngatan som löper längs med hamnen i Genuas gamla kvarter och här och där var vi inne och drack vin och åt friterade råkor och skyddade oss för blästen i största allmänhet. Och vi klippte oss.

Nils Johan Nilsson trimmade sina mustacher hos en verklig expert och han var också inne på ett ställe och fick maniky.

Vi åt på hotellet på kvällen och gick sedan ut och spatserade men la oss tidigt och när vi vaknade hade vi inga pengar kvar.

Som om dom bara försvunnit under natten.

Under frukosten beslöt vi att uppsöka det svenska konsulatet vilket vi också gjorde.

På konsulatet talade vi om vilka vi var men det brydde man sig inte särskilt mycket om. Men vi sa som det var att våra pengar låg i Rom. Att vi måste dit. Att vi hade pengar att få från ett stort förlag i Stockholm och att vi väntade på dom. Vi bad inte om att få låna några pengar på konsulatet, det var vi för kloka och för erfarna för att ens tro att det skulle gå, men vi fick konsulatet att telegrafera till det sora förlaget efter det att jag skrivit på ett kvitto att jag skulle betala telegrammet så fort pengarna kom ner.

På konsulatet trodde man det skulle ta en vecka.

Vi gick ut på stan och tittade på statyer och spårvagnar.

På en gata där det gick mycket folk och trängdes kom jag att gå ett tiotal meter framför Nils Johan och han ropade plötsligt: Nick, stanna för fan i Italien!

Jag stannade tvärt.

Det gjorde också en ung vacker dam som hade gått framför mig och hon vände sig om och sag på mig.

Nick, sa hon. Vad gör du här?

Häpen stirrade jag på flickan och kunde först inte placera henne.

Det är ju jag, sa hon.

Och det var hon.

Det var en flicka som jag en tid strax efter kriget hade träffat på Radiotjänst. Jag uppträdde eller läste nånting i ett ungdomsprogram som gick på lördagarna och den här flickan hade sjungit i samma program.

Hon var ett tag mycket populär men sen försvann hon.

Nils Johan Nilsson kände henne inte men han kände igen henne. Jag tror att han blev imponerad då det visade sig att vi två var bekanta.

För det var vi.

Jag berättade för henne om Nils Johan Nilssons och mina planer på att göra reportage och hon berättade att hon nu var gift, bodde i utkanten av stan och hade ett barn. Hon var gift med en norsk redare.

Hon var på väg till nån skola och hade lite bråttom. Hon gav oss sin adress och telefonnummer och sa att hon skulle bjuda på middag på kvällen.

Och jag lånade lite pengar av henne så vi åtminstone kunde sitta på barer i stället för på hotellrummet eller gå tunnklädda ute i blåst och duggregn.

Det var ju ett mycket trevligt sammanträffande.

Vi satt på en bar som hette nåt så nordiskt roligt som Bar Moro och som vi utgick ifrån var de norska sjömännens tillhåll. Gatflickor höll till där i alla fall men rika som sjömän sag vi inte ut att vara sa ingen tilltalade oss.

Och på kvällen gick vi hem till den berömda sångerskan som bjöd på spaghetti och vin och ost och som lånade oss lite pengar.

Den här flickan som heter Bojan hoppas jag att det har gått bra för i livet. Jag vet ingenting om henne. Ingenting sen den kväll i Genua då vi åt spaghetti och klappade hennes lilla barn innan det somnade och sen dansade vals till de norska sjömansvalser hennes man, som var i fjärran land, spelade då han längtade till Stavanger.

Vi dansade till dess det lilla barnet Knud vaknade och ville ha morronvälling. Då var det dags för Nils Johan Nilsson och Nick Söderman att ta spårvagnen till Garibaldiorget.

Vi skulle ringa. Vi skulle komma tillbaka.

Och vi skulle betala vår skuld.

Dagen efter blev vi panka igen och inget brev anlände till poste restante.

Vi blev antagligen så lessna och besvikna att vi köpte dyrt vi från Vesuvius kullar som kallades Kristi tårar och som också smakade så.

På kvällen fragade portieren på hotellet när vi trodde vårt bagage skulle anlända och Nils Johan Nilsson svarade med sin utsökta lätthet att bagaget var vidarebefodrat till Rom.

Det var ju ett bra svar.

Svaret var inget misstag.

Men Nils Johan Nilsson gjorde ett misstag. Han sa: Det är så att vi tillfälligtvis är utan kontanter och vi undrar om vi kunde få ett par paket cigaretter på vår räkning.

I helvete på en sten, sa portieren eller nåt liknande italiensk uttryck.

Jag tycker herrarna ska betala.

Vi förklarade då att de pengar vi väntade väntades till svenska konsulatet och att vi ingenting kunde göra.

Vi kommenderades upp på vårt rum och låstes in.

På rummet hade vi en toalett men ingen telefon.

Nästa dag kom portieren eller kanske till och med hotellägaren och sa att han kontaktat svenska konsulatet och att vi mycket riktigt hade pengar att vänta.

Men när?

Han slog med ett beklagande ut armarna och sa att vi skulle stanna på vårt rum snällt och stilla tills han fick veta när pengarna anlände. Vi fick inte gå ut och heller inte sätta var fot i matsalen.

Ett par literflaskor mineralvatten var han villig att låta ställa upp på rummet varje dag men cigaretter var det inte tal om. Icke heller vin som vi ju naturligtvis påpekade var billigare än det satans mineralvattnet. Vi kunde dricka ur kranarna. Men han påstod att våra nordiska magar nog skulle fara illa av det vattnet men vi sa att våra magar för illa av allt vatten utan att han lyssnade.

Där satt vi instängda men jag har inget minne av att vi var särskilt ängsliga för det. Förr eller senare skulle pengar anlända, det var vi övertygade om. Eller också skulle polisen hämta oss, vilket vi faktiskt inte brydde oss om.

Hade vi haft telefon hade vi ringt Charles Lucky Luciano som skulle sitta landsförvisad i Rom eller Neapel. Amerikanerna hade plockat ut honom ut Alcatraz eller Sing-Sing eller Dannemora eller St. Quentin för att han som förste man skulle kliva iland före general Pattons landstigningstrupper på Sicilien och tillhålla sina maffiamedlemmar att lämna amerikanerna all hjälp de behövde.

Det sägs att tack var Luciano tog det amerikanerna endast fyra dagar att gå över Sicilien medan dom engelska trupperna fick hålla på i månader.

Som tack hade Lucky Luciano sluppit ett livstidsstraff och blivit landsförvisad.

Till honom skulle vi ringa.

Och hur märkligt det än låter hade Nils Johan Nilsson en gång talat med denne Luciano i telefon från Stockholm. I vad ärende har jag nu glömt. Men antagligen hade han fått nys på ett scoop. Nånting som inte intresserade nån annan än just Nils Johan Nilsson.

Lucky Luciano skulle nog hjälpa oss.

Självklart skulle vi också ringt Bojan. Och Shirley Lee.

Men vi satt där vi satt och hittade på sällskapslekar. Vi hade en kortlek och hittade på ett mycket fiffigt spel som handlade om hinderlöp för hästar och vi arrangerade månet ett Genua Grand National och även Giro di Genua. Vi satsade pengar och lät andra rika män vi kände till satsa pengar men vi var våra egna bookies och hade ju stalltips och ibland förlorade de rika många och stora summor till oss.

Ali Khan hade speciell otur. Han till och med spelade bort Rita Hayworths smycken men det var ju ingenting vi la oss i.

Två böcker hade vi att läsa.

En som hette The Rich Pay Late och det visste vi ju att så var fallet. Och boken sades handla om mycket depraverat folk.

Ingen av oss tog reda på det.

Den andra boken hette Möt mig i bårhuset och hade två egendomliga motton.

Det ena mottot var taget från instruktionsboken för dem som hade vakten om natten i Elyséepalatset: Stör inte republikens president annat än i händelse av nytt världskrig.

Det andra mottot var från Oscar Wilde: Att dö i Paris är en mycket dyr affär för en utlänning.

Boken började nånting såhär: Paris är som jag, kusin Pierre. Hon är inte längre ung och helt beroende av besökare som kommer med pengar. Paris är en kvinna med lite för mycket alkohol i ådrorna. Hon pratar lite för högt och tror att hon är ung och glad. Men hon ler lite för ofta åt främmande män och säger för lätt: Jag älskar dig.

Böckerna hade vi på toaletten. Toalettpapper fanns inte.

Genua är ungefär som jag, sa Nils Johan. Han är kanske inte längre ung men har inget behov av besökares pengar. Att dö i Genua är en mycket billig affär för reportrar.

Eller överhuvud behov av nåt som vi har att komma med för vi har ingenting att komma med.

I fyra dagar satt vi instängda på hotellrummet. Och det är en lång tid.

Ändå blev vi aldrig förtvivlade, förbannade eller nåt i den stilen. Vår situation var som den var. Det var inget att ödsla ord på.

Den fjärde kvällen kom hotellägaren upp och upplyste oss om att våra pengar kommit och att han följande dag skulle följa oss till konsulatet.

Han hade tagit reda på hur stor summa vi fått och sa: I kväll kan herrarna gå ner och äta.

Varpå Nils Johan Nilsson liggande på sin säng endast svarade: Dra åt helvete!

Klockan tio minuter i elva nästa förmiddag hämtade han oss och jag tog med den väska vi lånat av Shirley Lee.

Den fick jag dock inte bära själv. Hotellägaren bar den som om den innehöll nåt oerhört dyrbart och han spatserade före och Nils Johan och jag efter till det svenska konsulatet.

Förlaget hade varit vänligt nog att förskotta pengar och vi betalade vår hotellräkning och när hotellägaren för Garibaldi sa att vi var välkomna tillbaka så sa vi ingenting.

Vi stannade och fick var sin kopp kaffe och betalade vårt telegram.

Sen satt vi på Bar Moro och gjorde upp våra planer.

Vi skrev brev till de olika redaktionerna vi så ensidigt men envist korresponderade med och sa att från och med nu skulle pengar skickas poste restante Neapel.

Sen gick vi till posthuset och sa till att våra poste restantebrev skulle vidarebefodras till Neapel poste restante.

Därefter planerade vi att köpa två biljetter och åka till Neapel med kvällståget om det gick något, sedan hämta ut skrivmaskin, penna och skinnjacka från pantbanken samt söka upp Bojan och betala vår skuld. Eventuellt bjuda henne på en fin och god middag.

Det var hon värd.

Vi skulle ju i alla fall ha fest.

Det var Shirley Lees tjugotrearsdag. Det var nat vi kom ihåg.

Vi hade inte glömt henne.

Hon skulle få ett mycket vackert och välformulerat telegram. Dels gratulationer på sin födelsedag och dels order om att åka direkt Palermo dit vi ämnade oss.

Båt skulle avgå från Neapel till Palermo varje kväll, det visste vi. Vi skulle med en sån båt.

Det gjorde att vi skrev några brev till med uppmaning till redaktörer att även skicka pengar poste restante Palermo.

Palermo, Missina, Catania och Taormina.

Redaktörerna hade bara att välja.

Vi gick till järnvägsstationen och inhandlade två tredje-klassbiljetter på det långsammaste och billigaste tåg som fanns till Neapel och när vi hade gjort det så var det inte längre nån idé att tänka på att hämta ut nån skrivmaskin.

Det fick bli en senare uppgift.

Vi skulle söderut och samla in uppgifter och fakta och förr eller senare återvända till Genua och kanske sitta där och skriva.

Senare på våren då det var varmare.

Då vi hade lite mer pengar.

EN KVÄLL PÅ KROGEN

eller

*“Se upp för
betalkorts-
revolutionen!”*

Det är dags för en omvärdering nu, mässade Janne. Vi måste slå vakt om våra pengar. Fan vi får starta en folkrörelse för pengarnas bevarande, va!

Vi satt som vanligt på kvarterskrogen och filosoferade. Utanför hade för länge sedan aprilmörkret sänkt sig, men här inne rådde värme och ljus. Ett lågmält mummel ackompanjerade trubaduren i hörnet, som gjorde sitt bästa för att underhålla men ändå inte störa.

Jag minns, fortsatte Janne, som nu började komma upp i varv, när jag som femtonåring läste kioskdckare på löpande band. Det var förresten mina första inblickar i amerikanskt folkliv, garvade han.

— Redan då, för tjugo år sedan, var det ovanligt att betala med kontanter där. När hjälten försökte växla sitt förskott i form av en tusendollarsedel, blev han genast betraktad som en bov, för det var bara banditer och gangsters som hade pengar. Alla andra hade kontokort.

— Ja, sa Eva eftertänksamt. Här har vi inte haft den utvecklingen. American Express kredikort har förstås funnits länge. Med dom kunde man öppna all världens dörrar, men vart har dom tagit vägen i dag, med alla de nya kontokortens fälttåg över världen?

— Men det var väl bara dom rika som hade American Expresskort. Då var det fint att ha ett sånt kort, men nu har ju varenda kotte kontokort, inflikade jag.

— Javisst, fortsatte Eva. Men så är det också stora skillnader. American Express är ett slags check-konto för korta krediter och det förutsätts att man har täckning för lånen. Det är som sagt var inte vem som helst som kan stoltsera med ett sådant kort.

Kontokorten däremot är en form av evig amorteringsplan, en slags livegenskap och där kunden dessutom får stå för en större del av kostnaderna för hanteringen.

— Har ni förresten sett att många mindre butiker vägrar ta emot American Expresskort, men godtar de övriga? Det beror helt enkelt på att det kostar mycket mer för butiken, som får betala 5% av omsättningen till American Express, men bara två procent till alla de övriga kontokortsföretagen.

— Man är ju för tusan chanslös, utbrast Uffe, som hittills suttit tyst och tuggat på sin pipa. Man har inga begrepp om värdena längre, det är alldeles för lätt att köpa. Konsumenterna bort ångesten, va! Och vips så har man överskridit kontot och då är det inte nådigt. Sen hamnar man i B-laget och då blir det statens mindre glamorösa kort med mini-standard-tilldelning som gäller. Själva överföringen sker väl i praktiken genom att någon tjänsteman vid en central dator, trycker på en knapp, snyggt va!

— Där snuddade du vid de verkligt obehagliga perspektiven, återtog Janne och lyckades samtidigt påkalla servitrisens uppmärksamhet.

— Pengar lämnar ju oftast inga spår efter sig, men vart tar friheten vägen i framtidens kontantlösa samhälle? Någ-

ra exempel på utvecklingen i USA, kan verkligen få en att börja undra, fortsatte Janne.

— JC-Penny är en varuhuskedja med ca 4000 butiker över hela den nordamerikanska kontinenten. Ungefär trettio miljoner kunder är innehavare av deras betalkort. Av dom är ca tjugo miljoner "aktiva" konsumenter, och dessa kunder lämnar otvivelaktigt tydliga spår efter sin framfart. Varje inköp och varje enskild vara registreras nämligen centralt och inte nog med det, kunden får sin egen lilla "dagbok" detaljerat ihågkommen i databanken på företagets huvudkontor.

— Hur kan dom gå med på en sån registrering, undrade Monika och rynkade på näsan.

— Tja, säg det. Vem frågar efter hur NK registrerar sina betalkortskunders inköp, va? Men för att fortsätta, sa Janne, som tydligen hade läst på, ett annat amerikanskt företag erbjuder sina kunder sk dataköp. Företaget kan ha sina datorer utplacerade i princip var som helst. På datorns bildskärm, väljer kunden ut den vara han eller hon önskar. Det gäller även sort, storlek, märke, färg osv. När valet är gjort, stoppar kunden sitt plastkort i apparaten och ut kom-

mer ett kvitto som bekräftar affären. Varan levereras i hemmet en vecka senare. Smidigt va!

— Jag kan tänka mig att företaget har kraftiga rabatter för att locka folk att handla på det viset, suckade Eva och luta sig tillbaka i stolen och tände en cigarett.

— Jodå, och kunden garanteras alltid tryggheten att få varan till lägst gällande priset i landet. Men frågan är om inte marknadsföretaget IRI öppnar de mest skrämmande perspektiven. IRI har förlagt sin verksamhet till en medelstor "representativ" amerikansk stad. Där har man medelst lock och pock lyckats skaffa sig ett tillräckligt stort nät (ca 100.000) abonnenter på företagets kabel-TV-system. För att bli abonnent och därmed få IRI:s dosa installerad i hemmet samt begåvas med företagets röda betalkort, måste man lämna ganska ingående uppgifter om sig själv och sitt hushåll. Med det här systemet har IRI nästan oinskränkta möjligheter att manipulera TV-programmet. Hälften av abonnenterna kan få se ostbågereklan medan den andra hälften gottar sig åt glasspinnar och i praktiken skulle låt oss säga tio hushåll i området kunna fås att tro att Nixon fortfarande härskade i Vita Huset, förutsatt att TV var den huvudsakliga informationskällan...

— Jaha! Så var vi där då, suckade Uffe. Och staten, myndigheterna, de politiska partierna, militären? Var kommer dom in i bilden?

— Det är väl bara en tidsfråga innan man får ett brev från Socialstyrelsen som säger: Herr Ulf Lundström. Vi finner oss nödsakade att meddela vår oro för er hälsa. Genom sammanställning av uppgifter från er arbetsplats, bank, post, era inköp av livsmedel, på apotek och systembolag, samt de uteblivna årliga hälsokotrollerna, har vi konstaterat att vi inte längre kan garantera er den trygghet och omsorg som varje medborgare i vår välfärdsstat har rätt att åtnjuta. Enligt sammaträde den så och så, har vi därför beslutat kalla er till en grundlig utredning om en månad. Vänligen Socialstyrelsen genom Hugo Omtänksöson.

— Sakta i backarna nu, avbröt Eva. Var det inte pengar vi pratade om? Det här handlar ju om socialvård. Kan vi inte försöka begränsa oss lite och hålla oss till ämnet va!

— Jamen motivet för socialstyrelsens brev är ju pengar och kostnader. Jag har svårt att tro att det skulle handla om någon sorts medkänsla med just mig. Det är samhällets kostnader för alkoholismen, som ligger bakom den debatten, och åtgärderna blir bara nya lagar och förbud. Om jag tvingas äta ett visst antal brödskeivor om dagen, anser jag att min frihet är ordentligt i fara, sa Uffe harmfullt.

— Pengar är frihet, med andra ord!

Efter detta vältummade påstående, sänkte sig tystnaden en stund. Det hade hunnit bli fullt kring borden i den lilla restaurangen. Röken låg i täta dimmor och sorl och stoj höjdes, efter en avtackande applåd, sedan trubaduren gjort sitt för kvällen. Fler hade också sällt sig till vårt bord, men ingen berördes av trängseln.

— Pengar är frihet ja, sa Lasse efter en stund. Men vad är egentligen pengar? Vad finns det för tåkning för pengarna idag? När De Gaulle bromsade dollarflödet i Marshallhjälpens kölvatten, visade det sig att den amerikanska staten långt ifrån hade tåkning i guld för de nytryckta sedlarna, och vad händer nu? Har inte spekulativen fortsatt ännu värre? Vem har egentligen kontrollen över vad som händer?

— Är det inte i själv verket så, att starka ekonomiska intressen helt enkelt anser att det är nödvändigt att byta ut pengarna mot ett mer enhetligt internationellt valutasystem, helt byggt på elektroniken, vilket också skulle fördröja att spekulationsbubblan spricker, fyllde Janne i.

— Det systemet skulle bli ännu mer abstrakt för den vanliga medborgaren och samtidigt erbjuda en i det närmaste total kontroll för näringsliv och myndigheter.

— Javisst! Så är det ju, sa Eva upphetsat. Systemet är redan infört när det gäller större penningtransaktioner, det sker ju hela tiden över data, och nu är det bara vi vanliga dödliga som ska inlemmas i det hela. Varorna är sedan länge preparerade med samma kodsystern över hela världen, så det är bara att sätta igång.

— Man kan väl inte ersätta pengarna med ingenting så där helt apropå, sa Monika lite trevande. Jag är skyldig morsan 200 kronor och dig femtio förresten Eva. Hur skulle det fungera?

— Det löser sig med byteshandel, bröt Uffe in och stoppade sin pipa med Evas rulltobak. Den marknaden blomstrar på alla nivåer i samhället.

— Det verkar i alla fall finnas nån form av spontan motståndsrörelse i USA. Eva såg hoppfull ut och fortsatte: När jag för ett par år sedan skulle resa till New York, rådde alla

mig att skaffa alla tänkbara konto och kreditkort, för det var enda sättet att betala med. När jag sedan kom dit, visade det sig att i den stadsdel där jag mest vistades, var det omöjligt att betala med kontokort. I barerna, kioskerna på torgen och i de små butikerna, var det bara klirrande och prasslande kontanter som gällde.

Och alla svarta pengar. Dom försvinner ju också. Och kriminaliteten, och knarket, och prostitutionen... tänkte Monika högt för sig själv. Det var som fan!

Det var sent. Restaurangen badade i ett obarmhärtigt ljus och bankomat korten blånkte, när vi trevande efter kontanter i våra plånböcker.

Ovanstående samtal kanske verkar spekulativt och svartmålande, men faktum är, att JC-Penny, IRI och data-shoppföretaget existerar och deras verksamhet är bara exempel på vad som är i antågande.

IRI, marknadsföringsföretaget som arbetar med avancerad kabelöverföring, håller förresten på att etablera sig i Sverige på sikt.

I Frankrike deltar tre städer, bl a Lyon, i en försöksverksamhet med ett nytt betalkort. Det ser ut som ett vanligt kreditkort men innehåller en hemlig zon, som inte ens kortinnehavaren har tillgång till. I zonen finns en minnesdel som är tillgänglig via en hemlig kod och en annan minnesdel, som är öppen för aktuella transaktioner. Transaktionerna sparas som i en kassabok och kan inte förstöras eller kopieras.

I Sverige håller bankerna som bäst på att introducera nyheten med plastkortet, som ska fungera både som uttagskort, betalkort och kreditkort. Kontanter blir överflödiga, säger man i reklamen.

Bakom universalkortet finns de privata affärs- och företagsbankerna i samarbete med Eurocard-Köpkort. Kortet som även blir användbart i övriga Europa, ska i Sverige fungera i de ca 26 000 butiker och varuhus, som har samarbete med Köpkort. Till dessa kommer omkring 4 000 hotell och restauranger. När systemet är utbyggt i sin helhet, ska man kunna göra sina betalningar via hemdatoren.

Tekniken finns alltså, företagen ligger i startgroparna och frågan om genomförandet av det kontantlösa samhället är snarare en fråga av politisk art.

I Kontokortkommitténs betänkande, som nu är ute på remiss, finns det två förslag som det har varit alltför tyst om.

Det ena är ett förslag om utökad informationsplikt från kontokortsföretag till myndigheter.

Det andra är ett förslag om att vissa sådana företag ska få samma utbytesrätt av information, som bankerna har idag.

Bakgrunden till det sistnämnda förslaget är ett önskemål från kontokortföretagen att upprätta ett "missbrukarregister", vilket skulle skydda dem mot kunder som slarvar med betalningarna. Ett sådant register skulle omfatta flera olika informationer om kunden, integriteten skulle bli lidande och registret skulle också kunna användas på andra sätt.

Som det är nu måste ett företag ha Datainspektionens tillstånd om det vill behandla sina kundregister på annat sätt än som enbart personregister.

Enligt Datainspektionen har det bara förekommit en sådan förfrågan från ett företag, som dock drog in sin ansökan då tillstånd endast kunde medges under förutsättning att berörda kunder informerades.

Ekomedia

Källa: Industriell Datateknik

K A R N E V A L

Den 7 juni kommer den första stora karnevalen i Göteborg att gå av stapeln, gatorna kommer i tre dagar att fyllas med rytm, färger och dansande människor.

Framgångarna i Köpenhamn och Oslo (600 000 resp 80 000 deltagare) och karnevalen som invigde Latin Amerika-projektet i Göteborg hösten -84, som trots regn och rusk drog 10 000 människor ut på gatorna visar på ett växande intresse för karnevaler. Även på våra breddgrader behövs alltså denna vitala festform.

Karnevalen invigs fredagkväll med musik och andra framträdanden på Götaplatsen.

Själva karnevalståget går på lördag. Deltagarna samlas på Linnéplatsen och Gustav Adolf torg kl 12.00 varifrån de avtågar kl 14.00 mot centrum. När tågen når fram till Avenyn faller de in i parad-rutten, en i samråd med polis och Göteborgs kommun bestämd väg. Från kl 16.00 blir det även uppträdanden på Götaplatsen; salsa, calypso, reggae och annan dansant musik.

Söndagens program är förlagt till Slotsskogen och kommer först och främst att vara ett familjearrangemang. Det kommer att bli barnkarnevalståg, gäckspel, teater och levande musik. Samma dag har även Göteborgs Symfoniorkester sin årliga utomhuskonsert i Slotsskogen. Bruce Springsteen kommer också samma helg, så det kommer att bli en stor musikhelg i Göteborg.

Karnevalen anordnas av Karnevalsföreningen som är en politiskt och religiöst obunden, ideell förening. Det löpande arbetet utförs av tre anställda medlemmar.

Bli medlem i karnevalsföreningen, så får Du regelbunden information hemskickad, och stöder möjligheterna för att karnevalen blir en återkommande tradition i Göteborg.

Avgift (eget porto): 25:—

Stödmedlem: 50:—

Postgironr 487 48 06-5

Föreningens adress:

Göteborgs Karnevalsförening

c/o Musikcentrum Väst

Box 7036

402 31 Göteborg Tel: 031/14 62 68.

Vik kontot för giftfritt

I brevlådan dimper det en dag ner en till synes vanlig reklambroschyr. På framsidan finns ett av de mest välkända bankernas emblem, åtföljt av följande, något ovanliga förslag:

— Välkommen att spara på ett av våra nya konton! Det nya med dessa konton är att vi garanterar att dina pengar inte ska cirkulera i transaktioner som berör vapenindustri, kärnkraft eller djurförsök. Men inte nog med det! Du kan till och med styra dina pengar dit du vill att de ska...

Förslaget går i korthet ut på att banken, som redan har ett väl utbyggt servicenät, "viker" några konton för specifika ändamål. Man lovar helt enkelt att de pengar du sätter in på banken, bara lånas ut till sådant du har godkänt.

Ett konto tex, för giftfritt odlade grönsaker, vilket skulle främja nyetablering av odlingar, utvecklandet av transport, distributions- och försäljningsmöjligheter för dessa varor.

Ett annat kontos pengar skulle kanske arbeta för forskning om och utveckling av olika former förnyelsebara energikällor osv. osv.

Det skulle med andra ord röra sig om områden som för närvarande, av olika anledningar inte belastar stadsbudgeten eller företagens investeringskalkyler nämnvärt, men som kanske ändå ligger många varmt om hjärtat.

Ja, du kanske tycker att det här låter som en optimistisk framtidsvision, men faktum är att idén kan bli verklighet inom en mycket snar framtid. Intensiva förhandlingar pågår för närvarande.

I framtiden skänker man alltså inte pengar till alternativa projekt. Man flyttar helt enkelt sina sparpengar till en annan bank, kanske till en lägre ränta, men man köper ju så att säga inte spargrisen i säcken.

Var är mina 51.975?

Om du stack handen i fickan i februari 1985, skulle du statistiskt ha funnit 51.975 kronor i kontanter, förutsatt att pengarna var jämt fördelade. Vid den tiden fanns det nämligen 431.395 miljoner kronor i omlopp i vårt land. Den summan delad på Sveriges hela befolkning, som då var ca 8,3 miljoner invånare, blir alltså 51.975 kronor.

Vi hörde för vår del inte till de lyckligt lottade.

Ekomedia

Myntpoesi

I Zambia heter ordet för stora mynt KWACA. Det betyder soluppgång eller gryning, vilket man vill.

Små mynt heter följaktligen NGWEE, solstråle. Det går hundra solstrålar på en gryning. De säger kanske något om förhållandet till pengar hos människorna i Zambia.

Vad står en "krona" för egentligen?

Ekomedia

Lycka och pengar

Henry Montgomery på Psykologiska institutionen i Göteborg forskar i lycka. Också om pengar och lycka.

Pengar tycks ha en viss relevans för lycka, men inte så stor som man kanske kan tro. Vi tycks öka våra krav på tillvaron ju mer pengar vi får. En plötslig miljonvinst ger bara en tillfällig höjning av lyckoupplevelsen, ganska snart blir vinnaren lika lycklig eller olycklig som han var innan han vann.

Men människor som är födda rika tycks vara något lyckligare än andra.

Det viktigaste för vår lycka tycks vara hälsa. Att ha ett arbete är också mycket betydelsefullt. Förlust av arbete är en av de vanligaste orsakerna till olycka.

Det tycks som om människor har en slags inbyggd beredskap att vara lyckliga antingen de är fattiga eller rika.

Den forskning som gjorts i olika delar av världen visar att majoriteten känner sig lyckliga, för det mesta.

Det finns felkällor som i all forskning. När det är vackert väder tycker nästan alla att de är lyckliga. Inte bara just då. De tycker att hela deras liv i stort sett varit lyckligt.

Så varför röstar vi inte på lite bättre väder?

Förra numrets artikel med rubriken "Vampar, vampyrer och vanliga våp" har tidigare varit publicerad i Ny Dag.

Andra upplagan!

Debattinlägg
om
Sveriges
ekonomi

Jag vill köpa.....ex av »Någon måste lämna båten« mot postförskott.
Pris 45 kr

Namn

Adress

Telefon

Frankeras ej
Porto betalt

**Bokförlaget
Röda Rummet**

Svarspost
Kundnummer 21692009
126 12 Stockholm

För honom betyder pengar ingenting

Johne är luffare. På sommaren bor han i skogen, i en utran-gerad militärbuss. På hösten reser han långsamt söderut för att tillbringa vintern på kontinenten.

Han har inte haft någon fast inkomst på 10 år, inte dekla-raret, inte tagit mot några bidrag. Han är 57 år.

— Men framtiden, Johne, oroar du dig aldrig för den? Det är kanske OK att vara ung och frisk och utan pengar. Men att vara gammal och fattig...

— Men jag är inte fattig. Jag är rikare än de flesta.

Han säger det utan någon som helst tvekan. Vi sitter i matsalen på Kapsylen och pratar. Kapsylen är en gammal fab-rikslokal på Söder i Stockholm. Den ägs och används av flera arbetskollektiv bl a Comunidad och Jordeirkus. Johne kom-mer förbi någon vecka höst och vår, träf-far gamla vänner och putsar alla fönster.

— Jag trivs bättre med livet än de fles-ta. Det är min rikedom. Det är klart att någon gång tänker jag: Hur faan skall det bli? Men jag har inte tid med sådana problem än. Dyker de någonsin upp får jag ta itu med dem då.

Jag träffade honom för fyra år sen, när jag bodde i kollektiv i Göteborg. Johne höll på att ordna lokaler för christiania-folk som turnerade i Sverige under parol-len: Här finns inget knark, illustrerat med ett hampablad. Ja, det är en annan his-toria.

Den gången blev jag ganska irriterad på honom. Det är påfrestande med en människa som bara flyttar in, på obe-stämd tid dessutom, rumsterar om i köket, sätter igång storstädning när man själv är dödstrött efter arbetet, går in i privata rum och släcker ljuset som man lämnat på, klagar på hur man sköljer disken, under rinnande vatten nämligen, pantar alla ens tomflaskor utan att fråga, sitter avundsvårt avslappnad i vardags-rummet och dricker njutningsfullt den

vinare han fått för pantflaskorna. Och som han såg ut...

Jag hade lagt märke till honom redan innan han kom hem till oss. Han kom gående på gatan utanför det kafé där jag satt och drack min morgonfika.

— Kolla där, sa någon och pekade på Johne som kom förbi i sina grova kängor, med fullpackad ryggsäck och någon slags fransig påse hängande vid sidan. Han var klädd i en sliten armépäls, fast solen sken med de första, starka, avslöjande vårstrå-larna. Han är liten, kanske en och sextio-fem, mager och senig. Håret är långt och vildvuxet, skägget också. Ögonen är var-ma och vackra, lite orientaliska, men det såg man inte på håll.

Han såg ut som en tungt packad forn-tidsmänniska på jakt efter nya lägereldar. Det var han på sätt och vis. I packningen hade han nästan allt han ägde, och en massa presenter som var ämnade för människor han skulle stöta på.

Jag blev som sagt ganska irriterad på honom den där våren han besökte mitt kollektiv. Det är irriterande med besökare som inte har ett öre.

— Ja, men jag brukar alltid ha en eller annan krona. Pengar är aldrig något problem, de brukar komma när jag behö-ver dem. Det ordnar de där uppe. Eller om det nu är där nere.

Och så skrattade han. Ett väldigt smit-tande skratt, inte det minsta bullrande, tvärtom ljust, nästan fnittrigt men tyd-ligt. Ett skratt lika befriande självklart som en gäspning eller nysning.

Johne turnerar mellan olika kollektiv

Jan Hakansson

”Jag är där jag fysiskt befinner mig. Jag existerar där jag är.”

när han är på ”vandring”. Han jobbar med det som behövs.

— Många människor bli irriterade på mig. Jag har väldigt kritiska ögon. Jag kan vara tyst- men telepatisk. Jag kommer och städar. Det är kritik. En del människor klarar inte av det.

Han har tillbringat en del av vintern i Berlin. Bodde på ett av de många alternativa daghemmen och fungerade som ett slags hustomte, en blandning mellan vaktmästare och farfar.

— Vi hade ett möte. Personal, föräldrar och barn. Jag gick barfota, som jag brukar, och då märkte jag fick en massa grus under fötterna. Mitt under mötet började jag sopa. Det togs illa upp. Där satt alla dessa vuxna och pratade och pratade. Men barnen skulle vara på det smutsiga golvet. Ingen kom på idén att ta en paus och städa upp.

— Då spelar det ingen roll om de kallar sig radikala eller alternativa. Jag tycker bara det är dåligt.

— Men blir det för mycket irritation, då ger jag mig i väg. Jag vill inte utsätta mig för det. När inte livet är skönt, då byter jag plats. Det har jag gjort länge nu.

— Om inte jag trivs med livet kan jag inte hjälpa andra trivas. Om inte jag är glad kan jag inte göra andra glada.

Det är viktigt för honom märker jag. Det allra viktigaste förstår jag när intervjun är slut.

— Annars hade jag bott kvar med min första fru. Men jag kände hur jag blev bitter, att jag blev mer och mer lik min pappa, som var ganska dominant, och inte alltid så snäll mot min mamma.

Johne är engelsman. hans far var taxi-chaufför, och hans mor hemmafru. De hade det ganska fattigt.

— Pappa jobbade jämt. Han slet för att vi skulle kunna leva på en högre standard än vad som var normalt för vår klass. Jag och min syster fick gå i en privatskola. Redan då fick jag lära mig att leva utan status, eftersom vi aldrig kunde tävla med de andra ungarna som hade välbeställda föräldrar. Ibland var det tungt, men senare i livet har jag haft nytta av det.

I lära efter kriget

Han utbildade sig till snickare, och jobbade med att bygga upp och renovera hus i det sönderbombade London efter kriget.

— Jag har lärt mig hantverket, på ett sätt som inte är möjligt nu. Det fanns maskiner då också, men när man skall passa in nybygge i gamla hus måste nästan allt göras för hand.

I början av femtiotalet reste han till Marocko och levde hippieliv — eller vad det nu hette då.

Han lärde sig leva utan ägodelar och att röka marijuana. Han träffade en svensk flicka. När hon väntade deras andra barn flyttade de till Sverige.

Johne fick inget jobb.

— Du måste vara med i facket för att jobba här, sa förmännen. Du måste ha ett jobb för att gå med i facket, sa de på byggnadsarbetarförbundet. Ja, det var Sverige.

Efter ett halvår fick han i alla fall jobb på en kyrkogård. Han trivdes, men förhållandet knakade. Allt eftersom åren gick märktes det mer och mer hur olika Johne och hans fru var. Johne tycker om liv och rörelse och vill ha mycket folk omkring sig. Hans fru trivdes bara med familjen. Riktigt svensk blev Johne heller aldrig.

— Jag har aldrig försökt smälta in i Sverige. Har till exempel inte den minsta lust att bo i modern lägenhet. Det klarar jag inte. När man har diskat finns inget mer att göra. Allt är färdigt, sterilt, dött.

— Hennes högsta dröm var att flytta till Farsta (förort till Stockholm). Det gjorde hon så småningom. Men inte jag.

Efter tio års äktenskap skilde de sig. Johne förlorade gradvis kontakten med barnen. Han träffade en ny kvinna som hade två barn. Hon hade dessutom en tomt med en ruin efter ett nedbrunnet hus. Till hennes födelsedag murade Johne upp en öppen spis på tomten. Sedan byggde han ett hus runt den.

— Vi hade ett tillstånd för en provisorisk barack, en som man bor i medan man bygger ett permanent hus. Ett sådant tillstånd varar ett år, men det tog över ett år innan ”baracken” var färdig. Huset står fortfarande kvar.

Gyllene regeln

Arkitekter kom och tittade.

— Jag hade inte några professionella byggnadsritningar, men allt var riktigt gjort, både estetiskt och hantverksmässigt. Det stämde med något som kallas Gyllene regeln. Det var väl undermedvetet konstnärligt gjort, och så brukar det bli när jag bygger. Det är en gåva jag har.

Johne och hans nya fru sålde huset och köpte en gård på åtta tunnland i Småland.

— Vi ville bli gröna vågare, fast ordet inte var uppfunnet då. Vi tänkte leva på självhushållning.

— Det fungerade inte. Det gick inte ihop ekonomiskt. Var tredje månad skulle banken ha pengar. Det fanns inte arbete på orten, så jag var tvungen att arbeta borta. Jag har alltid kunnat tjäna pengar om jag gått in för det. Men det blev ju inte som vi tänkt.

Han blev veckopendlare. Jobbade mes-

ta tiden i Stockholm. Försökte sköta gården på helgerna.

— Man hinner inte. Jag kom inte ens underfund med hur belastad jag var. Men efter åtta år på det viset gick det inte längre.

— Jag kom hem vid tvåtiden på lördagsmorgonen. Då hade jag alltid druckit på tåget. För att slappna av. Förhållandet blev naturligtvis dåligt. Kärlekslivet var obefintligt. Jag sov några timmar, och sen fick jag ta itu med allt arbete på gården. Vi hade en massa husdjur; hundar, katter, kaniner, höns och får. Min fru som tyckte mycket om barn hade alltid sommarbarn eller fosterbarn. Och alla måste äta.

— Jag jobbade och slet sju dar i veckan och fick ingenting för det. Vi gick back hela tiden. Skulderna blev många.

— Men missförstå inte. Det var mycket glädje. Jag lärde mig kolossalt mycket, inte minst av alla barn.

— Jag blev anmäld till nykterhetsnämnden. Det är klart. Jag hade alltid druckit. Men alkoholism är bara ett symptom. Men det tänkte ingen på då. Jag sattes på en anstalt. Sen beslutades det att jag skulle jobba av mina skulder genom att renovera en kåk till en läkare. Ett före detta ålderdomshem på 22 rum skulle bli en privat villa med 17 rum.

— Jag flyttade dit och jobbade och jobbade. Sju dar i veckan igen. Men jag trivdes. En vecka jobbade jag 96 timmar. Läkaren trodde inte på det, men det fanns grannar som vittnade.

— Så mycket jobbar jag nu också, hemma på Skogsnäs på somrarna, men jag jobbar inte åt någon person. Jag jobbar åt Gud, eller åt Kärleken eller åt Skogen eller vad du vill.

— Jag har en enorm energi. Ibland vet jag inte vad jag skall göra av den. Den blir bara större och större med åren fast kroppen börjar bli skraltig.

Han ger mig en riktig björnkram.

Läkaren krånglade med betalningen, men efter ett och ett halvt år var Johnes skuldfri. Huset var inte klart, men Johnes hade fått nog.

— Vid midnatt en sommarkväll beställde jag en taxi, tog mina verktyg och stack.

Under det gångna året hade Johnes hustru blivit gravid, trots att de inte längre levde ihop.

— Vi låg med varandra fast vi inte var vänner, jag vet inte faan hur det gick till. Hon födde sin efterlängtnade son, barnet som vi hade försökt göra hela tiden. Men honom fick jag ingen del av, trots att jag hjälpte honom fram.

— Jag kunde inte bo kvar, på grund av våra känslor. Vid bodelningen fick hon

min halvpast av gården och min son. Jag fick ingenting.

— Jo, mina verktyg och min snickarbänk. Dem tog jag och åkte upp till ett äldre par i Västerbotten. Mannen fungerade som en slags fadersfigur för mig. Jag flyttade till en stuga som hette Lugnet och jobbade åt bönder i trakten. Det var mycket roligt att lära känna alla människor där. Norrlänningar. Fint folk.

Haschrökare i 35 år

— Jag odlade hampa åt mig själv. Många år senare träffade jag en grabb som kom ihåg den där gubben som odlade hampa. Gubbe var jag redan då, alltid en generation äldre. När det var FF (föräldrafri fest) var jag alltid med.

— Jag har rökt marijuana i 35 år, så jag vet vad det är. Fast jag har inte rökt regelbundet. Det är viktigt att inte bli fanatiker. Det gäller alla njutningsmedel — hasch, alkohol, religion ja, varför inte politik. Blir man fanatisk, då är det farligt, då tar det kontrollen över en. Man skall inte låta sig utyttjas.

— På den tiden var hasch inte så lätt-tillgängligt som nu. Så jag har odlat en del. Men min fru glömde alltid att vattna mina hampaplantor. Det var väl ett slags omedvetet sabotage.

— Efter ett tag blev det för lugnt på Lugnet. Jag åkte till Stockholm och fick jobb som modellsnickare. Bodde på verkstaden. Där fanns varken dass eller tvättmöjligheter, sådant fick jag göra på ett kafé tvärs över gatan. Det var ett stillsamt arbete. Vi satt två gubbar bredvid varandra och arbetade under tystnad. Jag drack en flaska vin om dagen och isolerade mig helt. Det var en oerhört mörk period i mitt liv. Den varade i två år.

— Av en ren tillfällighet mötte jag en ensamstående trebarnsmamma. Hennes yngsta son var i samma ålder som min. Jag tror det var därför jag blev kär i henne. Nu fick jag verkligen uppleva det där med barn. Med min första fru var jag för omogen och jobbade för intensivt för att riktigt ta del av dem. Min son kunde jag inte träffa för att jag bråkade med hans mamma. De är klart att det bli känslomässiga problem av sådant. Det är inte alls bara kvinnor som har behov av barn.

— Vi fick några fina år tillsammans. Men sen flyttade hon till Bredäng. Och där kunde inte jag vara. Jag fick jobb hos en skulptör. Han var engagerad i ett föräldrastyrt dagis, och där fanns ju ännu fler barn. Så jag tillbringade all min tid där.

Det är svårt att hänga med i Johnes berättelse, det var olika jobb och kvinnor och barn, alltid barn.

”De säger att man skall vara seriös. Jag tycker det är tråkigt.”

Sonja Östergren

— Nu bor jag i en av Jordcirkus gamla bussar, som Skogsnäskollektivet har kört slut på. Kom dit när skolan skulle byggas, för åtta år sedan.

Skogsnäskollektivet är egentligen inget kollektiv, utan flera familjer och ensamstående som bor på gemensamt ägd mark, och jobbar ihop om olika projekt. De har också egen skola. Skogsnäs har blivit ett begrepp i alternativ-Sverige.

— Jag jobbar fortfarande mest med skolan. Jag gräver diken och fixar vägar. De förstår inte att vägarna måste skötas och diken rensas. De kan köra med tunga traktorer och snabba bilar, och köra sönder vägarna som faan, men begriper inte att hålla dem i stånd.

— Jag gör en massa sådant jobb som är nödvändigt men som andra inte märker. Och jag gör det ordentligt.

Johne nästan spottar ut orden när han beskriver hur Skogsnäsborna försummar vägarna. I nästa ögonblick talar han sig varm om samma människor och vad de åstadkommer. Han talar med total inlevelse i vad han just säger, som om han levde helt i nuet.

Hans röst är varm och melodisk

Johne har en välljudande röst. Han har fortfarande en lätt brytning, men den stör inte alls. Han ha tagit in alla typiskt svenska uttryckssätt. Jo, jo säger han ofta till exempel. Som när jag frågar om han verkligen inte haft någon anställning på 10 år.

— Jo, jo. Jag har jobbat på en fiskeindustri på Lofoten tre somrar. Tillsammans med de andra i Skogsnäs. Det blev en massa pengar. Fast egentligen vet jag inte varför jag gjorde det. Nu för tiden vet jag inte vad man skall ha pengar till.

— *Hur får du mat, när du inte har pengar?*

— Man behöver inte äta hela tiden. Men jag odlar en del. Jag äter där jag jobbar. Oftast hos Karin på skolan, en fin kamrat.

— Jag äter hos de olika familjerna i Skogsnäs. Om ingen är hemma går jag kanske ändå till skafferiet.

— *Blir de inte sura på dig?*

— De flesta blir glada när jag kommer, för då blir det något gjort. Det finns något på svenska som heter att göra rätt för sig. Det gör jag, genom att diska, städa, putsa fönster, snickra om det behövs. Fast det är inte bara därför. Jag måste helt enkelt vara aktiv, annars står jag inte ut.

— *Betalar du någon hyra?*

— Nej, för sjutton. Det har vi klarat av för länge sen. Om jag skall betala för att vara här och jobba, säger jag, då måste jag gå någon annanstans och jobba. Då

är jag där. Jag är där jag fysiskt befinner mig. Jag existerar där jag är.

— Men jag kan inte stanna på Skogsnäs hela tiden. Jag behöver staden också. Och människorna. De senaste åren letar jag efter en kvinna, en lekkamrat. Mitt revir sträcker sig från Hammerfest till Medelhavet brukar jag säga.

— Jag ger dem jag uppvaktar min adress. Alla vet var jag finns. Jag blir ofta besviken, när de inte kommer. Det är en slags hägring som går upp i rök. Men jag kan leva länge på hägringar.

— *Hur kan du resa utan pengar?*

— Jag liftar. Kan gå en eller annan mil om det behövs. Jag blir trött. Det blir man. Men jag menar, hur många stockholmare klarar det? Inte många.

— Jag har tränat kroppen att uthärda strapatser. Kan gå barfota i snön. Man får inte överläta allt till dem där uppe.

— Det händer att jag sover ute när det är frostgrader, men det blir ingen sömn och det är inte bra för kroppen så det är sällan.

— Är det varmt gillar jag att sova ute. Hemma har jag alltid dörrarna till bus-sen på vid gavel. Småfåglar tittar in och väcker mig, och ekorrar, om jag ligger alldeles stilla för de är så skygga.

— När jag reser bor jag i olika kollektiv, både på landet och i de stora städerna. Det finns fler av dem än vad många tror. Människorna där är min stora familj. Men om det finns någon medlem som jag inte kommer överens med i ett kollektiv, kan jag inte åka dit, även om jag har mycket goda vänner där också.

— Mina vänner brukar se fram emot att jag kommer. Då får de nyheter.

En modern knalle

Som forna tiders knallar kommer han till de bofasta med nyheter från världen. Det var en av anledningarna till att jag slutade irriteras mig på Johnne. När han kom så kändes det att det verkligen fanns en alternativvärld, att man var en del av den. Det som man hade läst i tidningar om t ex gangsterkrig i Christiania eller husockupationer i Kretuzberg kunde man kolla upp med honom, han hade ju oftast varit där. Eller hade träffat någon annan som varit det.

Jag började uppskatta honom mer och mer, till och med hans fanatiska sparsamhet.

— Jo, men den lärde jag mig som barn. Vi hade ett krig den gången. Man fick släcka lamporna så att inte tyskarna fick syn på en. Jag klarar inte av slöseri med resurser.

— Allt vatten ur en kran som droppar, det blir flera liter på ett dygn. Och

någonstans kostar det. Folk protesterar mot atomkraft och uppdämning av älvar. Det är bra, det gör jag också. Men ingen jävel tänker på att spara.

— Vi behöver inte den här ökade konsumtionen hela tiden, hela tiden.

— På Lofoten är det mörkt hela vintern. På fabrikerna är ljuset tänd dygnet runt. Men när jag kommer upp, då är det vår. Då går jag och släcker. De andra tänker inte på det. Jag kommer som ett vårtecken och släcker alla lampor.

— Och då kan jag tala om Alta. I och med att jag väckt en respons, kan jag diskutera miljöförstöring med mina arbetskamrater.

— Vi ska inte slösa med el om vi inte vill ha Alta. Och inte köpa öl i aluminiumburkar. För Altas el går bara till produktion av aluminium.

— Uppe i Norrland har vi väldigt fin vägbelysning. Den lyser hela natten. Men man går inte ut på natten! Om man gör det kan man ha en liten handlampa. Eller man åker bil och den har lyktor. Jag har funderat på att panga lamporna. Men det tjänar inget till. Jag kan inte som individ protestera. Nu står de där stolparna där...

— Jag kan förstå folk efter älven, som tvingades sälja sin tomträtt till kraftbolaget. De fick inskrivet i sina kontrakt att de hade gratis el hela livet. Då satte de element till och med på vinden.

— För min del vill jag inte slösa när det inte behövs.

— Jag har jobbat med Emmaus. Det var ett sätt att föra över överflödet till dem som bättre behöver det. Men det funkade inte för min del. Det räcker inte till. Och vi hade den där diskussionen om stöd till befrielserörelser. Själv blir jag mer och mer totalpacifist.

— Jag var i Marocko för 35 år sedan. Allting återanvändes. Det blev inget spill. Så är det väl överallt i fattiga länder nu också. I Europa ser jag slöseri överallt. Men det är värst i Sverige.

— *Här klagar folk på att de har det svårt att få ekonomin att gå ihop.*

— Vanligt folk klarar sig. De är bara inte medvetna om det. Man måste spara på utgifterna hela tiden. Smådetaljerna summeras ihop. Jag hör folk gnälla över telefonräkningar och elräkningar — men för faan, slösa inte då, och gnäll inte i mitt öra. Det är inte mina pengar.

— *Vad betyder pengar för dig?*

— Ingenting. Jag behöver ingenting som kan köpas för pengar. Människan i sig själv behöver inget mer än mat och skydd. Men det har jag överallt. Vart jag än kommer finns det.

— Jag måste inte röka. Men jag plockar fimpar. Vin? Men pengar brukar komma när jag behöver dem. I går fråga-

de någon här: Johne, behöver du några pengar? Nej, jag tar tomflaskorna och pantar sa jag. I dag sa jag att jag behövde två flaskor vin — för att du skulle komma — och det fick jag.

— I höstas när jag skulle ge mig iväg söderut hade jag varit lite krasslig. På Skogsnäs tyckte de att det var för kallt för mig att lifta. Så jag fick pengar till tåg. Utan att be om det.

— När jag åker till England för att besöka min mamma behöver jag förstås pengar till färjan. Då jobbar jag någonstans och talar om hur mycket pengar jag behöver. Inga problem.

— *Vad skulle hända om du plötsligt fick en massa pengar?*

— Det är omöjligt att svara på. Jag drömmer inte om det. Jag tippar inte. På Emmaus hade vi faktiskt ett tipsbolag. Vi skojade om vad vi skulle använda pengarna till. Men det blev aldrig något riktigt svar. Vi hade ett arbete som var nyttigt och gav oss glädje, vi fick alla våra behov tillfredsställda, fick till och med pengar — 3 kronor om dagen. Vad skulle vi med pengar till? De fick förstås gå in i verksamheten.

— Fast vi vann ingenting. Hade vi vunnit kanske vi hade blivit ovänner. Man vet ju vad pengar kan leda till.

— En gång kom jag hem från Lofoten med 20000 kronor. Jag visste inte vad jag skulle ha dem till. Funderade på att ge dem till någon behövande vän, men då kanske andra skulle bli avundsjuka. Om jag delade ut dem till alla jag kände skulle det bli löjligt lite för var och en.

— Jag kunde ge dem till mina barn — men när jag tänkte efter kom jag underfund med att de inte behövde några pengar — de skulle bara köpa något onödigt för dem. Alltihop ledde till att jag gled in i min djupaste depression någonsin. Till slut skickade jag pengarna till min mamma.

— *Du kunde gett dem till någon hjälporganisation.*

— Mmm... En gång skänkte jag pengar. Till Biafrahjälpen, om du kommer ihåg den. Jag hade jobbat svart på en firma, men de två andra som jobbade där betalade skatt. Och jag ville inte få ut mer än dem, så jag tog inte ut mer än vad de fick efter skatt. Då ringde jag dit och fick ut resten av pengarna som jag skickade till Biafra.

Men den här gången trodde jag väl inte riktigt på sådant.

— *Du brukar tycka om att ge bort presenter.*

— Jo, såtillvida att jag ofta hittar något som passar till en bestämd person. Och det må vara att jag hittar den på hyllan i en affär. Ibland är det så. Men jag

hittar grejor i containrar, på gatan, överallt, som passar just en speciell individ och då får den individen det när vi träffas.

— *Stjäl du i affärer Johne?*

— Det har jag gjort, för de affärer där jag har gått, de mister inget. De gör en jävla bra vinst. I princip är det en slags Robin Hoodgrej. Lite vriden. Politiskt sett tycker jag att det är försvarbart. Med den moralen att den som har mycket skall ge till den som har mindre.

Han sitter tyst en stund.

— Jag delar med mig av det jag har. Tystnad igen. Sedan skratt.

— Det är väldigt svårt att reda ut det moraliska med att gå runt och vara butiksrått. Jag tycker om spänningen. Jag är väl kleptoman. Eller rättare; jag har odlat fram en kleptomani sedan elvaårsåldern.

— På ett sätt tror jag det är en del i alla människor. Ett behov. Alla mina behov är naturliga. Vi är i grunden bönder, men vi är också jägare. Men det finns inte så mycket att jaga nu för tiden.

— Många säger: Snatta i affärer, det gjorde jag förr, inte nu längre. Men det är mycket i mitt väsen som är barnsligt. Jag är i många stycken fortfarande den där elvaåringen. Jag menar — livet är en lek. De säger att man skall vara seriös. Jag tycker det är tråkigt.

— *Känner du dig aldrig deppad nu för tiden?*

— Nej, det gör jag inte. I så fall är det väldigt djupt, väldigt lugnt — ungefär som tandvärk. Det går över.

— Jag har en del ålderskrämpor. Ont i kroppen. Det är svårt att kontrollera värken psykiskt, trots att det borde gå. De flesta sjukdomar är psykiska och kan påverkas med viljan, det vet du väl? Men också hälsan. Jag har ingen lust att bli sjuk.

— Jag är inte nöjd med livet utan lek-kamrat. Det är inte naturligt att vara ensam. Jag har en nästan hysterisk kärlekslängtan. Jag kan tala om den för jag har den hjärna gudarna gett mig och jag har mina erfarenheter. Förstår egentligen inte hur man kan leva utan att analysera sig själv och andra hela tiden.

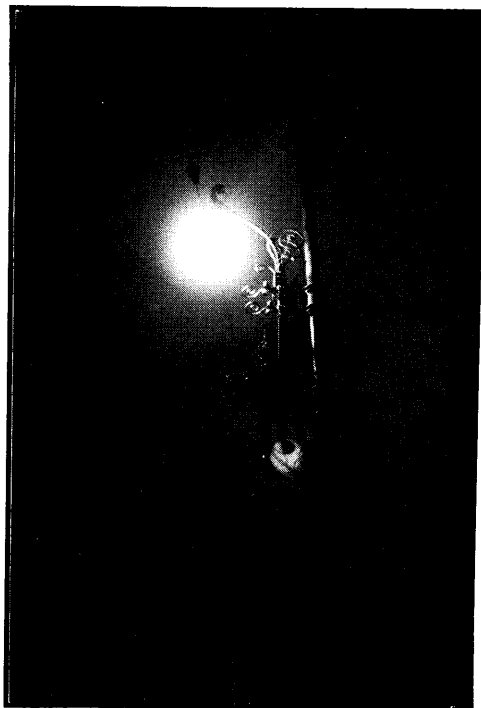
— Jag vet att jag jagar för hårt. Men vad skall jag göra? Tankarna går hela tiden i samma riktning.

— *Om du var 57 år och Anders Wall kanske det skulle vara lättare?*

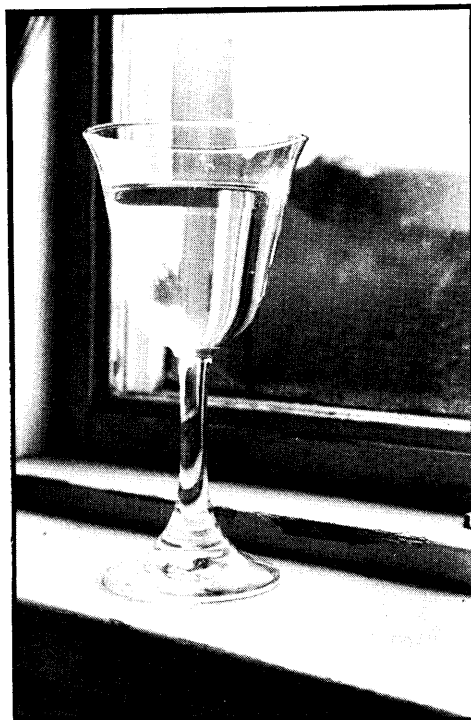
— Nej, nej, jag är kräsen också. Det duger inte med vem som helst. I så fall kunde jag ju bara skaffa ett jobb och tjäna pengar och köpa mig en kvinna. Jag har aldrig känt mig arbetslös. Åtminstone här i Stockholm kan jag alltid få jobb.

— Nej jag vill ha ett förhållande till ömsesidig glädje. Ett jämlikt förhållande.

“Jag kommer som ett vårtecken och släcker alla lampor.”

Anders Lindh

Martine Durand

"Jag behöver ingenting som kan köpas för pengar."

— Vad är viktigt för dig i livet?

— Gudarna, Hare Krishna och alla de där vill att vi skall trivas i livet. Jag tycker inte om gamla testamentets gudar som vill att man skall lida. Man skall ha roligt.

— Det är fortfarande roligt att dansa. På disco. Men vi har inte så många discon i Sverige. Jag tycker om att dricka. Inte så man får blackout, det har jag slutat med. Det är så tråkigt att ha roligt och efteråt inte komma ihåg det.

— Jag tycker om allt det som den gamla religionen nedvärderar eller mer eller mindre förbjuder. Sådant som gör livet till en glädje. Det finns ju där. Det är klart att man skall njuta av det.

— Har dina barn accepterat hur du lever?

— Jo men det är de tvungna till. Min äldsta dotter blir irriterad, så henne kan jag inte umgås med. Hon är lik sin mamma. Men vi pratar vid i telefon och jag kommer dit ibland och träffar mina barnbarn. De andra har jag bra kontakt med nuförtiden. Min yngsta bor i Skogsnäs, ja, jag fick ett sladdbarn för åtta år sedan. Henne träffar jag ofta. Hennes mor gav henne namnet Johnesdotter, och det är jag omåttligt stolt över.

— När vi planerade det här numret diskuterade pengar som mål eller medel. Pengar kanske inte är något i sig men det kan hjälpa en att förverkliga sina drömmar — att åka till Australien och studera delfiner till exempel.

— Allt det där kan jag göra ändå. Det kan vem som helst från den rika del av världen vi lever i. Vi riskerar inte att svälta ihjäl. Man måste bara släppa sin bekvämlighet och tryggheten med fast jobb och bostad. En förrädisk trygghet förresten.

— Ett tag planerade jag att resa med transsibiriska järnvägen till Kina. Att komma till ett helt nytt folk, en främmande kultur och lära känna den. Nu har jag tappat lusten. Men jag skulle vilja komma till Peru. För att tugga koka. Det skulle jag vilja göra en gång i mitt liv. Men innan den drömmen förverkligas kommer jag att vara med om många äventyr.

— Det billigaste sättet är att ta en charterresa till New York och lifta därifrån berättade någon. Men då kan jag ju lika gärna ta båt till Grönland och Kanada och lifta därifrån. Det blir inte fråga om att vara borta en vinter eller så, utan en resa på flera år. Och så måste jag igenom Mexiko — och där har jag inte bråttom.

— Men bakom mina tankar ligger alltid vissheten om att någonstans är min tid begränsad. Någon skrev raderna "Time is on your side"... Det är den visst, men ändå tar den slut.

— Varifrån har du fått styrkan att leva utan yttre bekräftelser?

— En sådan styrka har jag kanske. Det är för att jag hela tiden refererar till gudarna omkring mig, för det är de som ordnar allt. Jag litar på dem. Jag blir försedd med det jag behöver. Vad det nu är jag behöver. Vad är det nu jag behöver? Just det där med den fysiska kärleken — det har varit brist på den nu. De kanske tycker att det räcker för min del. Jag vet inte ens om jag kan — jo för hand kan jag! Han skrattar, men blir strax allvarlig igen.

— Jag tycker det är dumt att kroppen slutar fungera helt. I så fall förbehåller jag mig rätten att göra slut på den. Den möjligheten finns ju alltid öppen.

— Pengar ger ju status. Bryr du dig inte alls om det?

— Nej, nej. Kanske en gång i tiden. Men det försvann när jag gick på den där privatskolan och var fattigast i klassen. Efter ett tag brydde jag mig inte om det. Jag var som jag var.

— Det händer ibland att folk pratar — vad ska jag säga — ner till mig. Jag märker det genast när det händer. Jag tycker bara synd om den personen. Jag tycker det är tragiskt för honom.

— Är du stolt över dig själv?

— Jag är inte motsatsen. Vad är det förresten?

— Att förakta sig själv.

— Nej, det gör jag inte. På Skogsnäs brukar de säga: När John gör något, gör han det ordentligt.

— Det spelar förresten ingen roll om någon säger det. Jag vet det själv. Jag gör saker så att jag är nöjd. Jag är egocentrisk som sjutton. Jag är så oberoende att det är dumt. Det har gått för långt.

Vi tar tunnelbanan hem till mig. Nummer fjorton, från det fattiga söder till de rika norra delarna av Stockholm.

På något dumt sätt har jag föreställt mig att människor skall rygga tillbaka eller kasta ovänliga blickar när de får syn på oss. Eller rättare: på John. En avslöjande fördom. I stället ler många glatt och söker ögonkontakt med honom. Jag berättar om mina iakttagelser, när vi klivit av.

— Det stämmer nog. Det händer ganska ofta att så kallade vanliga människor börjar prata med mig. En del bjuder hem mig och vi blir kanske vänner.

Han går länge och funderar. Det är ganska kallt för att vara april.

— Man får nog se andra sidor hos människor när man ser ut som jag än när man ser ut som du, säger han slutligen.

Allt är inte som man tänkt sig. Nästan ingenting.

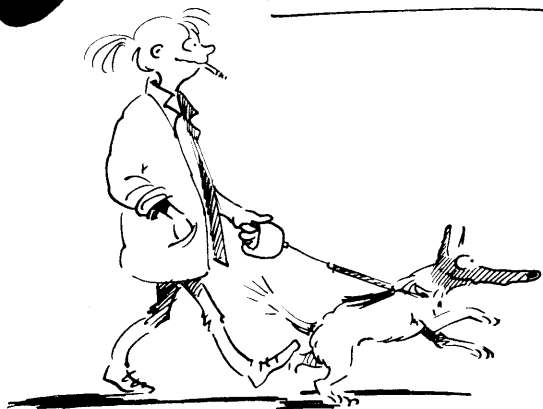
Monica Dalin

LOLO

av Christina Alvner & Gunnar Almér

ALICE TIMANDERS
TIPS

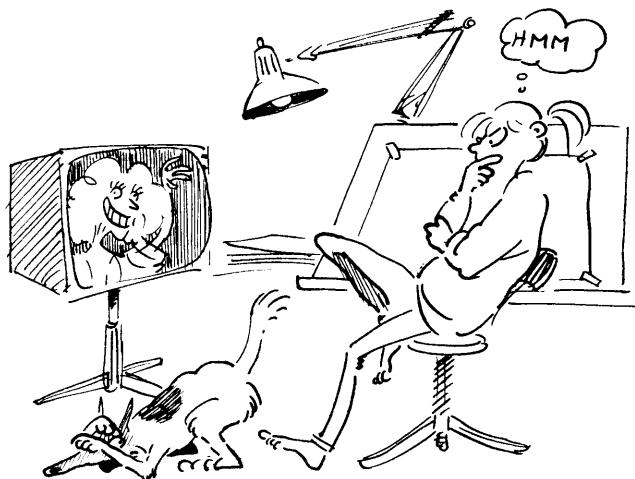
MEN TITTA!
EN SLÄTHÄRIG
FOXTERRIER!

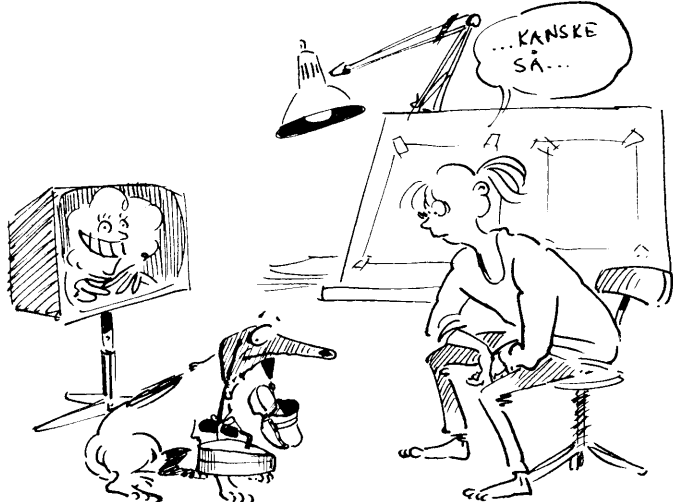
MEN INTE SKA ÖRONEN
STÅ UPP?
ETT BRA KNEP ÄR ATT
ANVÄNDA TUGGUMMI ELLER
HÄNGA TYNGDER I ÖRONEN -
SÅ HÄR KAN HON JU
INTE SE UT!

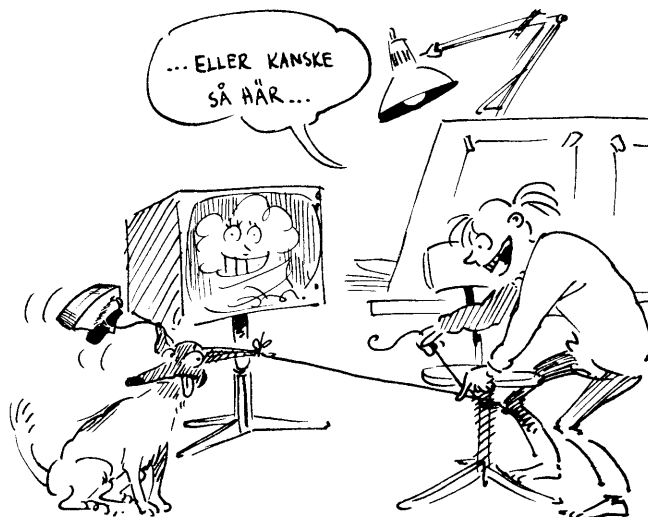
HMM

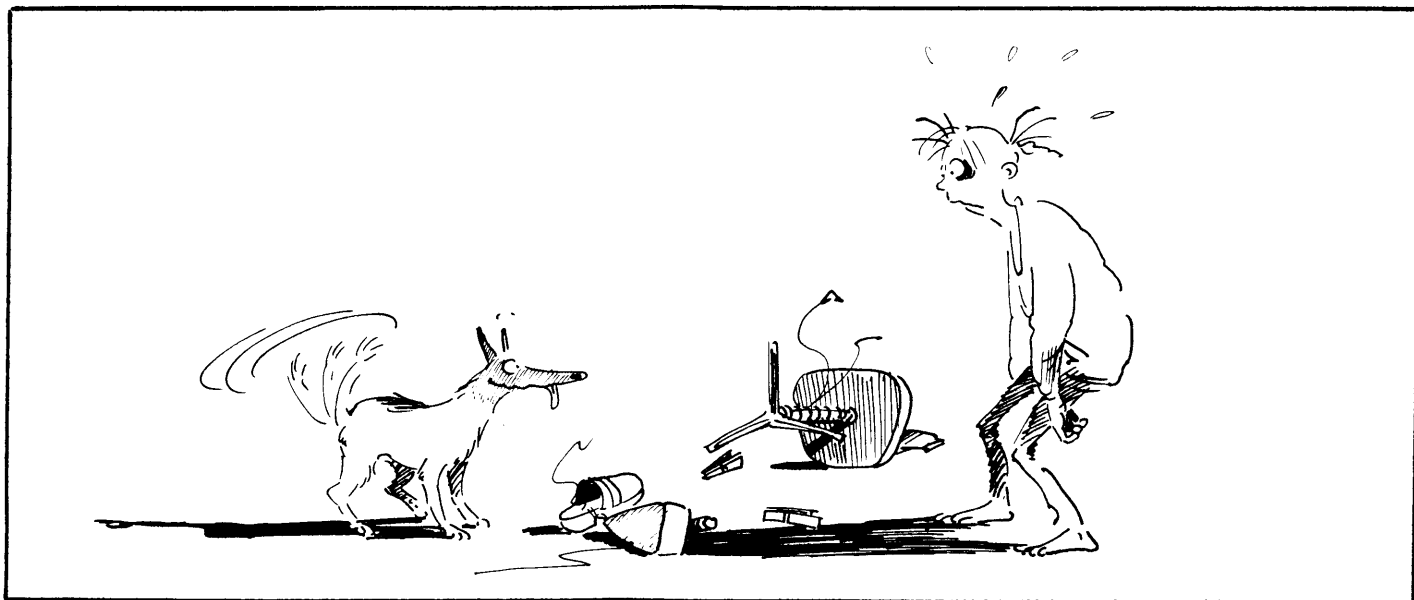
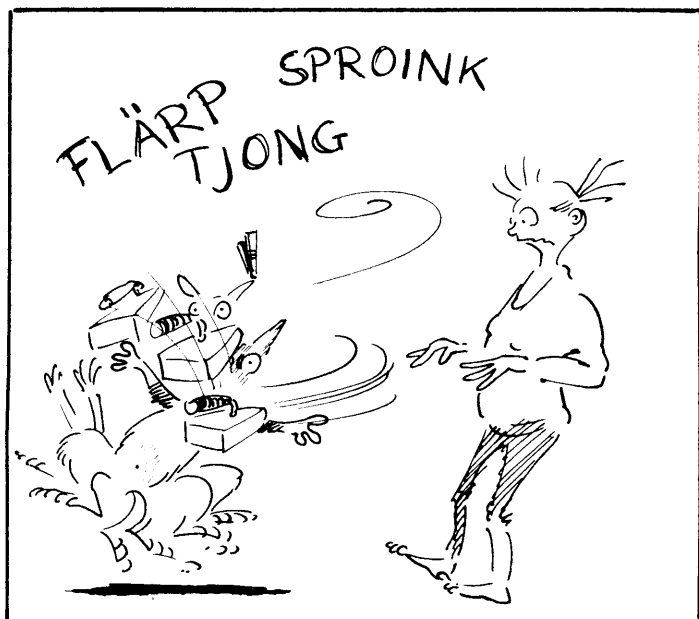
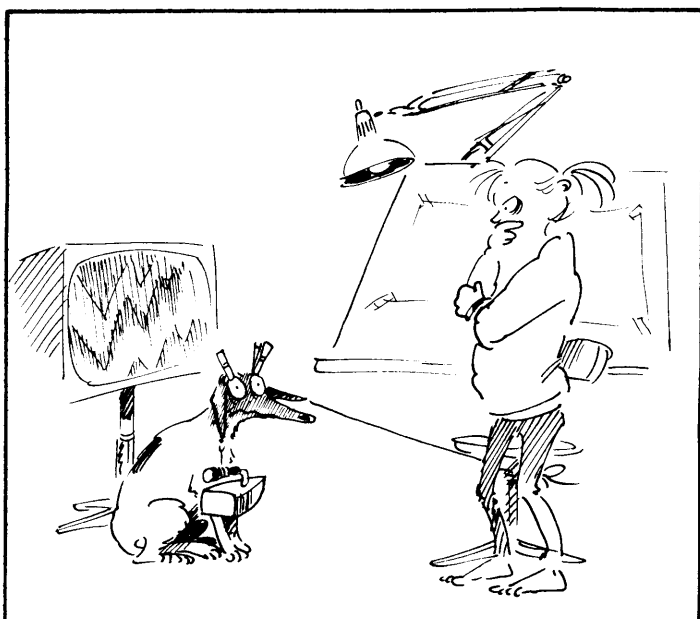
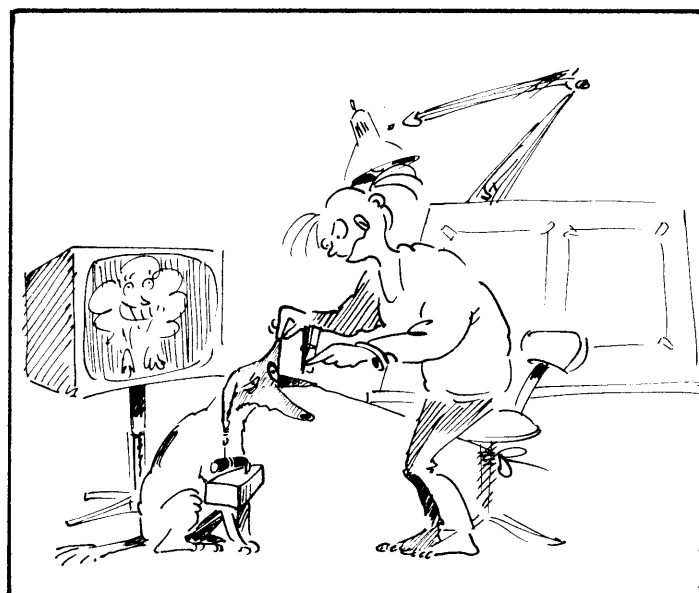
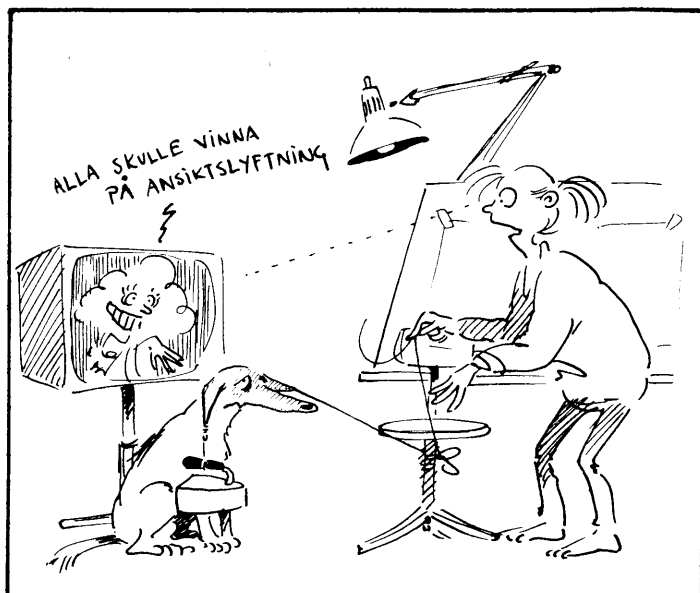

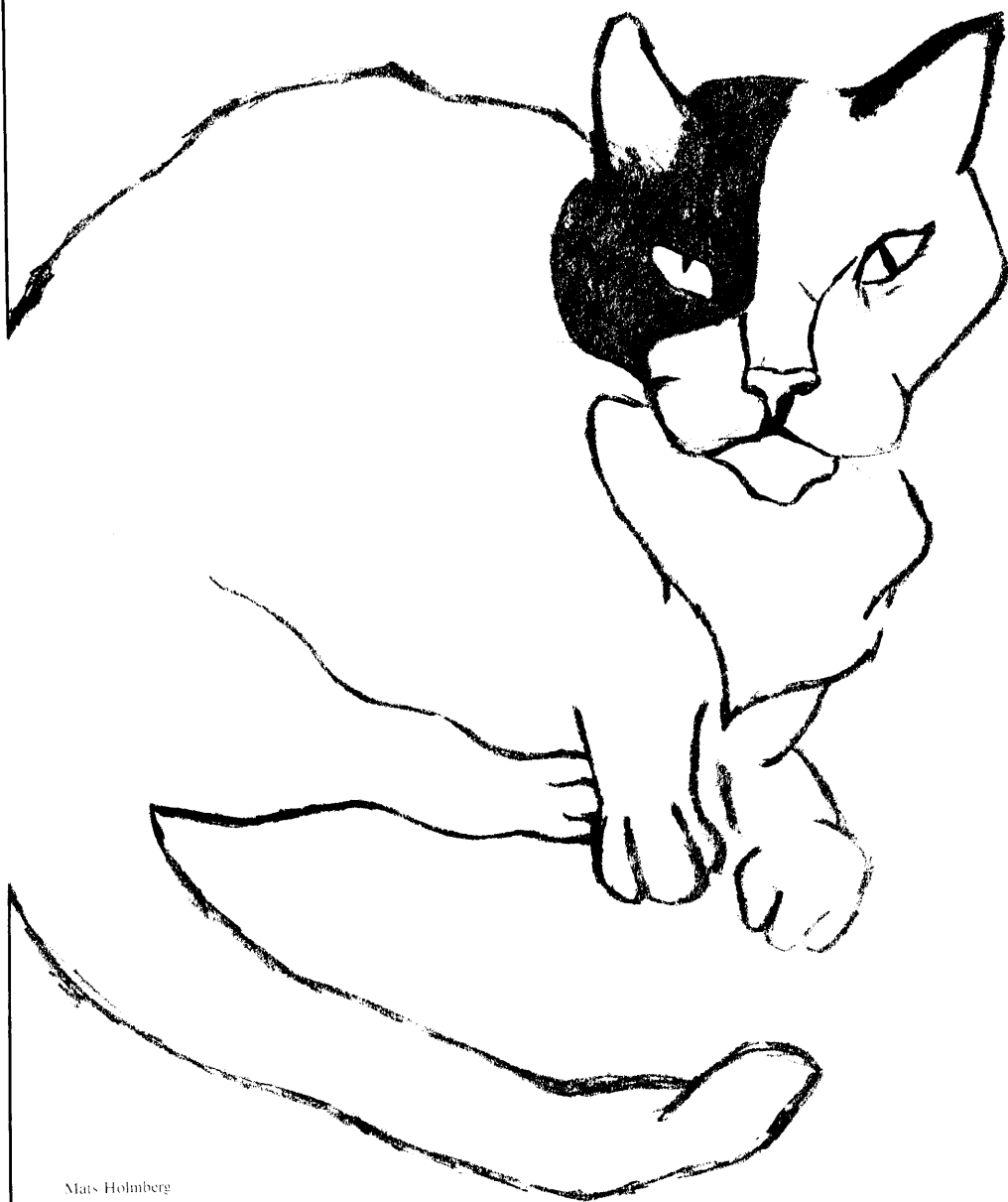
...KANSKE
SÅ...

...ELLER KANSKE
SÅ HÄR...

Mats Holmberg

KA

Täcket har åkt ner på golvet, därför vaknar jag. Magen värker av hunger, den bubblar och knorrar efter mat. Lägenheten är ett väldigt stort och kallt rum, det finns inga möbler, bara en säng. Under sängen ligger två sockor, dem tar jag på mig.

Kylskåpet är tomt och kallare än lägenheten. Jag letar efter pengar i fickor och lyckas samla ihop en del.

Utanför lägenheten är det kallt, höstmörker, regnet piskar mig i ansiktet som är oskyddat, det gör ont, pannan värker och värmer, jag försöker skydda ansiktet med mina händer. Jag går över torget som är tomt, nej, där borta kommer en gestalt bärande på något. Det är min psykolog, han har en ståltrådsbur i vardera hand. Går emot honom fast jag absolut inte vill, stannar inte förrän jag ser hans ögon, men han tittar på katten som sitter i hans ena bur, katten är vit, har röda ögon som stirrar på albinoråttan i den andra buren, som spänner sina ögon in i mina, jag letar efter min psykologs blick, han tittar oavvänt på katten, alla har vi ett utvalt offer. Går och känner ögon i ryggen men vägrar att vända mig om, till sist försvinner ögonen och jag går raka vägen fram till ICA-affären. Dörrarna öppnar sig automatiskt för mig och för alla andra snälla ICA-konsumenter. Lukten för mig till

fiskdisken, där köper jag ett halvt kilo sill. Sill är billig mat, det är bra, för jag har nästan inga pengar.

Fumlar efter nyckeln med mina frusna händer, sätter nyckeln i nyckelhålet, det skrapar som vanligt i det gamla låset. Katten slänger sig med hela sin tyngd på mig, en tanke far genom huvudet: Den jäveln har suttit här och väntat på ljudet av låset, sedan trillar jag baklänges och slår i bakhuvudet, det svungar till i skallen och svartnar bakom ögonen. Efter hur lång tid vet jag inte, börjar rummet göra sig synligt ur en dimma, dimman försvinner mer och mer, det prasslar när katten försöker öppna sillpaketet, men jag håller hårt om det, insinktivt, jag reser mig kvickt, benen skakar men jag håller masken inför katten och försöker se stursk ut.

Katten är stor och muskulös med genomskinliga ögon, de är totalt ogenomträngliga, det finns absolut ingen tillstymmelse till djup i dessa ögon. Pälsen är tjock och rödglänsande. Låtsas vara oberörd av ljudet från tassarna som följer mig alldeles bakom min rygg. Visslande steker jag upp sillen. Vi delar sillen rättvist mellan oss, katten granskar noggrant min tallrik för att kontrollera rättvisan i fördelningen. Katten vill att vi ska äta samtidigt och fisk i olika former är det enda som duger. Jag har lärt mig att vara mycket lyhörd när det gäller kattens inre önskingar. De gula ögonen föl-

T TEN

jer mig uppmärksamt samtidigt som hans tänder sliter i sillkroppen, jag ler inställsamt, katten ler inte utan koncentrerar sig mer på ätandet och vänder bort blicken.

Äntligen endast en halv sill kvar, snabbt slänger jag in den i munnen och sväljer den lästan hel, jag får kväljningar men jag har lärt mig att dölja det, katten tycker inte om det. Behärskade rörelser vid diskningen, älskvärt leende och sen in bakom draperiet, där får jag vara ifred, katten nedlåter sig inte att gå dit eftersom min säng av princip aldrig är bäddad, katten tycker inte om intim kontakt. Ovanför sängen har jag hängt en spegel, när jag tittar in i den ser jag att mitt ansikte har antagit ett nästan rättliknande yttre, det inre vet jag inget om, det intresserar mig inte alls. Smaskande tuggningar och ibland ett krasande ljud när sillbenen mals sönder är det enda som hörs, det ekar i det stora rummet. Det är kallt, jag drar täcket över huvudet och kryper runt en stund i sängen, till sist hittar jag en bekväm sovställning, jag kryper ihop och somnar tror jag, i alla fall tynar ljuden bort mer och mer för att till sist försvinna helt. Min sömn är alltid drömlös.

Pia Holmberg

Gräv ner erotiken

*Gräv ner erotiken!
Gjut en hundrakilos gravsten över den
säg några väl valda ord om du vill
men lämna den sedan
i den mörka fuktiga myllan
Låt maskarna kräla i den
det är dom värda
- när säg du en kåt daggmask sist?*

Sara Jonsson

Upptäckt

*Jag älskar mig själv. Ja-a det gör jag faktiskt.
Jag blev så glad när jag upptäckte det.
Jag tycker jag är ganska sjsyst egentligen.
Aldrig skall jag överge mig.
Och aldrig skall jag vara mig otrogen.
Om jag missförstår mig så skall jag inte ge mig förrän
jag har klarat ut det hela.
Aldrig smälla igen dörren mitt i ansiktet på mig
och bara dra.
Men ibland måste jag kanske hålla ett
visst avstånd till mig själv. vila lite från mig själv
vara själv
för att kunna möta mig själv på ett nytt sätt med
nya ögon
för att kunna ge mig den kärlek oh ja,
den tid och det intresse
jag verkligen behöver*

Maja Dahl

Konst som kommer nära

teater

Kassandra
av Christa Wolf
Regi: Leif Sundberg
Scen: Fyran, Dramaten

I vinter har man på en av Dramatens mindre scener uppfört ett allkonstverk. I samarbete med Anita Björk, Kristina Adolphson, Agneta Ehrensvärd och Margareta Hallin, har Leif Sundberg gjort texturvalet till detta sceniska montage. Underlaget för texten är Christa Wolfs berättelse "Kassandra" och hennes föreläsningar "Förutsättningar för en berättelse".

I ett mycket litet rum med publiken på båda sidor om sig associerar, reciterar, sjunger och dansar de fyra kvinnorna sig in genom sierskan Kassandras liv. Som enda rekvisita böljar ett stycke turkosblått tyg. Tre av kvinnorna är helt svartklädda och föreställer Kassandra medan den fjärde till sin svarta kjol bär jordfärgerna brunt och vitt i sin blus och kofta. Hon är författarinnan själv.

Texten bärs fram lika högtidligt som en predikan och får åskådaren att skälva. I en timme och trettio minuter sitter man trollebunden och lyssnar till det fragmentariska ord- och tonspelet där flera teman vävs samman till ett helt. De dominerande inslagen i väven är Kassandragestalten,

känslig och modig, mannen — objektet — och kvinnan — objektets objekt —, upprustningen den nutida och dätida och framtiden den ovissa.

* * *

Det vardagligt sinnliga är hela tiden närvarande trots de många gånger närgångna och plågsamma påminnelserna om vår världs undergång och förintelse om vi inte snart med kraft hejdar det stigande vansinnet. Det finns inga segrare i krig. Det fanns inga under trojanska kriget och det finns inga idag.

Christa Wolf säger om Kassandra att hon "ser" framtiden därför att hon har modet att se de verkliga förhållandena i samtiden. Hur många av oss vågar "se"?

Som skildring av det svåraste sett med en kvinnas ögon speglar i en annan kvinnas ögon tycks mig denna teaterföreställning bli till ett fulländat samspel mellan historia och samtid, man och kvinna, krig och fred, förnuft och känsla.

Sällan har ett stycke konst kommit mig så nära.....

Agneta Gustafsson

RECENSIONER

Margareta Hallin i "Kassandra"
Foto: Hatte Stiwenius

RECENSIONER

Uppfriskande politiskt om livet i dagens Indien

Inför läsningen av boken *Med ansiktet mot vinden* kände jag motstånd och viss olust. Skulle jag än en gång få mitt dåliga samvete inför Indiens massfattigdom väckt? Visste jag inte redan tillräckligt för att solidarisera mig med de förtryckta? Halvt motvilligt satte jag mig att läsa. Snart fångades jag emellertid av den på en gång gripande och sakliga berättelsen.

"Att underkänna maktens moral och legitimitet är att beröva den en del av dess styrka och att själv ta initiativet" säger Erni och Ola Friholt i förordet till boken. Efter flera av sina resor till Indien under sjuttio- och åttiotalen och arbete i slumområden i storstaden Madras och en närliggande by har de gjort erfarenheter och fått insikter som de förmedlar med ovanlig politisk klarhet. Det är befriande att i det rådande opolitiska klimatet få en välskriven och politisk bok i sina händer.

Erni och Ola Friholt väljer att som utgångspunkt berätta om de indiska vänner som tillsammans bildat gruppen "Sevapriya" vilket är sanskrit och betyder "Att tjäna med kärlek".

Gruppen arbetar för att även de fattiga ska få del av de medborgerliga rättigheterna som arbete, skolgång, mat och kläder. Man arbetar med ett antal rullande verksamheter som vuxenundervisning, kurser och diskussioner. Arbetet görs i slumområdena, där också de flesta av grundarna till Sevapriya bor. Som motto för deras arbete står orden "Arbeta först för och med dem som har det svårast. Upprätta människovärdet genom att göra det möjligt för varje människa att hjälpa en annan", vilka myntats av Svalornas grundare Abbé Pierre.

Erni och Ola Friholt ger en kärleksfull beskrivning av de allra fattigaste i Indiens slumområden, dessas dagliga kamp för livet och

absoluta maktlöshet att påverka sina liv till steg upp från "reproduktionsnivån", nivån där livet nätt och jämnt kan fortsätta, som författarna säger. Slummen visar sig för den okunnige inte alls vara en tidigare rik stad, som urartat. Slummen är tvärtom en "högskola för den som är öppen för att lära, och en plats för utbyte för den som vill ömsesidig utveckling. Slum är något på väg framåt. De utstötas samhällsbygge"

Boken har sin tyngd och origi-

nalitet i de analyserande redogörelserna och diskussionerna. Jämförelserna mellan Indien och Sverige ger skrämmande påminnelser. Ibland tycks det gemensamma ligga nära, som i beskrivningen av kastväsendet. Liksom vårt skräväsens uppstod kastsystemet för att organisera och kontrollera olika yrkesområden. Så småningom blev det också ett socialt rangsystem på samma vis som vårt ståndssamhälle. De fyra stegen i kastväsendet var präster,

böcker

Med ansiktet mot vinden
— om kamp för livet i Indien
och Sverige
av Erni och Ola Friholt.
Haga bokförlag. Pris: 64:-

krigare, handelsmän och det lägsta folket.

Ibland tycks det ligga ljusår mellan Indien och Sverige. Femton miljoner människor dör årligen av undernäring och svält i Indien. Lika många människor som det finns i hela Norden alltså. Energiförbrukningen i de båda länderna är lika stor; dvs åtta miljoner svenskar och 700 miljoner indier gör av med lika mycket energi på ett år. Båda länderna är delar av samma marknadsekonomi men vi står på vinnarnas sida. Marknadskrafterna gynnar oss och vårt lands framåtskridande. Alltsedan kolonialismens dagar för 200 år sedan har Indien haft en underordnad ställning i förhållande till Europa och Amerika. Men det är bara en del av sanningen, eftersom det också i Indien finns en modern, rik sektor med avancerad teknik. Indira Gandhi gynnade industrikapitalet under hela sin långa regeringsperiod. Industrialiseringen är en enda lång historia om orättfärdighet, plundring, slaveri och utsugning.

Hur ser då våra möjligheter att hjälpa och förändra ut? Går det överhuvudtaget? Ja, det går om man samtidigt ställer den viktiga frågan "för vem och för vad". Att lämna u-hjälp eller ordna klädinsamling utan att vara ideologiskt medveten är inte bara meningslöst utan kan t o m stärka det redan ruttna systemet. Inte heller vilken ideologi som helst leder till förändring enligt författarna. Den kan inte vara liberal eller konservativ eller ens centralplanerat socialistisk. "Ingen kan köpa sig fri, betala sig ur ett moraliskt dilemma och utvecklingsarbete kan inte bli karriär. Samhället belönar inte den som vill förändra det. Solidaritet är inte framgång utan kostnad, en kostnad att betala nu."

Agneta Gustafsson

För fyrtio år sedan

I maj 1945 kapitulerade de tyska trupperna. Europa hade äntligen fått fred, och fascismen var besegrad, men till ett mycket högt pris.

I november 1945 kallade franska kvinnor, som varit aktiva i motståndsrörelsen, världens kvinnor till en kongress i Paris. Det kom delegater från 39 länder — från USA och Sovjet, från Kina och Indien och från länderna i Europa.

Andrea Andrén, som senare blev ordförande i SKV, reste som deltagare både för vårt förbund och för Socialdemokratiska kvinnoförbundet. Sveriges kommunistiska parti representerades bl a av riksdagsledamoten Gerda Linderot.

Kvinnorna som samlades i Paris krävde bl a kontroll av atomenenergin (den första atombomben hade släppts över Hiroshima i augusti). Man diskuterade barns lidande under kriget, deras fysiska och psykiska nödläge. Man talade om vänskap och enighet mellan alla världens kvinnor, och om en varaktig och grundmurad fred. Kongressen beslöt entusiastiskt att bilda Kvinnornas Demokratiska Världsförbund (KDV), för att arbeta mot fascism, för kvinnors rättigheter, för barnens hälsa, för fred i världen. Madame Eugénie Cotton valdes till förbundets första president.

SKV blev det enda svenska kvinnoförbund som anslöt sig till KDV. En enhällig styrelse beslöt i maj 1945 dels att ansluta sig till världsorganisationen, dels att utvidga SKV till att även omfatta kommunistiska kvinnor. SKV bestod den gången av en rad olika grupper, och i juli 1946 skickade man ut ett upprop som skrevs under av representanter för den radikala gruppen, folkpartigruppen, socialdemokratiska gruppen, fria gruppen och kommunistiska gruppen.

Där står bl a: "Vi riktar en enträgen vädjan till Sveriges demokratiska kvinnor att visa sin solidaritet med alla de kvinnor i världens olika länder, som nu anslutit sig till kamp för sina politiska och samhällsliga rättigheter i avsikt att få makt att skapa en varaktig fred och därigenom ge världens

barn en möjlighet att växa upp till hälsa och lycka. Kvinnornas ring runt jorden måste bli tätare för att vara obrytbar. Atombombsexperimenten går vidare. Vi har kort tid på oss."

Det kalla kriget ledde till att Folkpartiets och SAPs kvinnor i stort sett lämnade SKV. De tog — efter order från sina manliga partivänner, sågs det — avstånd från SKVs medlemskap i KDV, eftersom kvinnorna i de socialistiska länderna också var med där. Men trots detta mångdubblades SKVs medlemsantal åren efter kriget.

SKVs internationella solidaritetsarbete hade börjat redan under krigsåren, då Radikala gruppen drev en livlig hjälpverksamhet för Norge, och skickade mat och läkemedel över gränsen. Tillsammans med kommunistiska kvinnor var Radikala gruppen också aktiv i hjälpkommittén för Lenins barn.

Men det egentliga internationella samarbetet startade med kongressen i Paris 1945 och anslutningen till KDV. Idag har KDV flera miljoner medlemmar i ca 120 länder. KDV har rådgivande status hos FN:s ekonomiska och sociala råd samt hos UNESCO. Det var KDV som föreslog att kvinnoåret skulle genomföras — det som utvecklades till ett årtionde för kvinnornas rättigheter och som i sommar avslutas med den stora konferensen i Nairobi.

För SKV har medlemskapet i KDV betytt oerhört mycket. Genom KDV har vi fått direkt kontakt med kvinnorna i tredje världen, och vi har kunnat ge ekonomiskt och moraliskt stöd till våra systrar i andra länder. Vi har fått mångfaldigt tillbaka i form av vänskap och värme och kunskap om u-ländernas och befrielseströrelsernas situation.

Tack vare KDV har vi också fått fina kontakter med kvinnorna i Öst-Europa. Det är nog så viktigt i denna tid då det kalla kriget åter råder. Istället för att avbryta förbindelserna mellan öst och väst måste vi se till att vi stärker dem.

KDVs fyrtioårsjubileum kommer att firas i Prag i slutet av november. Det blir anledning att återkomma till det.

Aase Bang

- ☐ Jag vill prenumerera på Vi människor. Pris 100 kr.
- ☐ Jag vill stötta Vi människor med en stödprenumeration. Pris 125 kr.
- ☐ Ja tack, sänd mig Jubileumspaketet för 100 kr plus porto.

(Skicka inga pengar nu. Vi skickar inbetalningskort)

Namn:

Adress:

Postadress:

Porto

Vi människor

Solidaritetsrörelsens hus

Barnängsg 23
116 41 Stockholm

Studieresa till Etiopien

Andra dagen i Addis Abeba åker vi till REWAs huvudkontor (Revolutionary Ethiopian Women's Association). Vi blir mottagna med blommor och pussar på kind. Asegedeteh Bizuneh, ordföranden, ser mig i ögonen: "Har inte vi träffats på kvinnornas världskongress i Prag?" Javisst hade vi träffats där. Det var drygt tre år sedan, och där fanns mer än 1 000 kvinnor...

Det var Kvinnorådet för Internationellt Bistånd (KIB) som gjorde resan till Afrika. Jag deltog som SKVs representant. Vi delade upp oss i två grupper. Den ena åkte till Etiopien, den andra till Zimbabwe. Därefter sammanstrålade vi i Kenya.

När vi kom till Etiopien i oktober hade just de första rapporterna om svälten i de norra delarna av landet nått huvudstaden. Via den svenska ambassaden och SIDA-kontoret fick vi fortlöpande rapporter. Vi åkte dock själva inte till de drabbade områdena.

KIBs program och uppgift var att ur kvinnoperspektiv titta på SIDA-stödda projekt. kommer biståndet kvinnorna till del? Är det till nytta eller kanske till skada? Hur har kvinnorna det i Etiopien, i Zimbabwe, i Kenya.

Det finns ett traditionellt kvinnoförtryck i Etiopien. Mannen fattar alla viktiga beslut. I äktenskapet är mannen ofta mycket äldre än kvinnan, och har därför auktoritet över henne. Tidigare fick kvinnor inte ens tala högt i närvaro av män. Traditionerna är starka.

Ljus bild

Hos REWA får vi ändå en ganska ljus bild. Revolutionen för 10 år sedan har gett kvinnorna lagliga rättigheter, bl a rätten att organisera sig, vilken inte fanns förut. Och männens attityder har drastiskt förändrats, menar man. Sitt uppdrag att organisera kvinnorna och arbeta för ökad jämställdhet betecknar REWA-kvinnorna dock som ett delikat uppdrag att få männen *med sig* och inte *mot sig*.

REWA har bara funnits i dryga fem år men har redan 5,2 miljoner medlemmar. Organisationen arbetar decentraliserat på tre nivåer, distrikt, provins och regi-

on, och har över 300 000 anställda för att mobilisera och aktivera kvinnorna. Dess viktigaste uppgift är läs- och skrivkampanjerna, som har haft stora framgångar. De läs- och skrivkunniga har ökat från 7 procent år 1974 till 60 procent år 1984, sägs det.

Vattenprojekt

SIDA stöder REWAs arbete, i synnerhet på landsbygden. Vi besökte bl a vattenprojektet DODOTA i Arssi-provinsen. Där ansvarar den lokala REWA-gruppen för anläggnings- och underhållsarbetet. Man hade rekryterat 114 kvinnor som fick åka på kurser och lära sig rörarbeten, vattenhygien och bokföring. För de allra flesta kvinnor var det första gången de var hemifrån ensamma, en stor sak.

En stor sak är det också att få vatten ur en kran mitt i byn, i stället för att behöva gå och bära i 2,3, ja upp till 6 timmar om dagen, som det varit innan. Somliga män oroade sig för vad kvinnorna nu skulle hitta på, när de fick så mycket tid över...

För en SIDA-satsning på 7,25 miljoner kr ska omkring 60 000 människor få dricksvatten när projektet är färdigbyggt om något år.

SIDA stöder också skogssektorn i Etiopien sedan länge. I seklets början fanns ännu 40 procent skog, idag finns 3 procent urskog kvar. Man kan anta att förstöringen av ekosystemen också bidrar till de återkommande tork- och därmed svältkatastroferna i landet. Det är kvinnornas tunga uppgift att hämta både vatten och ved till hushållet. De får gå längre och längre hemifrån för att hitta några vedpinnar.

I motsats till DODOTA-projektet har man dock här inte så mycket tänkt på de mänskliga mottagarna av stödet, utan mera på landet, marken, jordmänen och de tekniska hjälpmedlen. Två viktiga ord, "kvinnor" och "ekologi", saknas i projektplanen. På den av oss besökta skogsskolan i Wondo Genet (=Människans paradiset) utbildas skogstekniker. Av 70 elever per år är ca 3 eller 4 kvinnor.

Vår resa på landsbygden innefattade också flera besök på jord-

brukskooperativ och producentkooperativ. Snart efter revolutionen 1974 genomfördes en jordreform som innebar en total omfördelning av jorden från storgodsägare till brukarna. Bönderna organiserades i bondeföreningar. Dessa fördelar jorden bland medlemmarna efter principen ju större familj desto större jordbit att bruka. Men tillgången på odlingsbar jord är begränsad till högst 800 hektar per förening.

När jag berättade för en av lärarna att bönder i USA fick betalt för att *inte* odla sin mark, knöt han händerna i vanmakt. Och vid samtal om giftbesprutning och användning av konstgödsel framkom det tydligt att man hyste tvivel mot dessa medel, men som man sa: "Vi vet ju inget om detta och måste lita på era experter."

Kvinnorna är sällan medlemmar i bondeföreningarna och står därmed utanför det ekonomiska livet. REWA utbildar nu kvinnliga lärare som ska kunna bli förebilder och vara ett stöd för lantbrukskvinnorna. Kunskapen finns ju där, erfarenheten likaså. Men det verkar som om inte heller de utländska (manliga) experterna kunde se och inse det.

På vår resa försökte vi lära oss så mycket som möjligt om olika samhällssektorer, t ex hälso- och sjukvård. Vi besökte sjukhus, små kliniker och det stora leprasjukhuset. Vi fick ta del av skrämmande undersökningar och siffror. I landet finns det t ex en läkare på 100 000 invånare. Medellivslängden är 46 år. 30 000 mödrar dör varje år i samband med förlossningar, varav 30 procent är tonårsmödrar.

Unikt sjukhus

På Fistula-sjukhuset fick vi en lektion i människorkärlek. Där opererar man kvinnor som överlevt en förlossning där barnet inte kunnat födas normalt och till slut dött i modern. Oftast har då urinblåsan brustit och vävnader runt slidan och ändtarmen gett vika. En fistel har uppstått.

Inte nog med att dessa kvinnor har lidit fruktansvärt under de dagar och nätter födslovärkarna varat, utan de blir efteråt oftast också utstötta ur familjen, deras

män överger dem. De kan inte sköta sin hygien, urin och maginnehåll går inte att reglera och ingen står ut med stanken.

Allt nog, att detta Fistulasjukhus, som är det enda i sitt slag i världen, finns i Addis Abeba, sprids på märkliga vägar till de mest avlägsna byar. Kvinnorna har ofta varit på väg i månader, till fots, på åsne- eller hästrygg, innan de når kliniken.

Sedan 1975 har omkring 6 000 operationer genomförts, de allra flesta med lycklig utgång. 2 000 kvinnor vars vidare öden man kunnat följa, har åter kunnat föda barn och därmed återfått sitt människovärde.

Det är ett australiskt läkarpar som, med visst stöd från den etiopiska regeringen, utför detta arbete. Vi blev vid vårt besök starkt gripna av dessa kvinnors öden som det äldre läkarparet förmedla till oss.

"Till våra assistenter brukar vi säga: Dessa kvinnor kommer till oss med tre saker: ett stort hål i kroppen, ett stort hopp och en stor tilltro till oss. Vad är det vi ska lägga till? Jo, det är kärlek."

Läscentrum

Utbildning är en sektor som länge har fått SIDA-stöd. 27 miljoner kr/år går till skolbyggen, till papper, tryckning av skolböcker, skolmöbler mm. Det som vi själva kunde se var alfabetiseringskampanjerna, en förskola och ett läscentrum. Där försöker man upprätthålla de förvärvade läskunskaperna. Kvinnorna satt med sina småbarn i knät och läste Marx, eller skötselråd för jordbruket. Vi fick veta att det var betydligt fler kvinnor än män som kom till centret.

Allt vi hörde och såg diskuterade vi i gruppen, antecknade febrilt och har nu sammanställt till en rapport. Ovanstående är ett litet axplock ur denna.

Etiopien-rapporten, Zimbabwe- och Kenya-rapporten kan rekvideras från SIDA, tel 08-15 01 00 (före kl 12 dagligen).

Rapporterna från KIBs resa till Indien och Bangladesh 1983 kan också fortfarande kostnadsfritt beställas från SIDA.

Erni Friholt

Minns ni Loyola Guzman?

Ett kvinnoansikte med vemodiga ögon och indianska drag mot bakgrund av en Che-Guevara affisch pryder Vi Mänskors omslag nr 4-5/1982.

Kvinnan med de vemodiga ögonen är bolivianskan Loyola Guzmán, "en legend från kampen i Bolivia", som det står i rubriken på artikeln om henne inne i det numret av tidningen.

Loyola var flykting i Sverige åren 1982-1983 och bodde i Uppsala. SKV Uppsala träffade Loyola i flera sammanhang — på 8 mars-möten och på sammankomster mellan kvinnor av olika nationaliteter, på protestmöten och i demonstrationer. SKV:are i Stockholm minns henne kanske från det möte om och med invandrarkvinnor, som hölls på Mariahissen i Stockholm hösten 1982.

Efter de två åren i Sverige kunde Loyola återvända till ett Bolivia utan militärdiktatur, men med många och svåra sociala och politiska uppgifter framför sig.

Loyolas namn blev känt i slutet av 1960-talet som en av de få kvinnor, som kämpade tillsammans med Che Guevara i Bolivia. Och hundratusen som har strömmat igenom revolutionsmuséet i Havanna har mött hennes ansikte på stora bilder.

Idag är Loyola Guzmán än mer känd än tidigare, åtminstone i Latinamerika. Hon har nämligen valts till ordförande för den samarbetsorganisation, som bildats av föreningarna för anhöriga till försvunna politiska fångar (FEDEFAM), föreningar som finns i snart sagt varje latinamerikanskt land, utom Nicaragua och Kuba.

Senast jag hörde hennes namn nämnas var av anhöriga till försvunna i Chile, där försvinnandena börjar bli vanliga igen, och av anhöriga till försvunna i El Salvador. Alla nämnde Loyolas namn med djupaste värme och respekt.

Lisbet Schulz

Erja Lempiäinen

fredsfrågor

Fredsspel på Orust

Den 26 juni har FREDSSPELET 1985 premiär på Orust, mitt i det sommarfagra Bohuslän.

Det är en jättelik manifestation för fred och nedrustning, arrangerad av den ideella föreningen "Fredsrörelsen på Orust". En teaterföreställning med mycket sång och musik för hela familjen, med över 300 aktörer, både barn och vuxna och med plats för 1500 — 2000 åskådare.

Det blir tio föreställningar — 26 juni-7 juli — allra långs ut i havsbandet på Lavö, västra Orust.

För att bryta uppgivenheten och för att stärka livsandarna.

För att få varje liten människa att känna sin betydelse i fredsarbetet.

Det blir ett spel om upprustningens vanvett men där människors positiva tänkande och

fredsgemenskap i världen förhoppningsvis skall få oss att ta ställning för vår och våra barns värld.

Alla medverkande såväl amatörer som proffs ställer upp ideellt. Enda undantagen är ett fåtal heltidsanställda.

För regin svarar Sonny Johnson, för musiken Ulf Dageby och manus har Göran Zachrison skrivit i samråd med Fredsrörelsen på Orust. Producent är Felix Reinhardt, tel. 031 — 51 18 22.

Biljetterna kostar 40 kr/st. Barn går in gratis. Enklast rekvideras de från vårt pg 484 54 31 — 3.

För mer information — ring eller skriv till:

FREDSSPELET 1985

Fredshuset

Box 63

440 90 HENÅN Tel. 0304-311

16.

Traktat Nu

Följande nordiska kvinnoorganisationer: Norsk Kvinneförbund, Svenska Kvinnors Vänsterförbund och Finlands Demokratiska Kvinnoförbund, alla anslutna till Kvinnornas Demokratiska Världsförbund, var samlade till konferens i Oslo 22-24 mars 1985, och vill uttala ett enhälligt stöd till arbetet för ett traktat om ett kärnvapenfritt Norden.

Miljoner människor i våra länder har med sina underskrifter bekräftat sin vilja till att inte tillåta kärnvapen i Norden varken i fredstid eller vid en eventuell konfliktsituation.

Med vårt arbete för en kärnvapenfri zon i vårt eget område stödjer vi också det pågående

arbetet för sådana zoner över hela jorden.

Dylika aktioner pågår nu i t ex Stilla havs-regionen, på Balkan och Nya Zeeland. De har vårt helhjärtade stöd.

Vi kräver därför av våra regeringar att äntligen tillmötesgå folkens vilja. Det är ett viktigt led i kampen för fred och mänsklighe- tens överlevnad.

Vi kräver traktat nu.

Vi ser fram emot att mötas i tusental på Fredsfesten i Holmenkollen i augusti 1985.

Brith Kristiansen

Cykelmarscher och gruppresor går från olika platser i Sverige till Holmenkollen i augusti. För närmare information, kontakta din SKV-organisation eller närmaste Traktat Nu-grupp.

Nordisk folkriksdag

I dagarna tre träffades de nordiska folken i Jönköping. Nej, stopp ett tag. Det var förstås bara ombuden som träffades. Som i den "riktiga" riksdagen. Det blev mycket tydligt vid den avslutande plenardebatten vilka som var vana vid denna typ av diskussions- och tågordning. Och vilka som därmed också kunde sätta sin prägel på debatten och ibland t o m prata omkull församlingen.

Detta är en av de intressanta och tankeväckande erfarenheter jag tog med mig hem från Jönköping.

På grund av det stora intresset från många föreningar blev deltagarantalet begränsat till en person per organisation. Jag fick äran att företräda SKV.

Nordisk prägel

Denna riksdag var den tredje i ordningen och den första med nordisk prägel. Eftersom jag inte deltagit i de två föregående kan jag inte jämföra. Någon tyckte att kunskapsnivån var högre nu, en annan ansåg att debatterna var

vildvuxnare, roligare dvs "folkligare" förut.

Från att i början ha varit en envis persons dröm (Ulrich Herz), till lite medlidsamt löje, har Folkriksdagen fått erkännande och status, så att självaste utrikesministern hörsammat en inbjudan och höll inledningsanförandet.

Detta kan anses vara på både gott och ont. Jag tänker på den norske professor Thomas Mathiesens tes om utdefiniering och indefiniering av rörelser och/eller enskilda personer i etablissemangen. (I boken "Den dolda disciplineringen"). En omfamning av makten kan vara lika förödande för rörelserna som ett totalt avståndstagande.

Efter fredagskvällens högtidligheter, där utöver Lennart Bodström också Jan Mårtensson, chef för FNs nedrustningsavdelning, talade och en kör från en Jönköpingsskola sjöng, började arbetsgruppernas arbete. Det pågick sedan hela lördagen, och baserade sig på ett arbetspapper som sammanfattat tidigare insända åtgärdsförslag. Frågorna var indelade i sex avdelningar och behandlades alltså i sex grupper.

Dessa spände då från allmän-

na nedrustningsförslag över FNs fredsbevarande roll, förtroendeskapande åtgärder, Norden som kärnvapenfri zon till sambandet mellan fred och nedrustning och skolans och massmedias roll i arbetet för internationell förståelse och solidaritet. Av arbetspapprets förslag återstod till slut mest bara skelettet.

Vi debatterade vem vi egentligen ville rikta våra slutliga krav och önskningar till. Det blev olika mottagare, dels FN, de nordiska regeringarna och folkrörelserna.

Nedrustning nödvändig

Alla var helt eniga om att nedrustning måste ske. Men när det sedan gällde nedrustningsåtgärder på det personliga planet, det vill säga vapenvägran och kvinnlig värnplikt, gick meningarna starkt isär.

Folkpartisten Maria Leissner överrumplade med sin skickliga vältalighet och fick det dithän att hela passusen om att "motverka tendens att inbegripa kvinnor i det militära systemet" ströks ur det slutgiltiga dokumentet! (75 procents majoritet krävdes).

Vapenexporten blev också en stötesten. Gunnar Lassinantti från Arbetarrörelsens Fredsforum ville bara gå med på en reducering av vapenexporten, inte en avveckling som arbetsgruppen krävt. En annan arbetsgrupps förslag om förbud mot spridningen av kärnkraftsteknologi, förbud mot uranbrytning m m, blev efter diskussion till en urvattnad allmän fras.

Det är alldeles tydligt att det går lätt att enas om vad andra långt borta från våra länder ska göra. Svårare är att göra något konkret här och enas om det. Parti-, organisations- och andra egenintressen går så lätt före.

Detta är inget nytt och kan inte läggas Folkriksdagen till last. Men det blyxtbelyser återigen hur långvarig den kampen måste vara, vars hägrande mål för alla är fred, nedrustning och utveckling.

Erni Friholt

PS Intresserade kan vända sig till mig så skickar jag det slutgiltiga kraven i kom fram till och, med 3/4 majoritet, enades om. Min adress: Stocken 5874, 440 80 Ellös.

Systemmöte i Oslo

Våra norska systrar hade ordnat det mycket trevligt för oss i Folkets Hus i den gamla stadsdelen Sagen. Marshje Kviberg hälsade oss välkomna. Tyvärr var där ingen från Danmarks Demokratiska Kvinnoförbund. De hade eget årsmöte denna tid.

Sedan samtalade Birgit Broch Utne över ämnet "Vad slags fred önskar vi i framtiden?" Hon var orolig för ungdomen. De är desperata och tror att de är den sista generationen. Har vi någon framtid, frågar de sig. Krig är ju verklighet i många länder. Därför frågan: Vad är fred? Fred är frånvaro av våld. Direkt eller indirekt. T ex frånvaro av svält.

Kvinnan blir ofta utsatt för indirekt våld. T ex i Indien har "brudköpen" blivit dyrare. När kvinnans familj inte kan betala blir flickan torterad. Hon kan t ex bli utsatt för brännskador.

Kvinnornas roll i livet har inte förbättrats där kvinnorna går in på männens villkor. Kvinnor får göra saker på kvinnors och barns villkor. För livet. Det märks på alla de icke-våldsaktioner, där kvinnor gärna förekommer.

Men massmedia gör ju allt för att osynliggöra vad kvinnor gör. Liksom de aktioner som görs för att förhindra krig, t ex genom samtal. Krig som ej blir av, skrivs det litet om. T ex kriget mellan Sverige och Norge år 1905.

Våld räknas som underhållning, men våldets följder visas sällan i TV. Det sägs att "folk vill inte se konsekvenserna".

* * *

Andra dagen inledde Brith Kristiansen med "Mål och mening". Det gäller mannens och kvinnans olika mål och meningar i livet, t ex inom arbete och utbildning. I Norge pågår just nu en stor debatt om huruvida kvinnlig militärtjänstgöring är en jämställdhetsfråga. Vi måste klart säga ifrån i våra tidningar, tyckte Brith, så att dylika jämställdhetsfrågor inte tar sig ton.

Aase Bang, SKV:s ordförande, talade om förhållandena i Sverige.

Lüsa från Finland talade om de finska kvinnornas arbete. Fred och solidaritetsarbete får stor plats i deras verksamhet. Men också kvinnans problem på

arbetsmarknaden. Hel- eller deltidjobb är ju också i Finland ett kvinnoproblem.

Sedan hade vi en bra diskussion, där vi bl a talade om datoriseringen. Där kom vi fram till att datoriseringen inte är bra för kvinnor, bl a på grund av strålningsrisken. Men vi talade även om historielösheten, 6-timmarsdagen, likalönskravet, daghem, pension och pornografi.

Efter en god middag inledde Berit Ås i ämnet "Systemskap är världsomspännande". Hon har tillsammans med två andra kvinnor skrivit en bok som innehåller berättelser efter intervjuer med kvinnor från hela världen. Boken är 13 års samlat arbete.

Berit Ås sade att kvinnor ofta tar initiativet till aktioner, som Teckomatorp, Greenham Common m fl. Men även hon påpekade att allt vad kvinnor gör osynliggörs. Hon kallade det för "de föräddade rörelserna".

* * *

Tredje dagen inledde Venche Røine med "Tre år efter Göteborgskongressen". Hon talade också om relationerna mellan

KDV och de nordiska kvinnoförbunden. Vi har ju så många gemensamma frågor. Samarbetet med KDV tyckte hon hade förbättrats. Men ännu återstår mycket: mera upplysning om KDV; adresslistor över medlemsländerna; att våra reservationer kommer med i skrivelser; att talarna på mötena håller tiderna; att få medlemmarna att förstå KDV:s politik. Vi förstår ju att det är viktigt att samarbeta över gränserna, och om vi inte slår vakt om våra rättigheter blir vi snabbt bestulna på det vi kämpat för i många år.

Riitta Suominen från KDV berättade om planerna för Nairobi-konferensen. KDV har varit mycket engagerat i förebereidelserna. Hon hoppades att många deltagare från Norden skulle komma dit och arbeta i olika workshops. Det är viktigt att vi visar respekt för varandra, oavsett vilka länder, raser och politiska åsikter vi representerar. Det är viktigt med samarbete och samtal.

Nästa gång möts de nordiska systerorganisationerna i Finland. Väl mött i augusti 1986.

Evy Andrén
Zaida Hagman

Kvinnokurser i sommar

Kvinnohögskolegruppen ordnar i sommar för femte året i följd kurser för kvinnor. Det sker i samarbete med Studieförbundet. Kurserna hålls i Storsand, ett tidigare åldersdomshem vid sjön Barken i Smedjebacken.

Kvinnohögskolan eftersträvar en frigörande feministisk pedagogik, som ger möjligheter att ta vara på kvinnors erfarenheter i ett patriarkaliskt samhälle. Som deltagare tar du själv ansvar för hur kursen blir.

Deltagarna på kurserna tar gruppvist hand om matlagning, disk och annat praktiskt arbete. På Kvinnohögskolan finns också husmödrar och barnpassare. Husmödrarna sköter matbeställningar och inköp. Maten är vegetarisk.

Barnpassarna tar under kurs-tid ansvar för barn över 3 år. Om barnpassning inte finns står det angivet i kursprogrammet.

Vi har sammanställt ett urval av intressanta tema i kursprogrammet.

Kvinnor och pengar Pengar och kärlek

Pengar spelar en stor roll i våra liv, både när vi har pengar och när vi är utan. Vi kommer lätt in i ett mönster som det är svårt att bryta sig ur. Pengar tar makten över våra liv och våra relationer.

Kursen arbetar med övningar som ger deltagarna kontakt med sina känslor, så att det blir lättare att bryta mönster.

8-15 juni, kostnad 750 kronor. Kontaktkvinnor: Eva Törngren 08/751 20 04.

Mödrar — döttrar

Kursen utgår från att våra kvin-

noroller och våra relationer till andra i hög grad präglas av förhållandet till våra föräldrar och i synnerhet till vår mor, medvetet eller omedvetet.

På kursen behandlas förhållandet till våra mödrar, döttrar, sexualitet och yrkesliv.

29 juni — 6 juli. Kostnad: 750 kronor. Kontaktkvinnor: Clara-Maria van Amerongen 08/745 53 24, Birgitta Ling 0755/639 09.

Självförsvar för nybörjare

Våldet i samhället blir alltmer synligt och som kvinnor är vi ofta hotade. Vi är inte vana att försvara oss. Kursdeltagarna ställs inför följande frågor:

— vad är vi rädda för
— vad hindrar oss att försvara oss

— hur kan vi försvara oss
— hur kan vi ge oss själva utrymme

— hur ska vi våga säga ifrån

Barn får inte tas med till kursen. Det finns plats för ca 15 kvinnor.

Kursen hålls 13-20 juli och kostar 750 kronor. Kontaktkvinnor: Kristina Elfgrén 08/20 89 95, Ingela Elfström 08/39 48 14.

Vi stötar patriarkatet (del 2)

Vill vi och kan vi förena begreppen likhet och särart?

Begreppen likhet och särart prövas inom olika områden, t ex arbete, kultur, jämställdhet och kärlek.

27 juli — 3 augusti. Kostnad: 750 kronor. Kontaktkvinnor: Kerstin Juneberg 08/760 11 72.

Kvinno- och barnläger (2)

En fortsättningskurs för förra årets deltagare på kvinno- och barnlägret. Ungefär 10 kvinnor

och barn kan delta — 3 augusti.

Kvinnohögskola från idé till verklighet

Den 3-10 augusti kan alla intresserade av kvinnohögskolan träffas. Deltagarna får utbyta erfarenheter och visioner. Problemet "Hur ska vi praktiskt förverkliga våra idéer?" diskuteras.

Anmälan kan göras skriftligt direkt till Storsand efter den 1 juni. Deltagaravgiften är 400 kronor. Adress: Kvinnohögskolegruppen, Storsand, 777 00 Smedjebacken.

Sista anmälningsdag till kurserna är 15 maj. Vi Mänsskor när inte läsarna förrän anmälnings-tiden gått ut. Om du är mycket intresserad av någon kurs kan du höra dig för om reservplats genom att ringa till Kvinnohuset i Stockholm, tel 08/10 76 56 torsdagar kl 19-21 eller till kontaktkvinnan för den kurs du är intresserad av. Adressen till kvinnohögskolegruppen är Kvinnohuset, Snickarbacken 10, 111 39 Stockholm.

Natur och teknik — en kvinnokurs.

Tekniken har länge varit ett manligt monopol. Idag hotas många kvinnojobb av den nya tekniken, men det pågår också kampanjer för att få fler kvinnor till teknikeryrken.

— Hur kan vi kvinnor överka den tekniska utvecklingen?

— Kan kvinnoperspektiv på tekniken och dess utnyttjande skapa ett bättre samhälle?

— Vi tar upp teman som "naturvetenskapen ur idéhistoriskt perspektiv", "datateknik, automatisering och arbetets framtid" och "den nya fysiken".

Medverkande: Barbro Atlestam, Maj Hansson och Birgitta Rang.

Kursavgift: 875 kr, om du tar med lakan.

Anmälan senast 1 juni. Vuxenstudiestöd ska sökas senast 15 maj hos vuxenutbildningsnämnden i ditt län. Du anmäler dig genom att sätta in 100 kr på pg 13980-8 (Bona folkhögskola). Skriv namn, adress, telefon samt kursrubrik på talongen.

Har du frågor — kontakta Renée Frangeur, tel 0141-211 33, eller skriv till Bona Folkhögskola, 591 00 Motala.

Kostnad för Åsas korta kurser

All undervisning är kostnadsfri. Inackordering med bostad i enkelrum och måltider kostar ca 100 kr per dygn. För vissa av sommarkurserna kan dagstudiestöd sökas. Det består av ett inkomstbidrag på 228 kr/dygn (om du är tjänstledig från ditt arbete) och ett internatbidrag som täcker kostnaderna.

För kurser i juni måste ansökan om dagstudiestöd vara inne redan 15 februari, för kurser i juli — augusti ska ansökan vara inne senast 15 maj.

Blanketter för ansökan får du från VUXENUTBILDNINGSNÄMNDEN i ditt hemlän eller från Åsa folkhögskola. I specialprospekten finns närmare upplysningar.

Vill du veta mera om någon av sommarkurserna så beställ gärna ett specialprospekt från Åsa folkhögskola, 640 24 Sköldinge, 0157/500 11.

VADÄ KULTUR?

Vardagsmönster eller "fin-kultur"?

Teori & praktik. 33 v.

Folkhögskolan, 779 00 Skinn-skatteberg

Tel 0222 — 104 98

Varken glömska eller förlåtelse

Brev till de anhöriga till Paulina Aguirre, Manuel Guerrero, José Manuel Parada, Santiago Nattino, Eduardo och Rafael Vergara.

I denna för Er så svåra stund vill vi att Ni ska veta att vi är med Er. Vi delar den sorg, vrede och smärta som Ni och andra frihetslångtande chilensare känner inför mordet på Era kära.

En hel värld har upprörts över militärjuntans "bestraffning" av dessa sex chilensare, vars enda brott var att de ville ha frihet och

demokrati för sitt folk, ett folk som har lidit så svårt under snart 12 år.

Vi är en del av denna värld och känner vårt ansvar, att förvandla vår sorg och vrede till handling. Vi får inte tillåta att Era anhöriga skulle ha stupat förgäves. Och "det kommer inte att finnas vare sig glömska eller förlåtelse för deras mördare" den chilenska militärjuntan.

SKV, Stockholm, Sverige i april 1985.

José Manuel Parada, en av de två chilensare, som kidnappades den 29 mars och sedan hittades

mördade med avskurna halsar dagen därpå, är bror till Soledad Parada. Soledad representerade KDV på SKV:s kongress i månadsskiftet maj-juni i fjol.

"Det kommer inte att finnas vare sig glömska eller förlåtelse för mördarna — juntan", sa José Manuels mor på likvakan. Det blev sedan till ett slagord i José Manuels och Manuels begravningståg, där mellan 20 000 och 30 000 personer deltog.

Nicaragua

SKV:s Nicaragua-insamling var den 25 april uppe i 18.824.13. Det är en bra bit på väg till det

daghem SKV vill finansiera. Går allt som vi hoppas, får vi ja från SIDA på vår ansökan om SIDA-anslag till daghemmet.

I nästa nummer av Vi Mänsskor återkommer vi med en fullständig redogörelse för insamlingen. Kanske har vi då också ett positivt besked från SIDA!

Vi tackar alla, som skickat bidrag till insamlingen och välkomnar ytterligare!

"Nicaragua har rätt att överleva!"

"För freden — alla mot USA:s aggression!"

SKV:s Nicaragua-insamling pg 475 37 19 — 6

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Barnängsg. 23, 116 41 Stockholm
Postgiro 50 50 95-0 Insamlingskonto 5 13 23-4
Tel: 08/40 92 05

SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov, ett samhälle fritt från alla former av förtryck. Förbundets målsättning är att verka för jämlikhet mellan kvinnor

och män och för kvinnornas deltagande på alla områden av det ekonomiska, sociala och politiska livet, samt att verka för ett socialt och ekonomiskt rättvist samhälle där alla har ett meningsfullt arbete.

- Att verka för ett samhälle där alla barn och ungdomar kan känna trygghet och har lika värde, och där de tillförsäkras fysisk och psykisk hälsa och ges samma utbildningsmöjligheter.
- Att verka för fred, allt framtidsarbets grundval – mot krig och imperialism, krigens främsta orsak. Förbundet vill verka för allmän och total nedrustning.
- Att verka för skydd av vår egen och framtida generationers miljö, för ett resursbevarande samhälle som tar hänsyn till människors verkliga behov och sambanden i naturen.
- Att verka för solidaritet mellan folken, för folkens nationella oberoende, för de förtrycktas befrielsekamp, för en värld fri från varje form av ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt förtryck, mot fascism och rasism. Att bekämpa all kommersiell exploatering av såväl vuxna som barn.

* * * * *

SKV har i korthet följande historia. 1914 bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor under parollen: Mot krigspsykos, för demokrati och kvinnors likställighet. År 1931 utvidgades förbundet så att ett samarbete blev möjligt mellan alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

År 1946 anslöts Svenska Kvinnors Vänsterförbund till Kvinnor-

nas Demokratiska Världsförbund, KDV, (Women's International Democratic Federation, WIDF).

KDV har 129 anslutna organisationer i 114 länder med flera hundra miljoner medlemmar. KDV har tillerkänts konsultativ status hos FN:s ekonomiska och sociala råd samt hos UNESCO. Denna status innebär att yttra sig vid sammanträden och att framlägga egna förslag muntligen eller skriftligen.

SKV-avdelningar

Arvika
Brita Tener
Högåsvägen 4
671 00 Arvika
Tel. 0570/183 34

Ambjörby
Ellen Eriksson
Box 414
680 52 Ambjörby
Tel. 0563/802 32

Båtskärsnäs
Lilly Johansson
Box 203
950 54 Båtskärsnäs

Deje-Forshaga
Monica Ranung
Bokliden 20
667 00 Forshaga
Tel. 054/705 34

Finspång
Anna-Lisa Göransson
Grytölvägen 24
612 00 Finspång

Gotland
Gunilla Manneke
S:t Klemensgatan 3
621 00 Visby

Göteborgsdistriktet
Zaida Hagman
Regnvädersgatan 4
417 32 Göteborg
Tel. 031/54 19 94

Västra Göteborg
Evy Andrén
Barytongatan 4
421 38 Göteborg
Tel. 031/47 40 02

Östra Göteborg
Erni Friholt
Hornsgatan 7
415 02 Göteborg
Tel. 031/21 24 86

Mölndal
Astrid Gustafsson
Knarrhögsgatan 8A
431 30 Mölndal
Tel. 031/27 18 17

Gävle
Inger Johansson
Hamiltonsgatan 32
802 20 Gävle

Huskvarna
Ingrid Nilsson
Munkgatan 5
561 00 Huskvarna
Tel. 036/13 74 55

Karlshamn
Sonia Karlsson
Pl 1049
290 72 Åsrum
Tel. 0454/291 60

Karlstad
Siv Dahlgren
Mellqvistvägen 1
663 00 Skoghall
Tel. 054/239 15

Katrineholm
Inger Andersson
Djulögatan 35-37 C
641 30 Katrineholm

Kramfors
Marie Sölvebring
Järnvägsgatan 64
872 00 Kramfors
Tel. 0612/144 92

Linköping
Else-Marie Hedberg
Rydsvägen 382 B
582 30 Linköping

Ljungby
Elsmarie Edström
Olofsgatan 26 B
341 00 Ljungby

Luleå
Agnes Wennberg
Krongårdsringen 30
951 00 Luleå
Tel. 0920/195 34

Lund
Astrida Svensson
SKV-Lund
Box 1208
221 05 Lund
Tel. 046/14 94 04

Malmberget
Siv Lundberg
Grevgatan 13
971 00 Malmberget
Tel. 0970/218 26

Malmö
Anna Landberg
Ystadsg. 18
214 24 Malmö
Tel. 040/23 40 76

Motala
Agneta Engren
Sundlingsväg 17
590 30 Borensberg

Piteå-Munksund
Siri Aldrin
Strandvägen 5
941 00 Piteå
Tel. 0911/372 76

Ramsele
Clary Krekula
Läkarvägen 8
880 40 Ramsele
Tel. 0623/106 03

Sala
Margareta Thelander
Lärarstigen 12
733 00 Sala
Tel. 0224/137 76

Skellefteå
Barbro Wiklund
Fäbrogatan 5
931 56 Skellefteå
Tel. 0910/885 47

Skövde
Karin Sandelin
Mariestadsvägen 75
541 00 Skövde

Stockholms södra förorter
Lilly Guilotte
Paternostervägen 36
121 49 Johanneshov
Tel. 08/59 88 92

Stockholms innerstad och norra förorter
Eva Ekelöf
Valhallavägen 14
114 22 Stockholm
Tel. 08/15 33 08

Spånga
Kerstin Juneberg
Cervins väg 19C
163 58 Spånga
Tel. 08/760 11 72

Södertälje
Maud Sedemark
Floraborgsvägen 12
151 51 Södertälje

Uppsala
Erda Åkerlund
Linnégatan 11 C
753 32 Uppsala
Tel. 018/10 48 72

Örebro
Marie Wikner
Åsbyvägen 7
703 75 Örebro

Förbundsexpeditionen i Stockholm har jour torsdagar kl.
18.00–20.00

SKV Göteborg har hand om medlemskontakter och ekonomi.
SKV:s lokal i Viktoriasolan är öppen onsdagar 10.00–13.00 och
torsdagar 17.00–19.00
Linnégatan 21, 413 04 Göteborg, Tel. 031/14 40 28

NÄSTA NUMMER HANDLAR INTE OM VALET

Nästa nummer av Vi Mänkor kommer mitt i valrörelsens slutspurt, när Sverige blommar som bäst av rosor, blåklint och klöver.

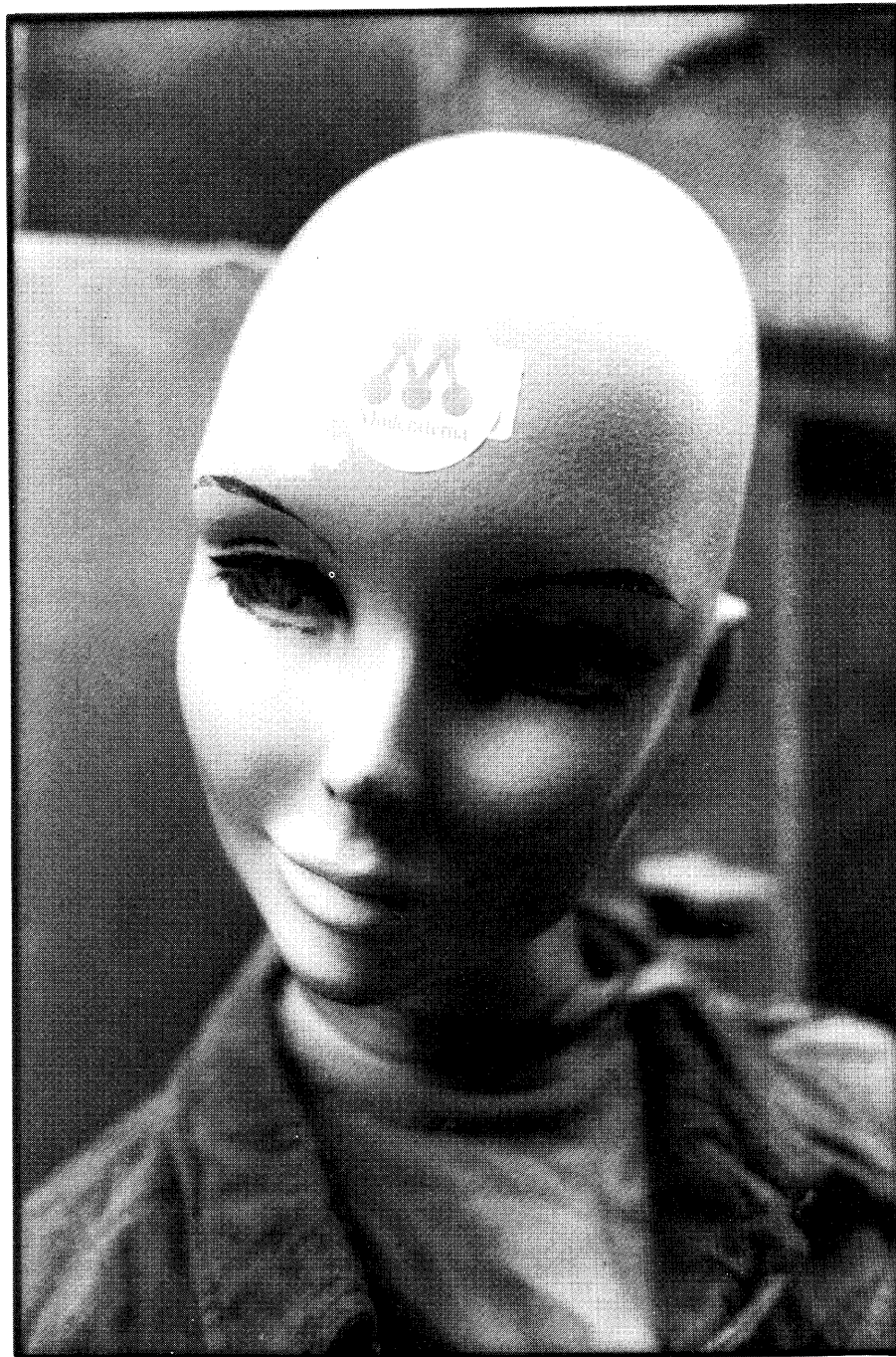
Ni vet hur det brukar vara — valplakaten viner och citaten från Almedalen haglar.

Men den svenska floran rymmer även vildrosor och tistlar.

Människor som får rösta men inte vill.
Människor som vill rösta men inte får.
Som lever utanför den välansade trädgården.

Dem träffar ni i höstens första Vi Mänkor.

Det blir vårt inlägg i valdebatten.

Pekka Piakko

Pekka Pääkkö

GLAD SOMMAR!